

Міністерство освіти і науки України
Національний еколого-натуралістичний
центр учнівської молоді

**НОВАЦІЇ
ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Збірник методичних матеріалів
з еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти

Київ
2026

УДК 379.8(477)(082)

H72

Рекомендовано до друку рішенням педагогічної ради Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді (протокол №1 від 12.01. 2026 року).

Редакційна колегія:

Вікторія Кацурак, заступник директора з навчально-виховної роботи Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді

Ольга Драган, завідувачка відділу інформаційно-методичної роботи Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді

Олена Вербицька, методист вищої категорії Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді, заслужений учитель України

Олександра Мирошник, методист Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді

Рецензенти:

Валерій Мачуський, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник лабораторії позашкільної освіти Інституту проблем виховання НАПН України

Тамара Медведєва, кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник, завідувач сектору біотехнології відділу вірусології, оздоровлення та розмноження плодових та ягідних культур Інституту садівництва НААН України

H72 Новації позашкільної освіти в умовах воєнного стану: збірник методичних матеріалів з еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти / Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді ; [редкол.: Вікторія Кацурак, Ольга Драган, Олена Вербицька, Олександра Мирошник]. – Київ : СПД Андрієвська Л. В., 2026. – 159 с.

ISBN

УДК 379.8(477)(082)

Матеріали друкуються в авторській редакції, відповідальність за достовірність наведених фактів у матеріалах несуть автори.

ISBN

©

ЗМІСТ

Новації Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України.....	12
Володимир Вербицький	
Оптимізація структури та розміщення інформації на головному сайті Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України	12
Всеукраїнська кваліфікаційна нарада: «Агротехнології та інновації в освіті»	14
Всеукраїнська екологічна кваліфікаційна нарада «Унаочнені методи та методики організації моніторингу стану довкілля в умовах закладів загальної середньої та позашкільної освіти»	14
Тренінгова програма психологічної підтримки професійної трансформації педагогічних працівників «Поруч із собою»	17
Модернізація змісту навчальних програм з позашкільної освіти в контексті воєнного стану	18
Освітній проєкт «Хочу стати полярником»	18
Створення окремого віртуального ресурсу Всеукраїнського чемпіонату з інформаційних технологій «Екософт».....	19
Конкурс «Дитячий міні-город: від насінини до плодів».....	20
Освітньо-просвітницька ініціатива — «Кліматичний кабінет»	21
Навчально-дослідницька гра «Дилеми».....	22
Новації в закладах позашкільної освіти Волинської області	
Валентина Остапчук	
Ландшафтний дизайн — мистецтво і практика.....	23
Мирослава Котик	
Нові аграрні технології	23
Лариса Мартинюк	
Флораріум — ідея для озеленення.....	24
Світлана Сподарик	
Квест-технологія інтерактивного навчання.....	24
Тетяна Горбачук	
Елементи STEM у гуртковій роботі.....	25
Новації в закладах позашкільної освіти Дніпропетровської області	
Педагогічний колектив	
Реалізація обласного еколого-освітнього проєкту «Мобільний еколенд» в умовах воєнного стану	27

Катерина Кириченко	
Екотерапія як інноваційна технологія позашкільної освіти.....	28
Катерина Кириченко	
Мобільні застосунки як помічники у вивченні природи	29
Лариса Долина	
Розвиток дослідницько-експериментального напрямку роботи шляхом співпраці з центром крові «Біофарма Плаза».....	31
Олена Четверикова	
Використання платформи Mozaweb на заняттях гуртків хімічного профілю.....	32
Анна Євтушенко	
Інноваційні цифрові практики в діяльності еколого-натуралістичного центру	33
Ольга Захарченко	
Віртуальні екскурсії – сучасний засіб вивчення природи рідного краю в умовах воєнного стану	34
Наталія Пархоменко	
Впровадження STEM-освіти в освітню діяльність закладів позашкільної освіти	35
Вікторія Полога	
Еколого-краєзнавча програма «Подорожуємо рідним краєм».....	36
Людмила Тарасенко	
Впровадження STEM-технологій на заняттях гуртків еколого-натуралістичного напрямку	37
Наталія Шепетуха	
Впровадження віртуального ресурсу «Інтерактивний Casebook-тренажер «Еко-код планети»	39
Лариса Долина	
Сергій Кравченко	
Навчальна програма «Основи екопсихології»	40
Новації в закладах позашкільної освіти Донецької області	
Олександр Паращенко	
Створення захоплюючих ігор з Genially: нові можливості для педагогів	41
Ірина Гусак	
Василь Шубчинський	
Юлія Менафова	
Розробка та апробація спільної навчальної програми з Одеським обласним гуманітарним центром позашкільної освіти та виховання «Енергоефективна екоетика»	42

Олена Гнибіда	
Олена Гнибіда	
Освітньо-екологічний проєкт «Зіллячко з бабусиної скрині, або фітокод нації: рослини як символ і ресурс».....	43
Тетяна Нестерова	
Розробка та апробація авторської навчальної програми з позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку «Екотворчість».....	45
Ірина Гусак	
Василь Шубчинський	
Юлія Мснфова	
Теоретичне та практичне навчання за програмою «Енергоефективна екоетика» (Методичні рекомендації)	46
Ольга Ковальова	
Використання можливостей штучного інтелекту у діяльності педагога закладу позашкільної освіти.....	47
Ольга Похілько	
Створення інтерактивних цифрових публікацій	48
Новації в закладах позашкільної освіти Житомирської області	
Наталія Бордюг	
Олена Варчук	
Екологічний проєкт «Екомісія: Україна» як інноваційна форма екологічного виховання	50
Наталія Бордюг	
Управління процесом упровадження інноваційних технологій у КЗПО «ОЕНЦ» ЖОР.....	51
Новації в закладах позашкільної освіти Закарпатської області	
Юрина Кляп	
Майстерня апсайклінгу як осередок екологічних інновацій гурткової роботи.....	53
Надія Ганько	
Оксана Кремінь	
STEAM-центр у КЗПО «ПАДЦЮН».....	54
Новації в закладах позашкільної освіти Запорізької області	
Тетяна Інденко	
Обласний заочний конкурс «Енциклопедія юного натураліста».....	56

Тетяна Ткаченко	
Науковий експеримент на заняттях гуртка	57
Роман Деревянченко	
Модель «ЕкоLab: навчання через дослідницьку дію» як інноваційний підхід до формування екологічної компетентності вихованців закладів позашкільної освіти	58
Тетяна Інденко	
Обласний конкурс проєктів «Готелі для комах».....	59
Ангела Жабицька	
Обласний проєкт «Сад на підвіконні».....	60
Тетяна Ткаченко	
Створення електронних освітніх ресурсів – показник фаховості керівника гуртка	61
Новації в закладах позашкільної освіти Івано-Франківської області	
Тамара Гудзик	
Обласний дитячий екологічний хакагон	62
Обласний конкурс молодіжних екологічних стартапів.....	63
Обласний проєкт «Птахи серед людей»	63
Обласний проєкт «Доторкнутись серцем».....	64
Тамара Гудзик	
Обласний проєкт «Методичні осередки».....	65
Новації в закладах позашкільної освіти Київської області	
Інна Пахомова	
Катерина Покотило	
Всеукраїнський просвітницько-інформаційний проєкт «ЛісОСВІТА: навчай-надихай-захищай!»	67
Інна Пахомова	
Катерина Покотило	
Обласний освітній природоохоронний проєкт «ЕкоНезламні: 4 сезони»	69
Інна Пахомова	
Катерина Покотило	
Обласний природоохоронний флешмоб з висадки дерев «ЗеленаКраїна_МільярдПлюс».....	71

Новації в закладах позашкільної освіти Кіровоградської області

Людмила Довга

Використання інформаційних технологій у гуртковій роботі екологічного профілю72

Вікторія Романенко

Впровадження методу кейс-технології у гуртковій роботі агробіологічного профілю73

Тетяна Лоцман

Мобільний еколенд як інноваційна форма еколого-освітньої діяльності в позашкільної освіти74

Олена Кротенко

Виховуємо свідомого громадянина75

Галина Химчак

Інтеграція діяльності вчителя та керівника гуртка76

Ольга Масина

Проект «Методичний драйв»77

Інна Дахно

Свій голос віддаю на захист природи.....78

Ніна Закутаєва

Коворкінг як простір екологічних ініціатив у закладі позашкільної освіти79

Наталія Колеснікова

Навчальний майданчик «Сучасна екологічна стежка»80

Новації в закладах позашкільної освіти Львівської області

Ольга Кульчицька

STEM-тиждень як інструмент формування ключових компетентностей вихованців у закладі позашкільної освіти82

Любов Безручко

Інноваційні методи і прийоми на заняттях гуртків еколого-натуралістичного напрямку.....84

Ірина Валах

Інтерактивне різдвяне дійство «Прощання з колядою» (Розколяда) як інноваційна еколого-освітня практика86

Новації в закладах позашкільної освіти Одеської області

Віра Браташ

Лариса Лебедева

Надолуження освітніх втрат шляхом розвитку освіти еколого-натуралістичного напрямку88

Олег Кавалжи	
Проектно-дослідницька модель формування наукових компетентностей обдарованих дітей на заняттях гуртка хімічного профілю.....	89
Тетяна Клепанчук	
Світлана Міхно	
Інноваційні підходи до збереження психоемоційного здоров'я вихованців	91
Лариса Лебедева	
Віра Браташ	
«Еко-родина» як інноваційна модель позашкільної освіти.....	92
Світлана Якименко	
Впровадження воркшопу у ЦДЮТ.....	94
Інна Гіневська	
Валентина Демірова	
Методична діяльність Болградського центру дитячої та юнацької творчості	96
Ольга Макарова	
Ольга Титаренко	
Інтродукція екзотичних рослин на навчально-дослідній земельній ділянці освітнього закладу	97
Олена Татарова	
Роль моніторингу у професійній компетентності для підвищення якості освіти.....	99
Наталія Цвікова	
Система організації змагань протягом навчального року в рамках Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»).....	101
Світлана Асаржи	
Новації позашкільної освіти в управлінській діяльності	104
Новації в закладах позашкільної освіти Полтавської області	
Тетяна Богат	
Проект «Наука і природа» (Science and nature).....	106
Оксана Городницька	
«Екократив: відходи як ресурс»	106
Інна Лещенко	
Яна Коряк	
Проект «SafeMind: твій спокій тут»	107
Валентина Дулій	
SMART-педагог – навчання, дослідження, інновації.....	109

Новації в закладах позашкільної освіти Рівненської області

Раїса Ромашко

Юлія Вакулко

Сніжана Дужук

Інтеграція науки та цифрового сторітелінгу: освітній потенціал гуртків «Мікробіологічний TikTok», «Біологія Reels» 111

Інна Власюк

Сніжана Дужук

Практико-орієнтоване STEM-навчання у гуртку «Мікрогрін».....113

Інна Власюк

Сніжана Дужук

Равликівництво як інноваційний напрям екологічної та підприємницької освіти у позашкільлі114

Новації в закладах позашкільної освіти Сумської області

Лариса Тихенко

Обласний освітній проєкт «Об'єднані Україною.

Сучасні виміри національної ідентичності»..... 115

Лариса Тихенко

Предметні кейси з надолуження навчальних трат118

Лариса Тихенко

Використання освітнього ресурсу лабораторії рослин закритого

грунту «Зимой сад» для залучення вихованців

до дослідницької діяльності в закладі позашкільної освіти 119

Лариса Тихенко

Методичний проєкт «Позашкільля у смартфоні»120

Лариса Тихенко

Hedge-Парк як новий еко-стиль Шосткинщини.....121

Новації в закладах позашкільної освіти Тернопільської області

Уляна Дулеба

Застосування арт-терапії для дітей

з особливими освітніми потребами123

Галина Федун

Дитячий міні-город124

Лілія Каменярьська

Науково-методичний проєкт «Природотерапія

як метод психологічної реабілітації учнівської молоді

в умовах воєнного та після воєнного стану»126

Надія Сворінь

Профориєнтація в закладі позашкільної освіти як простір усвідомленого вибору професії.....127

Мирослава Березицька

Координаційна діяльність закладу позашкільної освіти щодо впровадження «Національного плану управління відходами до 2030 року»128

Новації в закладах позашкільної освіти Херсонської області

Лариса Камишенко

Тетяна Коротка

Обласний конкурс презентацій «Вишиванка єднає»130

Лариса Камишенко

Тетяна Коротка

Обласний дистанційний конкурс декламування віршів «Світ природи у поезії Миколи Братана»131

Лариса Камишенко

Тетяна Коротка

Обласна творча вікторина-презентація «Цікавинки з глибин океанів».....132

Вікторія Тарановська

Лариса Василенко

STEAM-проект «Інтерактивна мапа первоцвітів України».....133

Лариса Василенко

Проект «Елементи ST(R)E(A)M –освіти в гуртках різного профілю.....134

Новації в закладах позашкільної освіти Хмельницької області

Олена Волошина

Ігрові технології як засіб підвищення пізнавальної активності здобувачів освіти136

Ірина Чумак

Впровадження STEAM-технологій в роботі гуртка «Мій зоосвіт».....137

Марина Стафєєва

Лялькотерапія: простір розвитку та емоційної підтримки.....139

Ольга Беляєва

Технологія LAT – інноваційна методика роботи в гуртках кінологічного профілю.....140

Тетяна Манійчук	
Олена Філюк	
Реалізація соціальних ініціатив у закладі позашкільної освіти.....	141
Новації в закладах позашкільної освіти Чернівецької області	
Валентина Кузьмінська	
Лариса Хлус	
Вивчаємо природу рідного краю з фахівцями-практиками.....	143
Оксана Волощук	
Лариса Хлус	
Валентина Кузьмінська	
Цікава біохімія з науковцями	145
Лариса Хлус	
Валентина Кузьмінська	
Перші кроки у велику науку.....	146
Валентина Кузьмінська	
Лариса Хлус	
Виїзні методичні об'єднання – ефективна платформа для обміну досвідом.....	148
Лариса Хлус	
Валентина Кузьмінська	
Наталія Липованчук	
Екскурсійна педагогіка в практиці роботи позашкільля	149
Новації в закладах позашкільної освіти Чернігівської області	
Тетяна Корень	
ЕСОСАМР (сімейний формат) «На зеленій хвилі літа»	153
Юлія Ступак	
Розробка інтерактивних екододатків	154
Ніна Солодка	
Проект рокарію «Сто років у ритмі природи».....	156
Людмила Трегубова	
Вектори методичної роботи.....	157

Володимир Вербицький, директор
Національного еколого-натуралістичного центру
учнівської молоді,
доктор педагогічних наук, професор

В умовах воєнного стану Національний еколого-натуралістичний центр Міністерства освіти і науки України забезпечує навчально-методичний супровід діяльності закладів позашкільної освіти, розробляє актуальні навчальні матеріали, які є проявом компетентнісної орієнтації позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку, вони сприятимуть усвідомленому ставленню здобувачів освіти до реальної небезпеки, а компетентні дії, що ґрунтуються на знаннях з природничих дисциплін, допоможуть зберегти не лише здоров'я, а й саме життя дітей.

УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ ТА РОЗМІЩЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ НА ГОЛОВНОМУ САЙТІ НАЦІОНАЛЬНОГО ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОГО ЦЕНТРУ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ МОН УКРАЇНИ

Головний віртуальний ресурс Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України – <https://nenc.gov.ua/>, зберігає віртуальну інформацію різноманітного характеру для відвідувачів і постійно потребує уваги з боку адміністраторів. Висока загроза кібератак і велике застосування несанкціонованими повідомленнями – спамом, можуть призвести до некоректного відображення або втрати даних. На сьогодні працівниками IT-підрозділу НЕНЦ проводяться превентивні заходи щодо запобігання можливим деструктивним процесам.

Започаткований ще 2005 року, сайт Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України отримав доменне ім'я за скороченою аббревіатурою англійською NENC та приєднання відповідно до Правил ТОВ «Хостмайстер» – адміністратора домену, до домену GOV.UA. Відповідно символічне позначення, яке служить для адресації вузлів мережі Інтернет і розташованих на них мережевих ресурсів для державних закладів освіти має позначення nenc.gov.ua та зареєстроване в сегменті приватних доменних імен третього рівня в спеціальному публічному домені GOV.UA.

У 2015 році було розроблено новий варіант сайту з використанням редактора сайтів WordPress за темою «Green line». Тоді сайт мав ім'я <http://nenc.gov.ua/>. 2018 року відбулося безкоштовне підключення до розширеної версії протоколу *HTTP* для підтримки шифрування з метою підвищення безпеки і сайт отримав остаточне ім'я <https://nenc.gov.ua/>. Ліцензія на отримання безкоштовної розширеної версії протоколу *HTTP* автоматично оновлюється для сайту *НЕНЦ*.

Тривалий час новий і старий варіанти сайту співіснували та доповнювали один одного.

2020 року було проведено оновлення мови гіпертексту веб-сторінок HTML та редактора сайтів WordPress, до версії 5.5, що викликало дисонанс в роботі і неможливість подальшого використання даних зі старої версії сайту, який підтримував лише HTML старої версії 4.0. 2024 року відбулося нове оновлення HTML до версії 5.3. та редактора сайтів WordPress, до версії 6.6.2. Це дозволило істотно покращити і збагатити функціональність редактора сайтів. Але головна причина оновлень полягає у застосування конче необхідних заходів захисту інформації від кібератак і надходження несанкціонованих повідомлень – спаму. Адже саме у 2024 році сайти, які експлуатує Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді МОН України, а саме: <https://nenc.gov.ua/> і <https://artnenc.gov.ua/> піддалися жорсткій DoS-атаці з боку хакерів росії і Китаю. На жаль останній був вражений та припинив функціонування. Головний сайт Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України вдалося зберегти, а з операційної системи, на якій працює сервер, де розміщений веб-сайт (де відбувається хостінг), видалити шкідливі програми та провести профілактичні заходи щодо стабілізації системи. На сьогодні Головний сайт Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України публічно доступний, працює в звичному форматі з постійними спостереженнями щодо захисту, автоматичного і ручного оновлення даних.

Новизною є глибоке упорядкування даних та оптимізація розміщення інформації на головному сайті Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України. Мета – більш зручний і зрозумілий для відвідувачів сайту доступ до певної інформації, пошук даних, розміщення на передньому плані найважливіших даних та переміщення на задній план другорядних, функціонування переходів між сторінками, розташування відповідної інформації в структурі категорій. Візуально сайт *НЕНЦ* формується за темою *GreenLife* і залишається у тому ж вигляді як і раніше.

У 2025 році проведена оптимізація даних і покращення структурованості сайту, які фрагментарно триватимуть і надалі що призводитиме до більш

зрозумілого серфінгу користувачів по сторінках сайту НЕНЦ з метою пошуку відповідної інформації.

У 2026 році планується завершення формування оптимального і зрозумілого формату сайту НЕНЦ та покращення розташування актуальної інформації. Даний процес досить тривалий то ж потребує відповідного часу на його виконання.

ВСЕУКРАЇНСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА НАРАДА: «АГРОТЕХНОЛОГІЇ ТА ІННОВАЦІЇ В ОСВІТІ»

Організатори: Національна академія аграрних наук України, Агробіологічний факультет Національного університету біоресурсів і природокористування України, Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді.

Методична ідея: ознайомлення з напрямками наукових досліджень в галузі агробіології, збереження генофонду рослин; застосування сучасних агробіологічних технологій, визначення стратегічних напрямів розвитку позашкільної освіти агробіологічного профілю.

Учасники: педагогічні працівники закладів позашкільної освіти, вчителі біології, науково-педагогічні співробітники закладів вищої освіти.

Реалізація: ознайомлення освітян з новими практиками використання генетичних ресурсів рослин в селекційних дослідженнях; методами і засобами дистанційного зондування агрофітоценозів, моніторингом якості ґрунтів. порушувалися питання щодо якісної та безпечної продукції рослинництва в харчуванні людини, якості насіння та його ролі в технологіях вирощування, створення колекцій насіння для освітнього процесу. Обговорювалися питання можливостей залучення молоді до проведення наукових досліджень; визначення стратегічних напрямів діяльності стосовно забезпечення профільної екологічної та біологічної освіти.

Проведено науково-практичні екскурсії до Музею ґрунтів ім. проф. М.М. Годліна, навчальних лабораторій Факультету та науково-пізнавальний практикум на базі НЛ «Плодоовочевий сад».

Результат: визначено стратегічні напрями забезпечення позашкільної освіти агробіологічного профілю.

ВСЕУКРАЇНСЬКА ЕКОЛОГІЧНА КВАЛІФІКАЦІЙНА НАРАДА «УНАОЧНЕНІ МЕТОДИ ТА МЕТОДИКИ ОРГАНІЗАЦІЇ МОНІТОРИНГУ СТАНУ ДОВКІЛЛЯ В УМОВАХ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ТА ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ».

Організатори: Національна академія аграрних наук України, Факультет захисту рослин, біотехнологій та екології Національного університету

біоресурсів і природокористування України, Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді.

Методична ідея: ознайомлення з напрямками наукових досліджень в галузі моніторингу стану довкілля; застосування сучасних агроекологічних технологій, визначення стратегічних напрямів розвитку позашкільної освіти агробіологічного профілю.

Учасники заходу: педагогічні працівники закладів позашкільної освіти, вчителі біології, науково-педагогічні співробітники закладів вищої освіти.

Реалізація: ознайомлення освітян із сучасними методами біоіндикації у природничій галузі, застосування геоінформаційних технологій в умовах закладів загальної середньої і позашкільної освіти; обговорювалися питання можливостей залучення молоді до проведення науково-експериментальної та практичної природоохоронної роботи; визначення стратегічних напрямів діяльності стосовно забезпечення профільної екологічної та біологічної освіти.

Під час візиту до навчально-наукових лабораторій «Біотехнології та клітинної інженерії», «Біохімії та фітобіотехнології», «Моніторингу довкілля», «Екологічного контролю довкілля», «Мікології і фітопатології», «Моніторингу пестицидів у технологіях захисту рослин» учасники отримали нагоду долучитися до виконання експериментальних завдань і проведення дослідів, що дало їм змогу поглибити свої знання та набути практичних навичок.

В навчально-науковій лабораторії «Біотехнології та клітинної інженерії» було проведено демонстраційну лабораторну роботу з **виділення ДНК із рослинного матеріалу** — банана (*Musa spp.*). Мета практичної роботи – ознайомлення педагогів із простими, але ефективними методами молекулярної біології, які можна адаптувати для шкільних лабораторій та закладів позашкільної освіти. Під час експерименту учасники мали змогу власноруч пройти всі етапи виділення ДНК: механічне руйнування клітин, хімічну екстракцію з використанням миючого засобу та солі, а також осадження ДНК за допомогою холодного етанолу. Результатом стала видима біла ниткоподібна маса — справжня ДНК, яку можна було побачити без мікроскопа. Цей дослід не лише демонструє основи генетики, а й надихає на інтеграцію STEM-підходів у загальну середню та позашкільну освіту. Простота методики дозволяє проводити її навіть у польових умовах, що робить її ідеальною для практичних занять з учнівством.

В навчально-науковій лабораторії «Біохімії та фітобіотехнології» педагоги навчилися створювати **штучну «клітину» Траубе**, модель якої дозволяє вивчати напівпроникність цитоплазматичної мембрани та осмотичні явища в клітині.

В навчально-науковій лабораторії «**Моніторингу довкілля**» пройшла практична робота під назвою «**Як знайти радіацію**», де викладачі ознайомилися з приладом радіометр-дозиметр альфа-бета-гамма-випромінювань РКС-01 СТОРА-АБГ та його можливостями.

В навчально-науково-виробничій лабораторії «**Екологічного контролю довкілля**» педагоги взяли участь у лабораторній роботі, де визначили **вміст нітратів** у моркві, картоплі, буряку.

В сучасній навчально-науково-виробничій лабораторії «**Моніторингу пестицидів у технологіях захисту рослин**» проведена практична робота «**Комахи, як освітній інструмент: методичні та практичні аспекти використання**». Під час занять педагоги ознайомилися з сучасними підходами до використання живих об'єктів в освітньому процесі, зокрема з можливостями застосування комах для формування практичних навичок і підвищення інтересу учнівства до біології. Учасники отримали методичні рекомендації з утримання та догляду за навчальними об'єктами, а також обговорили шляхи інтеграції таких матеріалів у навчальні програми закладів позашкільної та загальної середньої освіти.

В проблемній науково-дослідній лабораторії «**Мікології і фітопатології**» було розглянуто унаочнені методи викладання фітопатології з акцентом на борошнисту росу, сажкові та іржасті хвороби сільсько-господарських культур. Учасникам наради представили зразки рослин з ознаками ураження, ілюстративні матеріали та методики діагностики, що дозволяють наочно продемонструвати морфологічні особливості збудників і симптоматику уражень рослин. Обговорювалися також шляхи формування у здобувачів освіти розуміння біологічної природи цих хвороб, принципів їх поширення та підходів до захисту рослин. Результатом роботи стало напрацювання практичних рекомендацій щодо ефективного використання унаочнених матеріалів для поглиблення знань учнів із фітопатології та розвитку їхнього екологічного мислення.

Результати: учасники заходу отримали знання про сучасні методи і методики моніторингу стану довкілля (біологічного, хімічного, фізичного, соціоекологічного аспектів), розвинули компетентності з організації та проведення спостережень за природними об'єктами й явищами з використанням унаочнених методів (карти, схеми, графіки, цифрові додатки, моделі), здобули компетентність у зборі, систематизації та аналізі даних для оцінки екологічної ситуації на локальному рівні (територія школи, громада, регіон), опанували цифрові інструменти та

онлайн-ресурси для візуалізації результатів моніторингу (електронні карти, презентаційні програми, інтерактивні платформи), опанували методику проектування та організації освітніх екологічних досліджень у форматі навчальних проєктів, польових практик, дослідницьких експедицій.

ТРЕНІНГОВА ПРОГРАМА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ «ПОРУЧ ІЗ СОБОЮ»

Організатори: Центр післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді.

Автор програми: Просіна Ольга Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент, директор Центру післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України.

Мета програми: розвиток ключових психологічних чинників, що полегшують професійну трансформацію, а саме: навичок саморегуляції, когнітивної гнучкості, мотивації до розвитку, смислобудування (усвідомлення професійного сенсу) та самоєфективності.

Учасники заходу: педагоги закладів загальної середньої та позашкільної освіти.

Реалізація: реалізація програми спрямована на розвиток/удосконалення професійних компетентностей: інтегральну, соціально-психологічну, науково-методичну, інформаційно-комунікаційну.

Результати: слухачі/слухачки: актуалізували знання з психологічної саморегуляції, ознайомилися з майндфулнес-підходами, опанували техніки емоційної стабілізації та стратегії подолання професійного вигорання; поглибили розуміння власної професійної ідентичності, відрефлексували індивідуальний професійний шлях та оновили ціннісні орієнтири в умовах трансформацій освітнього середовища; опанували навички гнучкого мислення, переоцінки, адаптації та прийняття рішень у складних і кризових ситуаціях; підсилили мотиваційну включеність, здатність до смислобудування, усвідомили особисту професійну місію та постановили значущі індивідуальні цілі; удосконалили комунікативні навички ненасильницької взаємодії, фасилітації та емпатійного слухання у взаємодії з професійною спільнотою; виявили готовність до саморозвитку та навчання впродовж життя, демонстрували усвідомлену присутність і суб'єкту позицію в педагогічній діяльності.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ З ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ВОЄННОГО СТАНУ

Методична ідея: трансформація змісту позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку в контексті воєнного стану.

Засоби реалізації: змістовий компонент навчальних програм з позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку доповнено темами, що розкривають питання життєзабезпечення дитини в умовах війни, формування компетентностей з природничих наук, корисних для збереження життя і здоров'я здобувача освіти. Разом з тим, задля актуалізації компетентнісного підходу, посилено теми, спрямовані на формування в особистості здатності до гармонійного розвитку в умовах війни на засадах STEM-освіти, як одного з чинників підтримання продовольчої безпеки населення.

Результати: розроблено навчальні програми «Прикладна хімія» та «Медична хімія» Схвалено педагогічною радою Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді (витяг з протоколу засідання педагогічної ради № 3 від 26 серпня 2025 р.);

оновлено зміст навчальних програм еколого-біологічного (3) та агробіологічного (5) профілів, видано: Навчальні програми з позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку: [збірник /за загальною редакцією доктора педагогічних наук В.В. Вербицького]. – К.: НЕНЦ, 2025. – 116 с. (Схвалено педагогічною радою Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді (витяг з протоколу засідання педагогічної ради № 3 від 26 серпня 2025 р.).

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

ОСВІТНІЙ ПРОЄКТ «ХОЧУ СТАТИ ПОЛЯРНИКОМ

Організатори: Державна установа «Національний антарктичний науковий центр МОН України», Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді.

Освітня ідея: популяризація науково-дослідницької та природоохоронної діяльності України в Антарктиці; визначення серед учнівської молоді тих, хто захоплюється професією полярника, вивчення спектру вподобань здобувачів освіти у цій сфері, визначення серед зацікавленої молоді найактивніших; проведення профорієнтаційної роботи.

Учасники: учнівська молодь (14–18 років), здобувачі освіти закладів загальної середньої, позашкільної, фахової передвищої та професійно-технічної освіти.

Реалізація: на першому етапі визначалась активна, зацікавлена в професіях полярника, молодь шляхом анкетування, написання твору та створення презентації. На другому етапі для відібраних учасників організовано дистанційний освітній процес, що включав онлайн-лекції та тренінги від провідних учених, спеціалістів у галузі антарктичних досліджень, онлайн-екскурсію станцією «Академік Вернадський». Крім того, діти отримали в подарунок календар з підписами команди 30-ї УАЕ або антарктичні листівки. Потому учасники та учасниці виконували тестове завдання на основі лекцій, в якому було 45 запитань. Ті, хто отримав 40–45 балів, стали переможцями проекту. Презентації переможців висвітлені на інформаційних ресурсах Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді.

Результати: учасники та учасниці проекту набули цікавого та пізнавального досвіду, здобули нові знання та долучитися до розвитку української науки на міжнародному рівні. Переможці отримали відповідні дипломи, зустрілися з полярниками та полярницями в Національному еколого-натуралістичному центрі учнівської молоді.

СТВОРЕННЯ ОКРЕМОГО ВІРТУАЛЬНОГО РЕСУРСУ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ЧЕМПІОНАТУ З ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ «ЕКОСОФТ».

На головному сайті Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України, крім внутрішніх сторінок, записів, медіа файлів, документації, є окремі структурні компоненти, які логічно пов'язані з <https://nenc.gov.ua/>, але мають власні доменні імена в сегменті NENC.GOV.UA. Це наступні ресурси: <https://nenc.gov.ua/globe/>, <https://nenc.gov.ua/education/>, <https://isef.nenc.gov.ua/>, https://nenc.gov.ua/forum_it, <https://nenc.gov.ua/nsou/>.

Тривалий час відсутність окремого повноцінного ВЕБ-ресурсу національних ІТ-змагань, які проводить НЕНЦ, дещо знижувала потенціал у їх підготовці, організації і проведенні. До цього, як блог, існувала окрема сторінка <https://nenc.gov.ua/ecosoft/>, яка позиціонувала тільки частку повідомлень за весь період проведення змагання, а саме за 2022 рік. Все інше, актуальне розміщене на окремих сторінках самого сайту НЕНЦ: https://nenc.gov.ua/?page_id=37252, https://nenc.gov.ua/?page_id=31914.

Слід зазначити, що ще 2004 року почалася розробка сайту НЕНЦ з окремою веб-сторінкою Всеукраїнського чемпіонату з інформаційних технологій «Екософт». Даний контент існував лише автономно на ПК і не був розміщений на серверах. Створювався з використанням звичайного текстового редактора. Гарна ідея так і не була доведена до логічного завершення.

Тож постало питання щодо створення повноцінного веб-ресурсу де була б присутня інформація. Власне, про Чемпіонат та проведення національних етапів Міжнародного конкурсу комп'ютерних проєктів «Інфоматрикс». Для цього було використано вже існуючу веб-сторінку, яка не користується увагою відвідувачів сайту. Блог отримав назву «Форум з інформаційних технологій» і адесу: https://nenc.gov.ua/forum_it/.

Створення повнофункціональної сторінки Всеукраїнського чемпіонату з інформаційних технологій «Екософт» дозволило сконцентрувати увагу потенційних учасників змагання на історії започаткування організаційно-масового заходу, актуальних повідомленнях, документах, результатах участі, тощо. Окрема веб-сторінка містить галерею переможців і призерів міжнародних змагань, містить нормативно-правові документи, інформацію щодо партнерів змагань та всю актуальну інформацію для всіх зацікавлених щодо участі у відповідних змаганнях. Під час формування блогу «Форум з інформаційних технологій» відмовились від розміщення зайвих деталей і глибоких історичних передумов. Аксіомою стало зосередження на головному – сьогоденні. Поява окремої веб-сторінки https://nenc.gov.ua/forum_it/ важливий крок у просуванні інтересів Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України в царині освітньої галузі. У 2026 році оновиться інформаційна складова блогу «Форум з інформаційних технологій» у напрямку розміщення свіжих актуальних повідомлень.

КОНКУРС «ДИТЯЧИЙ МІНІ-ГОРОД: ВІД НАСІНИНИ ДО ПЛОДІВ»

Організатор: Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді Міністерства освіти і науки України

Методична ідея: створення простору пізнавальної, дослідницької, трудової, ігрової діяльності дітей; формування у вихованців закладу дошкільної освіти знань про особливості та умови розвитку рослин; розвиток здатності спостерігати за природними об'єктами; формування навичок вирощування рослин з дотриманням агротехнічних вимог; стимулювати дітей до самостійності в пізнанні природи, експериментальної діяльності; формування навичок, орієнтованих на сталий розвиток, здатність демонструвати дотримання правил природодоцільної поведінки, навички розумного споживання енергії, паперу, води; виховання ціннісного ставлення до природи, формування мотивації до збереження і покращення природного довкілля, надання допомоги живим об'єктам природи; залучення батьків у процес формування природничо-екологічної компетентності дітей та навичок, орієнтованих на сталий розвиток.

Учасники: педагогічні працівники закладів дошкільної освіти.

Реалізація: створення та реалізація проєктів з організації на території закладу дошкільної освіти міні-городу, вирощування овочевих культур, посадкового матеріалу; висаджування декоративно-листяних, декоративно-квітучих рослин на городі та догляд за ними.

Результати: заклади дошкільної освіти активно долучилися до участі в конкурсі, на всеукраїнський етап було надіслано 90 кращих робіт, відібраних на обласних етапах.

ОСВІТНЬО-ПРОСВІТНИЦЬКА ІНІЦІАТИВА — «КЛІМАТИЧНИЙ КАБІНЕТ»

У контексті глобальних кліматичних викликів, підвищення середньої температури, частих екстремальних природних явищ і потреби у формуванні екологічної свідомості молоді, Національний еколого-натуралістичний центр МОН України започаткував освітньо-просвітницьку ініціативу — «Кліматичний кабінет».

Мета: створення інтерактивного освітнього простору для вивчення змін клімату, їхніх наслідків і шляхів адаптації та пом'якшення на рівні громад, закладів освіти та побуту.

Завдання Кліматичного кабінету: формування в учнівської молоді кліматичної грамотності; розвиток екологічної відповідальності та розуміння глобальних процесів; проведення дослідницьких і практичних занять з використанням вимірювальних приладів, кліматичних моделей, інтерактивних стендів; реалізація проєктів з енергозбереження, відновлюваних джерел енергії, сортування відходів, моніторингу якості повітря; організація освітніх і просвітницьких заходів — тренінгів, квестів, конкурсів, екологічних тижнів.

Освітній контент і обладнання Кабінету: Сучасні інтерактивні засоби навчання, стенди з тем: «Клімат і погода», «Вуглецевий слід людини», «Відновлювальна енергетика», «Біорізноманіття і зміна клімату», «Місцеві кліматичні дії».

Передбачено демонстраційні моделі сонячних панелей, вітрогенераторів, енергоощадних систем, метеорологічні прилади, карти кліматичних зон України та світу, цифрові ресурси для моделювання кліматичних сценаріїв.

Форми роботи: екологічні заняття, лабораторні дослідження, міні-дослідження; інтерактивні уроки з використанням візуалізацій та симуляцій; майстер-класи «Енергія Сонця і Вітру», «Як зменшити свій вуглецевий слід» тощо; участь у всеукраїнських та міжнародних кліматичних ініціативах — Earth Day, World Cleanup Day, Climate Action Day; партнерські програми з громадами, школами, екостанціями, громадськими організаціями.

Очікувані результати: формування покоління здобувачів освіти, здатних приймати екологічно зважені рішення; створення моделі кліматично орієнтованого освітнього простору для позашкільної освіти; підвищення екологічної культури педагогів і керівників гуртків; популяризація ідей сталого розвитку та кліматичної освіти в Україні.

Партнерство та перспективи: Ініціатива реалізується у співпраці з міжнародними природоохоронними організаціями, екологічними фондами, екоцентрами, територіальними громадами. Передбачається створення мережі кліматичних кабінетів у регіональних еколого-натуралістичних центрах.

НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКА ГРА «ДИЛЕМИ»

Організатор: Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді Міністерства освіти і науки України

Освітня ідея: Інформаційно-дослідницька гра «Дилеми» створена для дітей віком 10–12 років з метою допомогти їм навчитися робити вибір у складних життєвих ситуаціях. Кожна дилема — це маленька історія, у якій дитина має зважити всі «за» і «проти», почути себе, відчувати емоції інших, побачити наслідки своїх дій. Особливістю гри є залучення **п'яти органів відчуття людини** — зору, слуху, дотику, смаку та нюху. Завдяки цьому учасники не лише осмислюють ситуації розумом, а й проживають їх емоційно, через чуттєве сприйняття світу. Такий підхід розвиває **емоційний інтелект, емпатію**. Гра «Дилеми» — це не просто виховний захід. Це **досвід**, у процесі якого діти вчаться слухати інших, формулювати власну думку, знаходити компроміс і розуміти, що **правильне рішення — це те, яке не суперечить совісті та добру**.

Засоби реалізації: розвивати вміння мислити критично; усвідомлювати роль п'яти органів відчуття у сприйнятті світу та прийнятті рішень; вчитися бачити наслідки своїх дій, оцінювати їх із позицій добра, справедливості та людяності; навчатися взаємоповаги, толерантності, відкритості до думок інших.

Результати: Такі заняття мають тривалий виховний ефект: вони допомагають дитині зрозуміти, що кожне рішення має значення, а справжня сила людини полягає не в перемозі над іншими, а в перемозі над власною байдужістю, страхом чи спокусою. Гра формує ціннісну основу людського буття — вміння співчувати, прощати, відповідати за свої слова й вчинки. Саме з таких дрібних, але глибоких кроків народжується громадянин, який мислить, відчуває і діє свідомо.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

ЛАНДШАФТНИЙ ДИЗАЙН — МИСТЕЦТВО І ПРАКТИКА

Валентина ОСТАПЧУК

т.в.о. директора

Волинський обласний еколого-натуралістичний центр

Волинської обласної ради

Ландшафтний дизайн-мистецтво і практичні дії з озеленення, благоустрою, організації садово-паркових насаджень, газонів, гірок, застосування малих архітектурних форм у зеленому будівництві. Головне завдання ландшафтного дизайну-створення гармонії, краси, в поєднанні з вигодами використання інфраструктурних будівель, згладжування конфліктності між урбанізованими формами і природою. Ландшафтний дизайн може бути окремим випадком більш загального поняття-ландшафтного проектування. При обласній Природничій школі Волинського обласного еколого-натуралістичного центру Волинської обласної ради розпочала роботу секція «Ландшафтного дизайну і проектування». Слухачі секції отримують комплекс теоретичних знань, а також практичні навички ландшафтного оформлення території закладів освіти. Спільними зусиллями вже створені проєкти з озеленення закладів освіти Луцької, Цуманської, Іваничівської територіальних громад. Слухачі секції «Ландшафтного дизайну і проектування» отримують допрофільну підготовку, що допоможе підліткам у майбутньому професійному самовизначенні.

НОВІ АГРАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Мирослава КОТИК

завідувач відділу

Волинський обласний еколого-натуралістичний центр

Волинської обласної ради

У закладах освіти області ведеться активна робота щодо використання на навчально-дослідних ділянках сучасних аграрних технологій, доприкладу «Біочар IDEALE» для покращення родючості ґрунту.

Біочар – це вугілля виготовлене способом низькотемпературного піролізу. Воно здатне очищати *ґрунти* від важких металів, затримувати вологу біля рослин. Біочар ефективно працює у ґрунті, забезпечуючи мінеральне

живлення рослин, іонний обмін, накопичення азоту, тим самим перетворюючи слабкі, бідні, виснажені ґрунти на родючі.

У закладах освіти Боратинської, Луцької, Забродівської, Колківської територіальних громад біочар використовують при закладанні екосаду, «теплих грядок Розума», при оформленні ландшафтного дизайну, вирощуванні мікрозелені у міні теплицях. Біочар стає досить популярним на Волині, так як є дієвим, екологічно чистим добривом.

ФЛОРАРІУМ — ІДЕЯ ДЛЯ ОЗЕЛЕНЕННЯ

Лариса МАРТИНЮК

методист

Волинський обласний еколого-натуралістичний центр
Волинської обласної ради

У закладах освіти територіальних громад області широко впроваджуються інноваційні технології із внутрішнього озеленення. Зокрема: флораріум – тропічний сад в скляній ємності із звуженим або закритим верхом; кокедама, «куля з моху», як спосіб посадки деяких рослин; сад тіландсій, один із видів вирощування рослин у підвішеному стані, сад гідропоніки, спосіб вирощування рослин без *ґрунту* та інші. Всі ці, та інші сучасні технології внутрішнього озеленення знайшли своє втілення у «Зимовому саду» як дослідницькій лабораторії з рослинництва, що створений у Городоцькій гімназії філії опорного закладу загальної середньої освіти «Прилісненський лицей» Прилісненської сільської ради. Зимовий сад відвідує чимало учнівських і педагогічних колективів, щоб познайомитись із унікальним світом рослин, запровадити досвід у своїх закладах освіти.

КВЕСТ-ТЕХНОЛОГІЯ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ

Світлана СПОДАРИК,

завідувач методичного відділу

Волинський обласний еколого-натуралістичний центр
Волинської обласної ради

Зважаючи на те, що сучасні школярі проводять чимало часу перед моніторами, педагоги Волинського обласного еколого-натуралістичного центру Волинської обласної ради, заради компенсації недостатньої динамічної активності вихованців, активно розпочали використовувати квест-технології. Вони досить популярні серед учнівської молоді. Звісно, це вимагає від керівників гуртків тривалішої і ретельнішої підготовки. Зате результати:

розумова праця у поєднанні з фізичною активністю, командний дух змагання – компенсують усі затрати часу і уваги.

Таким чином, перевірка знань вихованців, пошук нової інформації під час гурткового заняття проходять у формі квесту, гри з елементами орієнтування на території Центру. Суть квесту полягає у вирішенні логічних завдань шляхом підказок і пошуку рішень в нестандартних ситуаціях. Після завершення чергового завдання команди переходять до виконання наступного. Перемагає команда, що виконала завдання швидше за інших. Згідно правил гра відбувається в межах закладу. Учасникам видається завдання, якщо вони правильно розгадують його за відведений час, то одержують завдання-перехід, де зашифровано місце, в якому вони розв'язуватимуть наступне завдання. Для квестів завдання складаються таким чином, щоб вони включали не лише поточний матеріал, а й елементи попередніх тем з метою повторення пройденого матеріалу.

Застосування квест-технології дає вихованцям можливість більше спілкуватися, висловлювати власну думку, в них розвивається вміння не тільки працювати самостійно, а й у команді, що психологічно зближує дітей у групі. У ході гри юннати краще пізнають один одного; проявляються приховані якості учнів, виявляються потенційні лідери, інтелектуали, учні-логісти, які вміють прораховувати перспективу. У дітей розвивається логічне мислення, інтуїція, вміння швидко знаходити вихід із складної ситуації, знайти спільну мову з різними людьми.

ЕЛЕМЕНТИ STEM У ГУРТКОВІЙ РОБОТІ

Тетяна ГОРБАЧУК

методист

Волинський обласний еколого-натуралістичний центр

Волинської обласної ради

Для гуртків природничого напрямку STEM має особливе значення, адже природа сама по собі – це нескінченне поле для досліджень. Діти можуть не лише вивчати будову тварин, спостерігати за явищами, експериментувати з матеріалами, а й моделювати власні об'єкти, створювати прості інженерні конструкції, обчислювати пропорції чи вимірювати параметри моделей, експериментувати та шукати нестандартні рішення. Бо саме через використання інновацій гуртківці можуть перетворити теорію на реальний досвід, який знадобиться їм у майбутньому.

Саме тому майстер-класи з елементами STEM – це не просто додаткова активність, а важлива частина навчального процесу, що сприяє розвитку

допитливості, креативності й наукового мислення, адже вони мотивують дітей до пізнання, залучають до активної діяльності та розширюють їхній досвід. Через практику учні краще засвоюють матеріал, створюють власні міні-проекти та бачать результат своєї роботи. Такі заняття роблять навчання цікавим, змістовним і сприяють формуванню компетентностей, необхідних у сучасному світі.

При організації гурткових занять природничого напрямку у закладах освіти області ми активно пропагуємо різноманітні майстер-класи з основами STEM.

По-перше, майстер-класи допомагають дітям краще зрозуміти навчальний матеріал. Коли учні власноруч створюють модель павука, ліплять тварину з глини чи виготовляють інший природничий об'єкт, вони закріплюють теоретичні знання через практику. Це сприяє глибшому розумінню поточного теоретичного матеріалу.

По-друге, така діяльність розвиває важливі компетентності: дрібну моторику, просторове мислення, спостережливість, уважність і вміння працювати в команді. Діти навчаються аналізувати, порівнювати, знаходити закономірності та переносити знання в нові ситуації – усе це є складовими STEM-підходу.

По-третє, майстер-класи підвищують мотивацію й інтерес до навчання. Учні із задоволенням включаються в роботу, адже можуть проявити творчість, висловити власні ідеї та одразу побачити результат своєї праці. Це створює позитивну атмосферу, підтримує успіх кожної дитини і робить заняття живими та захоплюючими.

Саме тому використання майстер-класів з елементами STEM у гуртковій роботі є не просто доповненням, а важливою складовою освітнього процесу. Через практичну діяльність діти цікаво та легко засвоюють матеріал, розвивають свої здібності та формують ключові компетентності, необхідні для сучасної STEM-освіти.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

РЕАЛІЗАЦІЯ ОБЛАСНОГО ЕКОЛОГО-ОСВІТНЬОГО ПРОЄКТУ «МОБІЛЬНИЙ ЕКОЛЕНД» В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕКТИВ

Комунальний заклад освіти

«Обласний еколого-натуралістичний центр
дітей та учнівської молоді»

Повномасштабне вторгнення росії до нашої країни зруйнувало багато творчих ідей і проєктів, які КЗО «ОЕНЦДУМ» з любов'ю розробляв, апробував і втілював в життя, серед яких і реалізація обласного еколого-освітнього проєкту «Мобільний ЕкоЛенд».

Даний проєкт був спрямований на популяризацію позашкільної екологічної освіти і виховання в освітніх округах, об'єднаних територіальних громадах та створення нового формату освітнього простору на теренах Дніпропетровської області, розширення існуючої мережі та створення нових профілів гуртків та інших творчих учнівських об'єднань в закладах освіти за еколого-натуралістичним напрямом, сприяння створенню (по можливості) профільних екологічних філій на базі ОТГ або екологічних відділів при комплексних закладах позашкільної освіти, розвиток життєтворчості, пізнавальних інтересів здобувачів освіти різного віку, набуття ними екологічних цінностей, бажання змінити екологічне становище у своїй громаді.

З урахуванням того, що на території Дніпропетровщини майже не залишилося міст, сіл та селищ, які б не тероризувала країна-агресор, проведення виїздів до закладів освіти ОТГ області, які планувалися в рамках даного проєкту, стало неможливим, хоча заклади освіти багатьох ОТГ були зацікавлені в такій роботі.

У цих умовах колектив закладу частково знайшов вихід у проведенні роботи в рамках проєкту на базі закладів освіти Дніпровської громади. Для цього були укладені договори про співпрацю з гімназіями, ліцеями, інтернатами та закладами дошкільної освіти, які мають укриття, складений план-графік їх відвідання, враховані побажання від адміністрацій та педагогів закладів щодо тематики виїздів.

До реалізації проєкту «Мобільний ЕкоЛенд» залучилися майже всі педагоги КЗО «ОЕНЦДУМ». Відповідно до вікових категорій

відвідувачів вони готують майстер-класи екологічної та національно-патріотичної тематики, віртуальні подорожі, цікаві досліди, ігри, вікторини. Обов'язковим компонентом виїздів є сеанси анімалотерапії за участю багаточисельних мешканців куточку живої природи та зоолого-тваринницького комплексу КЗО «ОЕНЦДУМ».

Проведення виїзних заходів в рамках реалізації обласного еколого-освітнього проекту «Мобільний ЕкоЛенд» у воєнний час та ще з урахуванням дистанційної форми ведення гурткової роботи як для колективу КЗО «ОЕНЦДУМ», так і для дітей, педагогів закладів загальної середньої освіти, батьків стало «ковтком свіжого повітря».

Поєднання екологічних, національно-патріотичних заходів, релаксаційних вправ, фізкультхвилинок, сеансів анімалотерапії виявилось надзвичайно цікавим та потрібним не тільки для дітей, але й для дорослих, які відчувають потребу в очній формі спілкування з вихованцями.

Така форма роботи у надскладний для нашої країни, зокрема й освіти, період, показала свою актуальність і має право для подальшого активного використання до того часу, коли після нашої ПЕРЕМОГИ обласний еколого-освітній проект «Мобільний ЕкоЛенд» зможе у повному обсязі бути реалізований на базі закладів освіти всіх ОТГ, зацікавлених в такій діяльності.

ЕКОАРТТЕРАПІЯ ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Катерина Кириченко

Комунальний заклад позашкільної освіти

«Еколого-натуралістичний центр»

Павлоградської міської ради

Екоарттерапія є сучасною інтегративною педагогічною технологією, що поєднує елементи екологічної освіти, арттерапевтичних методик та безпосередню взаємодію з природним середовищем. Вона спрямована на забезпечення психоемоційної підтримки дітей і молоді, розвиток їхнього творчого потенціалу, формування екологічної свідомості та гармонійних взаємин із навколишнім світом.

В умовах соціальних викликів, зокрема тривалого стресу, пов'язано з воєнними подіями, екоарттерапія набуває особливої актуальності як ефективний засіб відновлення емоційної рівноваги, зниження рівня тривожності та формування внутрішніх ресурсів особистості.

Метою впровадження екоарттерапії в еколого-натуралістичному напрямі позашкільної освіти є створення сприятливих умов для

психоемоційного благополуччя вихованців засобами творчої діяльності в природному середовищі та формування ціннісного ставлення до довкілля.

Екоарттерапія реалізується через різноманітні види творчої діяльності з використанням природного середовища як повноцінного освітнього простору. Заняття проводяться на свіжому повітрі в еко-класі протягом весняного та осіннього періодів, а також на подвір'ї КЗПО «ЕНЦ», що сприяє безпосередньому контакту вихованців із природними об'єктами та підвищенню емоційної залученості до освітнього процесу.

У межах екоарттерапевтичних занять застосовуються такі форми роботи: створення рослинних мандал із квітів, листя, гілочок, плодів, виконання художніх композицій із природних матеріалів, елементи ленд-арту, замальовки природних об'єктів, ведення екощоденників та догляд за рослинами. Зазначені види діяльності забезпечують умови для творчого самовираження дітей, формування дбайливого ставлення до довкілля.

Як рефлексивна складова, використовується ведення екощоденників екоарттерапевтичних занять. У процесі спостережень за природними об'єктами вихованці/вихованки фіксують власні емоційні стани, зміни в довкіллі, результати творчої діяльності, що сприяє розвитку усвідомленості, навичок самоаналізу та формуванню екологічної культури.

Під час організації таких занять педагог акцентує увагу не на кінцевому результаті творчої роботи, а на процесі взаємодії з природним середовищем, усвідомленні власних емоцій і відчуттів, що сприяє психоемоційному відновленню та гармонійному розвитку особистості.

Упровадження екоарттерапії в систему позашкільної еколого-натуралістичної освіти сприяє стабілізації психоемоційного стану вихованців/вихованок, підвищенню мотивації до пізнавальної діяльності, розвитку творчих здібностей, формуванню екологічно відповідальної поведінки, створенню сприятливого освітнього середовища, орієнтованого на потреби дитини.

МОБІЛЬНІ ЗАСТОСУНКИ ЯК ПОМІЧНИКИ У ВИВЧЕННІ ПРИРОДИ

Катерина Кириченко

Комунальний заклад позашкільної освіти

«Еколого-натуралістичний центр»

Павлоградської міської ради

Використання мобільних застосунків для спостережень за природою є сучасною освітньою новацією, що передбачає інтеграцію

цифрових технологій у процес вивчення довкілля. Мобільні застосунки забезпечують доступ до інструментів спостереження за природою, фактично надаючи кожному можливість мати необхідні дослідницькі засоби «у власній кишені».

Такий підхід сприяє підвищенню ефективності спостережень, точності фіксації природних об'єктів і явищ, а також активному залученню користувачів до дослідницької та пізнавальної діяльності.

Серед найбільш поширених мобільних застосунків керівниками гуртків активно використовуються iNaturalist, PlantNet, Seek, BirdNET та Google Lens.

Застосунок iNaturalist використовується педагогами і вихованцями під час вивчення тем «Біорізноманіття», «Екосистеми», «Рослинний і тваринний світ України», оскільки дозволяє фіксувати спостереження за живими організмами, визначати види та долучатися до глобальної спільноти дослідників природи. PlantNet є ефективним інструментом під час опрацювання тем «Будова рослин», «Різноманітність рослин», «Лікарські та дикорослі рослини», адже дає змогу ідентифікувати рослини за фотографіями та отримувати довідкову інформацію про них.

Застосунок Seek використовується під час вивчення тем «Жива і нежива природа», «Рослини і тварини рідного краю», оскільки він має інтуїтивно зрозумілий інтерфейс і сприяє розвитку пізнавального інтересу.

Для вивчення тем «Птахи України», «Сезонні зміни в природі», «Міграція птахів», ефективним є застосунок BirdNET, який дозволяє розпізнавати види птахів за їх співом.

Google Lens використовується як універсальний інструмент під час польових спостережень і практичних робіт в гуртках еколого-натуралістичного напрямку.

Використання зазначених застосунків під час таких тем, як «Спостереження за сезонними явищами», «Охорона природи», «Червона книга», «Екологічний стан місцевості», сприяє формуванню у здобувачів освіти дослідницьких умінь, екологічної свідомості та відповідального ставлення до навколишнього середовища. Мобільні технології забезпечують можливість ведення електронних щоденників спостережень, фіксації результатів у режимі реального часу та їх подальшого аналізу.

РОЗВИТОК ДОСЛІДНИЦЬКО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО
НАПРЯМУ РОБОТИ ШЛЯХОМ СПІВПРАЦІ З ЦЕНТРОМ КРОВІ
«БІОФАРМА ПЛАЗМА»

Лариса Долина

Комунальний заклад «Дитячий екологічний центр»
Кам'янської міської ради

Одним з основних напрямів роботи комунального закладу «Дитячий екологічний центр» Кам'янської міської ради є дослідницько-експериментальний, у рамках роботи якого налагоджено співпрацю з Центром крові «Біофарма Плазма» м. Кам'янське.

За ініціативою ДЕЦ у рамках співпраці проведено «круглі столи», зустрічі викладачів вищої та передвищої освіти міста з фахівцями біофармацевтичної галузі, підписано меморандум між кафедрою хімічних технологій та біологічних технологій Дніпровського державного технічного університету.

Щорічно в рамках програми «Освітній десант» за підтримки департаменту освіти КМР та «Біофарми Плазма» здійснюються пізнавальні екскурсії до Білої Церкви на виробниче підприємство Біофарма та біошколи, створеної на його базі, для занять вихованців, переможців заходів МАН України та всеукраїнських олімпіад з біології та хімії.

Вихованці ДЕЦ готують науково-дослідницькі роботи, представили результати власних досліджень на міському інтерактивному науково-освітньому фестивалі «Наукові пікніки – 2025».

За підсумками співпраці під час зустрічі з президентом компанії Ігорем Єфіменком вирішено питання щодо відкриття подібної лабораторії у Кам'янському для ДЕЦ, виділення коштів на забезпечення її найсучаснішим обладнанням для проведення науково-дослідницьких робіт здобувачами освіти міста та вихованцями ДЕЦ, здійснюватися їх підготовка до участі в олімпіадах, конкурсі-захисті НДР учнів Малої академії наук України.

Другий рік поспіль заклад має найвищий результат за підсумками конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів Малої академії наук України, як на місцевому, так і обласному та Всеукраїнському рівнях, нагороджений міською відзнакою «Кращий заклад – партнер із сприяння розвитку інтелектуальної обдарованості учнів» та відзнакою Центру крові «Біофарма Плазма» «Кращий освітній заклад – партнер».

Партнерство ДЕЦ з Центром крові «Біофарма Плазма» базується на спільних цінностях: відповідальному ставленню до природи, розвитку екологічної культури та популяризації науки серед молоді. Завдяки досягненням, отриманим в ході співпраці, ДЕЦ робить вагомий внесок в екологічну

освіту, дозволяє дітям побачити практичне застосування екологічних знань, усвідомити зв'язок між наукою, виробництвом і збереженням довкілля, підтримуючи не лише розвиток дітей, але й загальну екологічну культуру регіону.

ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТФОРМИ MOZAWEB НА ЗАНЯТТЯХ ГУРТКІВ ХІМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Олена ЧЕТВЕРИКОВА

Комунальний заклад «Міський еколого-натуралістичний
центр дітей та учнівської молоді
Марганецької міської ради Дніпропетровської області»

Введення воєнного стану в Україні істотно трансформувало звичні підходи до організації гурткової роботи в комунальному закладі «Міський еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді Марганецької міської ради Дніпропетровської області». У зв'язку з неможливістю проведення очних занять, педагогічні працівники були змушені впровадити нові моделі взаємодії з вихованцями. Запроваджуються інноваційні підходи, засновані на інтерактивному та цифровому навчанні, що забезпечує безперервність освітнього процесу та зберігає його якість у надзвичайних умовах.

Одним із ключових інструментів, що забезпечив якісне оновлення хімічної освіти в закладі, стала цифрова платформа Mozaweb, інтегрована в роботу гуртків хімічного профілю. Її використання дозволило створити новий тип освітнього середовища, у якому комп'ютерне моделювання, візуалізація хімічних процесів і практична діяльність утворюють єдину систему.

Платформа Mozaweb є сучасним віртуальним освітнім простором, що поєднує інструменти для моделювання хімічних реакцій, побудови структурних формул, вивчення механізмів взаємодії, виконання інтерактивних лабораторних робіт та відпрацювання навичок експериментування.

При роботі в гуртках «Юний хімік» та «Технології хімічного виробництва» вона стала ефективним засобом формування ключових хімічних компетентностей. Завдяки Mozaweb вихованці/вихованки отримали можливість досліджувати складні процеси, які неможливо або ризиковано виконати в умовах звичайної навчальної лабораторії, зокрема високотемпературні реакції, розрахунок рівноваги, побудову енергетичних діаграм та вивчення кінетики реакцій.

Упровадження Mozaweb у заняття гуртків хімічного профілю засвідчило, що цифрові технології є важливим елементом сучасної позашкільної освіти, здатним суттєво розширити можливості. Досвід роботи КЗ

«МЕНЦДУМ» у 2025 році доводить, що поєднання традиційного експерименту з цифровим моделюванням створює оптимальні умови для розвитку дослідницьких здібностей і становлення наукового світогляду вихованців, що повністю відповідає сучасним вимогам до інноваційної позашкільної освіти природничого напрямку.

ІННОВАЦІЙНІ ЦИФРОВІ ПРАКТИКИ В ДІЯЛЬНОСТІ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОГО ЦЕНТРУ

Анна ЄВТУШЕНКО

Комунальний заклад «Міський еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді
Марганецької міської ради Дніпропетровської області»

У процесі модернізації освітньої діяльності наш еколого-натуралістичний центр зосереджує увагу на розвитку цифрової компетентності педагогів та впровадженні практичних ІТ-рішень, які підтримують дистанційне навчання та підвищують його ефективність.

Одним із ключових напрямів стало створення власних вебресурсів за допомогою Google Sites. Педагоги формують окремі тематичні сайти для гуртків, екологічних проєктів, електронних методичних матеріалів та онлайн-виставок. Такі ресурси виступають інтерактивними «віртуальними кабінетами» з доступом до навчальних матеріалів, архівів робіт та мультимедійних презентацій. Використання Google Sites дозволяє швидко оновлювати контент, створювати структуровані розділи та легко поширювати матеріали серед вихованців/вихованок.

Значну увагу ми приділяємо автоматизації рутинних процесів за допомогою Google Apps Script. Педагоги опанували базові можливості скриптів, що дозволяють автоматично формувати нагородні документи, сертифікати, подяки й довідки на основі даних із таблиць. Скрипти налаштовані на підстановку персональних даних, дат та назв заходів, що суттєво скорочує час підготовки документації до конкурсів, акцій та масових подій. Такий підхід формує в закладі сучасну цифрову культуру та стандартизує процеси.

Паралельно розвивається напрям створення власного цифрового освітнього контенту. Педагоги створюють:

- інтерактивні посібники;
- авторські електронні розмальовки та природничі комікси;
- навчальні буклети та інструктивні матеріали;
- мультимедійні презентації для онлайн-уроків;
- короткі відеопояснення та експлейнери для дистанційного навчання.

Завдяки цьому формується електронна бібліотека власних матеріалів, яка доступна дітям незалежно від місця перебування.

Розвиток навичок роботи з вебплатформами, автоматизація документо-обігу та створення мультимедійного контенту стали важливою складовою діяльності центру та дозволяють забезпечувати стабільний і якісний освітній процес навіть у умовах повної дистанційності.

ВІРТУАЛЬНІ ЕКСКУРСІЇ – СУЧАСНИЙ ЗАСІБ ВИВЧЕННЯ ПРИРОДИ РІДНОГО КРАЮ

Ольга Захарченко

Комунальний заклад

«Нікопольський міський еколого-натуралістичний центр»

У воєнний час, коли звичайний спосіб життя змінився, перед педагогами закладів позашкільної освіти постали нові виклики: продовжити виконувати свою важливу місію, адаптуючи свою роботу до нових реалій.

Пошуки інноваційних форм освітньої діяльності в режимі онлайн надихнули педагогів екоцентру на створення освітніх цифрових матеріалів, які надають можливість вивчати природу рідного краю широкій аудиторії. Ця ідея є ефективним засобом для залучення людей до екологічної теми і можливості показати красу природи, не виходячи з дому.

У довоєнний час керівники гуртків центру приділяли велику увагу різним формам вивчення природи: екологічні екскурсії, експедиції, походи. Під час цих заходів було зібрано безліч природних матеріалів та світлин, які відображають різноманітність флори та фауни, природні ландшафти Нікопольського району. З метою популяризації екологічних знань був втілений проєкт «Віртуальні екскурсії «Шляхами степового краю».

Віртуальні екологічні екскурсії — це чудовий інструмент для глибокого та змістовного вивчення природи рідного краю. Вони дозволяють долати географічні обмеження, економити час і ресурси, а також відкривають доступ до унікальних природних об'єктів. Перевагою віртуальних екскурсій є:

– доступність і зручність – не важливо, де знаходиться людина, вона може «відвідати» будь-який заповідник, парк чи пам'ятку природи;

– мінімізація впливу людини на чутливі екосистеми – віртуальні тури допомагають мінімізувати вплив людини на чутливі екосистеми, адже кількість відвідувачів, що фізично приходять, зменшується;

– безпечність – віртуальні екскурсії усувають ризики, пов'язані з небезпечними природними умовами, дикими тваринами або складним рельєфом, актуальною є безпекова ситуація у воєнний час.

Віртуальні екологічні екскурсії відображають найцікавіші ландшафти Нікопольського району: «Борисівська балка», «Балка Березнеговата», «П'ятакова Балка», «Річка Базавлук», «Річка Камя'нка», «Природна спадщина віків», «Юнацький похід та експедиція».

Створені екскурсії у вигляді презентацій в програмі PowerPoint з використанням авторських світлин, зроблених вихованцями/вихованками під час реальних походів. Презентації можуть бути використані на уроках біології та екології, на виховних годинах, під час екологічних просвітницьких заходів.

Використання віртуальних екологічних екскурсій – це сучасний і ефективний спосіб прищепити дітям та молоді любов до рідного краю та навчити відповідальному ставленню до природи.

ВПРОВАДЖЕННЯ STEM-ОСВІТИ В ОСВІТНЮ ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Наталія Пархоменко

Комунальний заклад позашкільної освіти

«Станція юних натуралістів Тернівського району»

Криворізької міської ради

З 2021 року в закладі активно впроваджується Концепція розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти). Педагоги СЮН активно вивчали питання, пов'язані зі STEM-освітою, відвідували семінари та вебінари різного рівня, а потім почали активно використовувати надбані знання на практиці.

Концепція STEM-освіти органічно поєднується з основними завданнями і методами роботи гуртків еколого-натуралістичного напрямку. Здобувачі освіти часто проводять різноманітні дослідження в зоокуточку, на ділянках НДЗД закладу, вивчають компоненти природи за допомогою доступних приладів. Тепер педагоги усвідомлено впроваджують методи і прийоми STEM-освіти на заняттях гуртків.

Так, наприклад, в 2025 році, вихованцями гуртків різних профілів проводилися цікаві дослідження по розмноженню заміокулькасу різними засобами живцювання, вигонці зелені цибулі на різних субстратах, вирощуванню картоплі в різних умовах, дослідження росту насіння петуній гібридних, дослідження штучних екосистем, розвитку кісточка фініка єгипетського в кліматичних умовах України. В усіх цих випадках вихованці/вихованки разом зі своїми керівниками та батьками створювали проекти, ставили експерименти, вимірювали параметри умов довкілля, вели щоденники

спостережень, вимірювали результати спостережень на піддослідних об'єктах та проводили математичні обчислення даних спостережень, аналізували та узагальнювали результати.

Крім дослідницьких, на гуртках впроваджують природоохоронні просвітницькі проекти з застосуванням STEM-прийомів. Так, на заняттях гуртка «Екологічний моніторинг» були створені креативні поробки: екологічний плакат-інсталяція «Море в пастці пластику» та стенд «Стоп, поліетилен!».

Під час роботи над проектами та подальших їх захистів у вихованців/вихованок гуртків формуються навички розв'язання складних науково-дослідницьких проблем, критичного мислення, наукового світогляду, вміння аналізувати та робити узагальнення, приймати рішення; формується готовність до вибору і оволодінню майбутньою професією, вміння практичного і творчого застосування здобутих знань; відбувається утворення технологічної, соціальної компетентності, математичної та природничої освіченості, екологічної свідомості.

ЕКОЛОГО-КРАЄЗНАВЧА ПРОГРАМА «ПОДОРОЖУЄМО РІДНИМ КРАЄМ»

Вікторія Полога

Філія комунального закладу освіти
«Обласний еколого-натуралістичний центр
дітей та учнівської молоді» «Шафран»

Педагогами філії розроблена еколого-краєзнавча програма «Подорожуємо рідним краєм» включає екскурсії, походи та дослідницькі експедиції територією Могилівської громади. Завданнями цієї програми є залучення дітей та учнівської молоді до екологічних проблем нашого регіону; ознайомлення з об'єктами зеленого туризму в громаді; формування екологічної культури та національної самосвідомості; вивчення історії краю, археологічних, історичних, культурних та природних пам'яток; профорієнтаційна робота; пропаганда екологічних знань, здорового способу життя, розвиток екологічного мислення.

Одним із розділів програми є проведення екскурсій на еколого-краєзнавчій стежці «Спадщина», яка є навчально-виховним і просвітницьким маршрутом, спрямованим на формування екологічної культури та національно-патріотичних цінностей. Маршрут стежки охоплює природні, історичні, меморіальні та культурні об'єкти громади. Вона активно використовується для проведення екскурсій, дослідницької й природоохоронної роботи, сприяючи пізнанню рідного краю й дбайливому ставленню до навколишнього середовища.

Експедиція «Степова перлина Придніпров'я – заповідне урочище «Лелія» спрямована на ознайомлення дітей з унікальним степовим ландшафтом, біорізноманіттям та природоохоронною цінністю території. Під час експедиції учасники набувають практичних навичок польових досліджень, вчать спостерігати за рослинним і тваринним світом та усвідомлюють важливість збереження заповідних степових екосистем.

Експедиція до Китайгородського історико-архітектурного комплексу церков спрямована на ознайомлення учнівської молоді з унікальними пам'ятками козацького бароко XVIII століття та історією української духовної культури, формує повагу до історико-культурної спадщини рідного краю.

Експедиція на гору Калитва передбачає ознайомлення дітей з природними особливостями та історико-краєзнавчим значенням однієї з пам'яток природи рідного краю. Захід сприяє формуванню пізнавального інтересу, екологічної свідомості та шанобливого ставлення до природної й культурної спадщини Приорілля.

Напрацьовані в ході реалізації програми «Подорожуємо рідним краєм» матеріали стали основою для підготовки збірника експедицій, який є методичним посібником, спрямованим на організацію та проведення навчально-пізнавальних, еколого-краєзнавчих і культурно-історичних експедицій для дітей та учнівської молоді. У виданні представлено розробки експедицій природничого, історико-архітектурного та еколого-виховного спрямування, що розкривають унікальність природної та культурної спадщини Приорілля, зокрема заповідних територій, пам'яток природи й архітектурних об'єктів козацької доби.

Матеріали видання відповідають сучасним освітнім вимогам і містять науково обґрунтовані мету, завдання, очікувані результати, детальний хід експедицій, маршрути, практичні та дослідницькі завдання, інструментарій для польових спостережень і рефлексії.

Збірник має прикладний характер і може використовуватися як методичний ресурс для педагогів, керівників гуртків, організаторів туристично-краєзнавчої та еколого-виховної роботи з дітьми й учнівською молоддю.

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ STEM-ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ ГУРТКІВ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОГО НАПРЯМУ

Людмила ТАРАСЕНКО

Філія комунального закладу освіти

«Обласний еколого-натуралістичний центр
дітей та учнівської молоді» «Шафран»

STEM-освіта є одним із пріоритетних напрямів інноваційного розвитку сучасної освіти. Вона спрямована не лише на передачу знань,

а й на формування в здобувачів освіти цілісного наукового світогляду, розвиток критичного мислення, дослідницьких умінь і здатності застосовувати набуті знання на практиці.

Особливістю STEM-підходу є інтеграція природничих наук, технологій, інженерії та математики, що сприяє осмисленню навчального матеріалу через практичну діяльність. STEM-освіту часто характеризують як «навчання навпаки», адже традиційний ланцюжок «від теорії до практики» замінюється зворотним процесом: від експерименту, моделювання, конструювання та гри – до усвідомлення теоретичних положень. У процесі такої діяльності здобувачі освіти самостійно відкривають нові знання, аналізують результати та роблять висновки, що значно підвищує мотивацію до навчання.

Впровадження STEM-ідей передбачає використання інноваційних методів і форм навчання, інтерактивних технологій, а також створення умов для розвитку творчих здібностей вихованців/вихованок.

Особливо ефективно STEM-підхід реалізується у позашкільній освіті, де гурткова робота є сприятливим середовищем для творчості, досліджень і експериментування. Саме тут здобувачі освіти мають можливість поєднувати теоретичні знання з практичною діяльністю, відкриваючи нові властивості та закономірності навколишнього світу.

Прикладом упровадження STEM-освіти в науково-дослідній діяльності є проведення дослідів «Виділення ДНК із банана». Метою дослідів було наочне ознайомлення учнівства з основами біотехнологій та методами екстракції генетичного матеріалу з клітин за допомогою доступних побутових реагентів. Під час виконання дослідів вихованці/вихованки спостерігали процес руйнування клітинних стінок у результаті механічного подрібнення та дії солі, пошкодження клітинних мембран за допомогою мийного засобу, а також осадження ДНК під впливом спирту. Утворення видимих білих ниток ДНК стало переконливим доказом наявності генетичного матеріалу в клітинах рослин і підтвердило універсальність ДНК як носія спадкової інформації у живих організмах. Застосування STEM-підходу під час проведення такого дослідів сприяє формуванню в учнів дослідницьких компетентностей, умінь працювати з інформацією, робити висновки та презентувати результати своєї роботи, а також підвищує інтерес до природничих наук і біотехнологій.

ВПРОВАДЖЕННЯ ВІРТУАЛЬНОГО РЕСУРСУ «ІНТЕРАКТИВНИЙ CASEBOOK-ТРЕНАЖЕР «ЕКО-КОД ПЛАНЕТИ»

Наталя ШЕПЕТУХА

Сьогодні вимагає проведення занять з використанням цифрових технологій. Однією з таких технологій є створення інтерактивних тренажерів.

Casebook-тренажер «Еко-код планети» є освітнім інтерактивним ресурсом, спрямованим на формування у користувачів екологічної свідомості, зокрема, у сфері енергозбереження та використання альтернативних джерел енергії.

Цей ресурс розроблено як інноваційну платформу для навчання дітей та підлітків основам енергозбереження та ознайомлення з альтернативними джерелами енергії. Даний віртуальний ресурс відходить від традиційного сухого викладу матеріалу і забезпечує комплексне, захоплююче та ефективне засвоєння знань та формування еко-навичок, необхідних для відповідального ставлення до планети.

Зміст тренажера повністю відповідає сучасним глобальним викликам та освітнім тенденціям у сфері сталого розвитку.

Цей ресурс – це не просто навчання, а справжнє занурення в інтерактивний світ енергоефективності та відновлюваних джерел енергії. Розроблений спеціально для дітей та підлітків віком від 10 до 13 років, «Еко-код планети» ефективно поєднує захоплюючий сторітелінг, практичні гейміфіковані вправи та систематизований довідковий матеріал, забезпечуючи комплексне засвоєння знань та перетворюючи кожного користувача на відповідального агента змін нашої планети.

Завдяки своїй модульній та інтерактивній структурі, «Еко-код планети» може бути ефективно інтегрований у:

- освітній процес з предметів: «Пізнаємо природу», STEM, «Фізика», «Географія», «Здоров'я, безпека та добробут»;
- позакласну роботу та роботу гуртків екологічного профілю;
- використання для самоосвіти вдома.

Гнучкість платформи дозволяє адаптувати її використання як для групового навчання під керівництвом викладача, так і для самостійного вивчення матеріалу.

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА «ОСНОВИ ЕКОПСИХОЛОГІЇ»

Лариса Долина

Сергій КРАВЧЕНКО

Комунальний заклад

«Дитячий екологічний центр» Кам'янської міської ради

Навчальна програма «Основи екопсихології» є інноваційним освітнім продуктом у сфері позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку. Новаторство програми полягає у її унікальному міждисциплінарному підході, що вперше на системному рівні інтегрує знання з екології, психології та практичної природотерапії та у створенні цілісної системи формування екологічно свідомої та психологічно стійкої особистості. Вона є відповіддю на нагальну потребу суспільства у засобах психологічного відновлення молоді та збереження національної природної спадщини.

Ключові аспекти інноваційності програми:

Інтеграція екологічної та психологічної освіти. На відміну від традиційних програм, цей курс фокусується не лише на вивченні довокільля, а й на психофізіологічних механізмах впливу природи на психічний стан людини. Природа розглядається як невичерпний ресурс для відновлення, реабілітації та гармонізації особистості.

Акцент на життєстійкості та реабілітації. Програма розроблена з урахуванням сучасних викликів в Україні. Вона пропонує конкретні інструменти для подолання хронічного стресу та профілактики ПТСР через методи природотерапії: садотерапію, анімалотерапію, ландшафтотерапію, екотерапію, фітотерапію та арт-природотерапію.

Науково-дослідницька спрямованість. Програма передбачає системне навчання вихованців методології наукових досліджень, включаючи статистичну обробку даних та роботу з джерелами за допомогою сучасних технологій, зокрема штучного інтелекту.

Формування ноосферного мислення. Новація полягає у вихованні особистості, яка поєднує наукові знання з етичним ставленням до довкілля, долаючи споживацький підхід та усвідомлюючи особисту відповідальність за стан природи у контексті сталого розвитку.

Практико-орієнтоване навчання. Навчання базується на безпосередньому спілкуванні з природою (екскурсії, спостереження, експерименти в лабораторіях), що забезпечує глибоке емоційне та пізнавальне залучення учнівства.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

СТВОРЕННЯ ЗАХОПЛЮЮЧИХ ІГОР З GENIALLY: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ПЕДАГОГІВ

Олександр ПАРАЩЕНКО

директор

Донецький обласний еколого-натуралістичний центр

Освітня ідея: під час воєнного стану діти особливо потребують емоційної стабільності, мотивації й безпечного простору для розвитку, гра стає могутнім педагогічним інструментом. Саме тому в Донецькому обласному еколого-натуралістичному центрі ми активно впроваджуємо інтерактивні навчальні ігри, створені за допомогою онлайн-платформи Genially. Ця ідея ґрунтується на переконанні, що навчання через гру не лише підвищує інтерес до теми, а й розвиває критичне мислення, командну взаємодію, цифрову грамотність і творчий потенціал вихованців/вихованок. У позашкільному середовищі, де немає жорстких рамок навчальних програм, ми маємо унікальну можливість робити освіту живою, пригодницькою і особистісно значущою.

Засоби реалізації: Genially пропонує готові шаблони для створення освітніх ігор, які можна легко налаштувати під будь-який предмет чи тему. Деякі популярні варіанти: настільні ігри, ігри на розвиток пам'яті, квест-ігри, вікторини, запитання з миттєвим зворотним зв'язком. Ці ігри можна використовувати як частину заняття для закріплення матеріалу або як самостійну активність, що стимулює творчість і критичне мислення. Ігрові елементи у навчанні стимулюють мотивацію, підвищують інтерес до теми, розвивають логічне мислення, сприяють формуванню командної роботи. В умовах позашкільної освіти це особливо актуально — ми не обмежені шкільною програмою, а маємо змогу створювати справжні навчальні пригоди.

Як створити гру на платформі Genially?

Крок 1: Реєстрація та вибір шаблону

Перш ніж почати, необхідно зареєструватися на платформі Genially. Після реєстрації ви зможете вибрати один із численних шаблонів для створення гри. Рекомендується обирати шаблони, які відповідають темі вашого заняття.

Крок 2: Налаштування гри

Після вибору шаблону ви можете налаштувати гру відповідно до своїх потреб. Додайте текст, зображення, відео та інтерактивні елементи.

Наприклад, ви можете створити вікторину, де діти повинні відповідати на запитання, натискаючи на правильні варіанти відповідей.

Крок 3: Додавання інтерактивності

Genially дозволяє додавати інтерактивні елементи, такі як кнопки, посилання та анімації. Це робить гру більш захоплюючою. Наприклад, ви можете додати кнопку, яка відкриває підказку або переходить до наступного рівня гри.

Крок 4: Публікація та поширення

Після завершення створення гри ви можете опублікувати її та поділитися з дітьми. Genially надає можливість отримати посилання на гру або побудувати її на вебсайт.

Результати: прикладами застосування з Genially в позашкільній освіті є створення: екологічних квестів, де вихованці досліджують проблеми довкілля через інтерактивну гру, виконуючи завдання на кожному етапі; екологічних вікторин, які допомагають закріпити знання; наукових експериментів онлайн ігровий формат яких дозволяє моделювати лабораторні досліди в інтерактивному середовищі.

Genially — це не просто інструмент, а справжній творчий простір для педагогів, які хочуть зробити навчання незабутнім. Позашкільна освіта має унікальну можливість надихати дітей, а завдяки Genially ми можемо це робити сучасно, яскраво і з ентузіазмом. Використовуйте Genially для творчого підходу до навчання та перетворіть кожне заняття на незабутню подорож!

РОЗРОБКА ТА АПРОБАЦІЯ СПІЛЬНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ З ОДЕСЬКИМ ОБЛАСНИМ ГУМАНІТАРНИМ ЦЕНТРОМ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ «ЕНЕРГОЕФЕКТИВНА ЕКОЕТИКА»

Ірина ГУСАК

Василь ШУБЧИНСЬКИЙ

Юлія МСНАФОВА

Донецький обласний еколого-натуралістичний центр

Освітня ідея: актуальність навчальної програми «Енергоефективна екоетика» є необхідною складовою формування самовизначення особистісної професійної підготовки учнівської молоді в гуртках позашкільної освіти для всіх галузей економіки нашої держави, одержання здобувачами освіти як теоретичних, так і практичних знань, необхідних для компетентного вирішення питань енергозбереження, зменшення антропогенного впливу на навколишнє середовище та розвиток екологічної етики особистості.

Засоби реалізації:

- систематизація знань, отриманих у закладах освіти та в процесі самоосвіти;
- формування системи сучасних уявлень про живу природу та створення цілісної картини органічного світу;
- засвоєння наукових теорій, гіпотез, моделей;
- ознайомлення із загальнонауковими методологічними ідеями та поняттями;
- усвідомлення сутності методів пізнання живої природи;
- вироблення свідомого ставлення до отриманої інформації, здатності до формулювання та обґрунтування власної думки.

Результати: програма формує такі компетентності:

пізнавальну: формування ґрунтовних, поглиблених знань; актуалізація та збагачення термінологічного апарату; оволодіння теоретичними основами наукової діяльності, ознайомлення з методикою, технологією організації та проведення науково-дослідницької роботи;

практичну: розвиток вміння спостерігати та досліджувати явища;

творчу: формування критичного, системного, логічного, творчого мислення; розвиток пізнавальної потреби; виховання ініціативності, самостійності, розвиток творчого пошуку;

соціальну: формування стійкого інтересу до науково-дослідницької діяльності; виховання свідомого і бережливого ставлення до природи й навколишнього середовища; формування ціннісних орієнтацій, позитивних якостей емоційно-вольової сфери; розвиток культури спілкування; формування енергоефективної свідомості до майбутньої професії.

ОСВІТНЬО-ЕКОЛОГІЧНИЙ ПРОЄКТ «ЗІЛЛЯЧКО З БАБУСИНОЇ СКРИНІ, АБО ФІТОКОД НАЦІЇ: РОСЛИНИ ЯК СИМВОЛ І РЕСУРС»

Олена ГНИБІДА

Аліна ГНИБІДА

Донецький обласний еколого-натуралістичний центр

Проект «Зіллячко з бабусиної скрині, або фітокод нації: рослини як символ і ресурс» є інноваційною педагогічною практикою, спрямованою на формування громадянської та національної ідентичності дітей та молоді засобами етноботаніки та екологічної освіти. Проект розкриває рослини як носіїв культурної пам'яті, символів, традицій і цінностей українського народу, поєднуючи природничі знання з громадянським та патріотичним вихованням.

В умовах воєнного стану, вимушеного переміщення населення та загрози втрати культурних смислів, особливої значущості набуває формування стійкої громадянської ідентичності та усвідомлення власної належності до української нації. Українська рослинна символіка — калина, барвінок, полин, м'ята, звіробій та інші — є не лише елементом природного середовища, а й фітокодом нації, що передає історичну пам'ять, моральні орієнтири, уявлення про дім, рід, захист і тяглість поколінь.

Проект відповідає завданням державної політики у сфері позашкільної освіти щодо національно-патріотичного виховання, формування громадянської свідомості, екологічної культури та ціннісного ставлення до природної і культурної спадщини України.

Мета: формування громадянської та національної ідентичності вихованців через усвідомлення фітокоду нації — символічного та ресурсного значення рослин у культурі й традиціях українського народу.

Основні завдання:

- розкрити роль рослин як символів української ідентичності, оберегів дому та громади;
- сформувати у вихованців розуміння взаємозв'язку природи, культури та громадянської відповідальності;
- розвивати дослідницькі, аналітичні та комунікативні компетентності;
- виховувати повагу до народної мудрості, родинних традицій і культурної спадщини.

Проект реалізується через тематичні модулі:

«Зілля для хати», «Рослини-обереги», «Обрядові та символічні рослини», «Лікарські трави як ресурс громади».

Кожен модуль поєднує природничу складову з етнокультурним і громадянським змістом.

Форми роботи:

- дослідницькі мініпроекти та спостереження;
- створення гербаріїв і віртуальних фітоколекцій;
- збір родинних історій, народних назв, прислів'їв і «бабусиних порад»;
- творчі завдання (лепбуки, фітокартки, символічні мапи);
- онлайн-презентації та рефлексійні обговорення.

Проект адаптований до дистанційного та змішаного формату навчання.

Інноваційність проекту полягає у впровадженні поняття «фітокод нації» як педагогічного інструменту формування громадянської ідентичності через екологічну освіту. Поєднання етноботаніки, екології та національно-патріотичного виховання забезпечує міждисциплінарний підхід і сприяє глибшому усвідомленню вихованцями своєї культурної належності.

У процесі реалізації проєкту вихованці:

- усвідомлюють рослини як елемент національного коду та символ громадянської єдності;
- розвивають екологічну свідомість і громадянську позицію;
- набувають дослідницьких і творчих навичок.

Для закладу позашкільної освіти проєкт є ефективною формою реалізації державної політики у сфері позашкільної освіти, оновлення змісту освітнього процесу та впровадження педагогічних новацій.

РОЗРОБКА ТА АПРОБАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ З ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОГО НАПРЯМУ «ЕКОТВОРЧІСТЬ»

Тетяна НЕСТЕРОВА

Донецький обласний еколого-натуралістичний центр

Освітня ідея: програма ґрунтується на інтеграції креативної еко-творчості та арт-терапевтичних підходів як засобу всебічного розвитку дитини. Навчальна діяльність передбачає використання натуральних і природних матеріалів як інструменту творчого самовираження, емоційного розвантаження та формування дбайливого ставлення до природи. Програма «Екотворчість» створює безпечний і підтримувальний освітній простір, де діти через творчу діяльність навчаються усвідомлювати власні емоції, знижувати рівень стресу, розвивати уяву, дрібну моторику та креативне мислення, що сприяє формуванню всебічно розвиненої особистості.

Засоби реалізації: засобами реалізації освітньої ідеї програми є організація творчої діяльності з використанням еко-матеріалів, що забезпечує безпосередній контакт дітей з природою та сприяє розвитку екологічної культури.

У процесі навчання застосовуються арт-терапевтичні методи і прийоми, вправи на релаксацію та розвиток сенсорного сприйняття, що допомагає емоційному самовираженню й психологічному розвантаженню дітей.

Також передбачається використання здоров'язбережувальних технологій, що забезпечує гармонійний емоційний стан і сприяє всебічному розвитку особистості дитини.

Через творчу діяльність із використанням природних матеріалів діти здобувають знання про навколишній світ, знайомляться з основами флористики, ошпани та екостилю, розвивають пізнавальну активність і практичні навички, вчать цінувати природу й творчо осмислювати її красу. Важливим складником навчання є створення власних виробів із

застосуванням елементів конструкторського мислення, зокрема розроблення схем і задумів майбутніх робіт.

Слід ураховувати, що якість проведення занять значною мірою залежить від професійної підготовки педагога, рівня його фахової та педагогічної майстерності, а також відповідального ставлення до підготовки й організації освітнього процесу.

Очікувані результати: вихованці набувають умінь самостійно планувати діяльність, створювати вироби, оцінювати результати своєї роботи та обмінюватися інформацією, що сприяє розвитку особистості, комунікативних навичок і творчої ініціативи. Результативність навчання визначається за підсумками занять, захисту творчих робіт, участі та досягнень дітей у конкурсах, майстер-класах і виставках.

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ НАВЧАННЯ ЗА ПРОГРАМОЮ «ЕНЕРГОЕФЕКТИВНА ЕКОЕТИКА» (МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ)

Ірина ГУСАК

Василь ШУБЧИНСЬКИЙ

Юлія МЕНАФОВА

Донецький обласний еколого-натуралістичний центр

Освітня ідея: сучасні підходи до гурткових занять орієнтуються на широке використання комп'ютерної техніки. Більшість комп'ютерних програм передбачають активну взаємодію здобувача освіти з комп'ютером. При такому навчанні він може отримати високу оцінку не промовивши і слова. Це звужує виховну і розвивальну функції процесу навчання. Тому в сучасній системі освіти почали широко використовувати інтерактивні методи навчання.

Засоби реалізації: навчальний проєкт, з точки зору здобувача освіти – це можливість виконувати цікаве навчальне завдання самостійно або в складі групи, максимально використовуючи власні можливості, застосовуючи реальні дані, одержані емпіричним шляхом. Ця діяльність дозволяє проявити себе, випробувати власні сили, використати свої знання, принести користь і показати публічно результат (досягнення); це діяльність, спрямована на розв'язання реальної проблеми, сформульованої самими вихованцями у вигляді мети завдання, коли результат цієї діяльності – знайдений спосіб розв'язання проблеми – має практичний характер та важливе прикладне значення.

Слід враховувати, що якість проведення залежить від таких ключових складових:

- 1) сумлінності керівника гуртка при підготовці до заняття;
- 2) його професійної майстерності;
- 3) його педагогічної майстерності (умінні донести до вихованця матеріал заняття).

Перш за все, керівник гуртка повинен визначити тип заняття (вивчення нових знань, закріплення нових знань, контролю придбаних знань, комбіноване заняття тощо). Залежно від цього керівник розставлятиме акценти на відповідному його елементі.

Результати: методичні розробки інтерактивних занять теоретичного та практичного навчання.

ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Ольга КОВАЛЬОВА

Донецький обласний еколого-натуралістичний центр

Сучасний світ стрімко змінюється під впливом новітніх технологій, і освіта не є винятком. Штучний інтелект (ШІ) стає важливим інструментом для покращення процесу навчання та виховання. Заклади позашкільної освіти можуть скористатися перевагами ШІ для розвитку творчих, інтелектуальних та соціальних навичок вихованців і підвищення ефективності своєї діяльності.

Завдяки алгоритмам машинного навчання педагоги можуть отримувати аналітику про успішність учнів, їхні інтереси та потреби. Це дозволяє створювати індивідуальні навчальні плани, які враховують особливості кожного учня. Платформи з ШІ адаптують навчальні матеріали відповідно до рівня знань вихованця, пропонуючи завдання згідно з його здібностями, що підвищує мотивацію та сприяє глибшому розумінню матеріалу.

ШІ спрощує ведення обліку, планування занять та оцінювання. Чат-боти можуть відповідати на запитання батьків і вихованців, економлячи час педагогів. Автоматизовані системи обробляють запити на запис до гуртків, формують розклад та здійснюють моніторинг відвідуваності, покращуючи комунікацію між усіма учасниками освітнього процесу.

ШІ створює інтерактивні навчальні платформи з різноманітними матеріалами, іграми та завданнями, які адаптуються до рівня знань вихованців. Програми з елементами гейміфікації роблять навчання захоплюючим.

Аналіз даних допомагає педагогам отримувати зворотний зв'язок про ефективність програм, вчасно вносити корективи та виявляти проблемні теми.

ШІ стає потужним інструментом для розвитку екологічної свідомості вихованців. Програми для аналізу екологічних даних та моделювання екосистем надихають на експерименти та активну участь у захисті довкілля. Інтерактивні платформи допомагають розробляти екологічні проекти — від акцій з прибирання до створення екологічних садів.

Віртуальні екологічні студії дозволяють експериментувати з різними аспектами екології, вивчати біорізноманіття та вплив забруднення, надаючи миттєвий зворотний зв'язок. У літературній творчості ШІ пропонує ідеї для розвитку екологічних сюжетів, допомагаючи молодим письменникам створювати твори на екологічну тематику.

ШІ створює платформи для обміну ідеями та спільної роботи над екологічними проектами. Діти можуть працювати в командах над мультимедійними проектами, що висвітлюють екологічні проблеми та пропонують рішення. Це розвиває творчі здібності, навички командної роботи та комунікації.

Інтеграція штучного інтелекту в екологічне виховання відкриває нові можливості для формування свідомості вихованців щодо охорони довкілля. Педагоги, які впроваджують ці технології, створюють динамічне та інноваційне освітнє середовище, що сприяє формуванню екологічної відповідальності у молодого покоління.

СТВОРЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ЦИФРОВИХ ПУБЛІКАЦІЙ

Ольга ПОХІЛКО

Донецький обласний еколого-натуралістичний центр

Освітня ідея: цифрове середовище позашкільної освіти потребує не лише змістовного, а й доступного, інтерактивного та зберігаючого формату подання результатів діяльності. З огляду на виклики воєнного часу, розосередження колективу та учасників по всій Україні, виникла необхідність у створенні електронної бібліотеки — єдиного цифрового простору, де зберігаються, систематизуються та презентуються освітні матеріали, проекти, збірники, авторські програми та інші досягнення педагогів і вихованців Донецького обласного еколого-натуралістичного центру.

Для цього було обрано міжнародну онлайн-платформу Calameo — зручний, безкоштовний та багатофункціональний інструмент для публікації PDF-документів у вигляді інтерактивних цифрових книг.

Засоби реалізації: для реалізації цієї ідеї створено Електронну бібліотеку Донецького обласного еколого-натуралістичного центру, яку розміщено на офіційному сайті центру (<http://www.donoenc.com.ua>). У ній зібрано посилання на всі цифрові публікації — збірники, навчальні програми, проєкти, буклети тощо.

Усі матеріали спочатку готуються у вигляді PDF-файлів: їх оформлюють з урахуванням читабельності, додають чітку структуру, яскравий дизайн, гіперпосилання та елементи мультимедіа (наприклад, відео чи інтерактивні кнопки).

Потім ці файли завантажуються на міжнародну онлайн-платформу Calameo, яка перетворює їх на зручні для перегляду цифрові книги.

Платформа дозволяє:

- читати публікації прямо в браузері — без завантаження;
- легко ділитися посиланнями через Facebook, Telegram, Viber тощо;
- збільшувати текст, шукати потрібні слова, увімкнути автоматичне прокручування сторінок.

Крім того, усі публікації інтегровано в інші цифрові ресурси Центру: посилання на них розміщено на сайті та офіційній сторінці у Facebook, що забезпечує їх доступність для педагогів, батьків, вихованців і партнерів з будь-якого регіону України.

Результати: завдяки інтуїтивно зрозумілому інтерфейсу користувачі легко знаходять потрібну інформацію, переглядають матеріали в зручному форматі і мають доступ до різноманітних ресурсів з будь-якого пристрою, підключеного до Інтернету. Електронна бібліотека дає змогу отримувати нові знання, розширювати освітні горизонти та працювати з матеріалами у будь-який зручний час.

Створення інтерактивних цифрових публікацій через платформу Calameo стало ефективним рішенням для збереження, трансляції та популяризації досвіду позашкільної еколого-натуралістичної освіти Донеччини. Це не лише технічний інструмент, а й стратегія стійкості: навіть під час воєнного стану ми продовжуємо писати історію своєї освіти — цифровими словами, живими зображеннями, спільними досягненнями.

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

ЕКОЛОГІЧНИЙ ПРОЄКТ «ЕКОМІСІЯ: УКРАЇНА» ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ

Наталія БОРДЮГ

директор,

доктор педагогічних наук, професор

Олена ВАРЧУК, методист

Комунальний заклад позашкільної освіти

«Обласний еколого-натуралістичний центр»

Житомирської обласної ради

Сучасні екологічні виклики вимагають від позашкільних закладів нових підходів до формування у дітей і молоді екологічної культури та відповідального ставлення до довкілля. Важливо не лише надати знання, а й сформувати цінності, громадянську активність та готовність діяти на користь природного середовища. Одним із вдалих прикладів реалізації зазначених завдань є обласний екологічний проєкт «Екомісія: Україна», ініційований та проведений комунальним закладом «Обласний еколого-натуралістичний центр» Житомирської обласної ради.

Проєкт реалізовувався у три етапи: організаційний (лютий), практичний (березень-травень), підсумковий (червень). Практична діяльність учасників здійснювалась відповідно до таких номінацій:

«Відеоролик-маніфест» – створення коротких відеозвернень із закликом звернути увагу на проблеми довкілля в Україні та на необхідність дбати про природу.

«Екосмаколики» – проведення дослідів по вирощуванню сільсько-господарських, овочевих, плодово-ягідних та декоративних культур з використанням біотехнологічних засобів захисту та стимуляції росту рослин.

«Еколайфхаки» – створення практичних порад у форматі відео, які допомагають зменшити негативний вплив людини на довкілля, сприяють екологічному стилю життя та раціональному використанню ресурсів.

«Листівка-оберіг» – виготовлення вітальних листівок з рослинними оберегами, які символізують гармонію, добробут, захист і таке інше, підкреслюючи зв'язок людини з природою.

У проєкті взяли участь 80 здобувачів освіти закладів освіти області.

У своїх роботах вони продемонстрували здатність аналізувати екологічні проблеми та пропонувати власні практичні рішення.

Результати реалізації екологічного проєкту «Екомісія: Україна» підтвердили його ефективність як інноваційної форми екологічного виховання. Залучення широкої аудиторії, поєднання досліджень, творчості, медіатехнологій та практичної діяльності забезпечили створення сприятливих умов для розвитку екологічної культури дітей і молоді. Проєкт став дієвим інструментом формування практичного екологічного досвіду та популяризації екологічного способу життя серед молоді.

УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КЗПО «ОЕНЦ» ЖОР

Наталія БОРДЮГ

директор,

доктор педагогічних наук, професор

Комунальний заклад позашкільної освіти

«Обласний еколого-натуралістичний центр»

Житомирської обласної ради

Ефективний освітній менеджмент у сучасному закладі освіти спрямований на створення умов для сталого розвитку, підвищення якості освітніх послуг та реалізації стратегічних цілей відповідно до запитів суспільства. Одним із ключових напрямів управлінської діяльності в КЗПО «ОЕНЦ» ЖОР є впровадження інноваційних технологій, яке потребує системного підходу, чіткого планування, координації та контролю результатів.

Початковим етапом управління інноваційною діяльністю є аналіз нових освітніх тенденцій. На цьому етапі важливо сформулювати управлінське бачення інноваційного розвитку, визначити пріоритети та залучити педагогічний колектив до процесу прийняття рішень. Другим етапом є організація апробації інноваційних технологій. Управлінська підтримка педагогів, ресурсне забезпечення та чіткий розподіл відповідальності сприяють ефективному тестуванню інновацій у практичній діяльності. Апробація дозволяє виявити потенційні ризики, визначити доцільність масштабування інновацій та адаптувати їх до специфіки закладу освіти.

Важливим елементом управління є системний аналіз і оцінка результатів інноваційної діяльності. Керівник закладу забезпечує визначення критеріїв і показників ефективності, аналізує результати впроваджених заходів,

рівень залученості педагогів і здобувачів освіти, а також вплив інновацій на якість освітнього процесу. Етап упровадження інноваційних технологій в освітній процес передбачає інтеграцію нових підходів у повсякденну діяльність закладу. Управлінська діяльність на цьому етапі спрямована на координацію дій педагогічного колективу, забезпечення методичного супроводу та підтримку професійного розвитку працівників. Інноваційні технології сприяють формуванню сучасного освітнього середовища, розвитку дослідницької та проектної діяльності учнів, підвищенню мотивації до навчання.

Відкритість керівництва до змін, підтримка ініціатив педагогів, заохочення участі в конференціях, форумах і науково-практичних заходах формують інноваційну культуру закладу освіти. Такий підхід сприяє професійному зростанню педагогів і зміцненню командної взаємодії.

У результаті ефективного управління інноваційною діяльністю відбувається розвиток КЗПО «ОЕНЦ» ЖОР, формування його позитивного іміджу та підвищення конкурентоспроможності.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

МАЙСТЕРНЯ АПСАЙКЛІНГУ ЯК ОСЕРЕДОК ЕКОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ

Юрина КЛЯП

Еколого-натуралістичний центр учнівської молоді
Виноградівської міської ради Закарпатської області

Освітня ідея: апсайклінг-майстерні в еколого-натуралістичному центрі є інноваційною формою організації освітньої діяльності, спрямованою на формування в дітей екологічної свідомості, культури відповідального споживання та креативного мислення. Освітня ідея ґрунтується на залученні вихованців до практичної діяльності з повторного використання відходів шляхом створення цікавих і корисних виробів.

На відміну від традиційних гурткових занять, апсайклінг-майстерні поєднують природничі знання, технології, елементи дизайну та мистецтва. Діти не лише дізнаються про проблему накопичення відходів і вплив людини на довкілля, а й отримують можливість особисто долучитися до її розв'язання через творчу діяльність. Такий підхід відповідає компетентній моделі освіти та ідеям сталого розвитку.

Засоби реалізації: реалізація апсайклінг-майстерень відбувається в межах гурткової роботи еколого-натуралістичного центру та включає такі складові:

- матеріальне забезпечення: використання безпечних побутових відходів (пластикові пляшки, картон, папір, тканина, кришечки);
- організація освітнього процесу: заняття проводяться у формі майстер-класів, творчих лабораторій або проєктної діяльності з урахуванням вікових особливостей дітей;
- методичні підходи: бесіди, демонстрації, групова робота, проблемні запитання, презентації результатів;
- соціальна взаємодія: залучення батьків, організація виставок, участь у шкільних і громадських екоакціях, благодійних ярмарках;
- зміст діяльності може включати виготовлення годівничок для птахів, кашпо для рослин, предметів декору.

Результати: упровадження апсайклінг-майстерень в еколого-натуралістичному центрі забезпечує комплексний освітній і виховний ефект. Очікуваними результатами є:

- формування екологічної культури та усвідомленого ставлення до ресурсів;
- розвиток творчих здібностей, уяви та дрібної моторики;
- набуття практичних навичок роботи з різними матеріалами;
- виховання відповідальності, ініціативності та вміння працювати в команді;
- підвищення мотивації дітей до участі в природоохоронній діяльності.

Апсайклінг-майстерні сприяють перетворенню гурткової роботи на живий, практично орієнтований процес, у якому дитина відчуває власну значущість і реальний вплив на збереження довкілля.

STEAM-ЦЕНТР У КЗПО «ПАДІЮН»

Надія ГАНЬКО

заступник директора з навчально-методичної роботи

Оксана КРЕМІНЬ

завідувач відділу екології та захисту довкілля

КЗПО «Закарпатський обласний центр
дитячої та юнацької творчості «ПАДІЮН»
Закарпатської обласної ради

Позашкільна освіта є унікальним простором для розвитку креативного та інноваційного потенціалу дітей та молоді, формування наукового світогляду та підготовки до майбутніх професій. Відкриття STEAM-центрів при закладах освіти є важливим кроком до модернізації освітнього процесу і розвитку сучасних компетентностей у здобувачів освіти.

Саме такий STEM-центр з грудня 2024 року функціонує у «ПАДІЮН». Його головна мета – ще більше зацікавити молодь у науково-технічній, творчій та інноваційній діяльності, а також стати простором, де діти з різними освітніми потребами можуть опанувати нові технології. Методичну підтримку надав відділ STEM-освіти ІМЗО, провівши ряд тренінгів для керівників лабораторій та педагогів закладу.

Діяльність STEM-центру орієнтована на роботу з вихованцями різного віку у форматі освітніх досліджень, творчих ініціатив та прикладного STEAM-дизайну. Навчання відбувається як у сталих гуртках, так і у межах тематичних проєктів, що охоплюють екологічні, технічні та мистецькі напрями.

У STEAM-центрі діють:

- Еколабораторія (екопроекти та різноманітні дослідження);
- Технолаб (3D-моделювання, друк, лазерне вирізування);
- Арт-лабораторія (гончарство, декор);
- Фотовідеолабораторія (фото-, відео-, медіапродукція).

Наразі реалізуються наступні проекти:

– «Сортуймо відповідально!» – освітній екологічний проєкт зі збору та сортування відходів;

«Світ навколо мене» – інклюзивна STEAM-ініціатива з творчою взаємодією;

– «Збережіть скарби рідного краю» – культурно-дослідницький проєкт з елементами краєзнавства та макетування.

Екологічна лабораторія STEAM-центру ПАДІОНУ є інноваційним освітнім простором, у якому поєднуються природничі науки, технології та практична екологічна діяльність. Особливе місце в її роботі займає проєкт «Сортуймо відповідально», спрямований на формування в дітей культури роздільного збору відходів і свідомого ставлення до ресурсів.

У межах проєкту вихованці через дослідницьку, ігрову та проєктну діяльність набувають практичних навичок сортування, аналізують вплив відходів на довкілля та пропонують власні екологічні рішення. Реалізація проєкту сприяє розвитку екологічної компетентності, критичного мислення й відповідальності за збереження навколишнього середовища.

Завдання STEAM-центру реалізуються через такі форми діяльності:

– Проведення екскурсій до лабораторій центру.

– Проєктні сесії з використанням обладнання (3D-принтери, станок для лазерного друку, тощо).

– Презентації та демонстрація готових STEAM-продуктів.

– Залучення вихованців гуртків художньо-естетичного напрямку до створення STEAM-композицій (кераміка, гончарство, декор, цифровий дизайн).

У рамках співпраці з ТОВ «Джейбіл» 3D-лабораторія та «Технолаб» збагатилися необхідними для роботи відеокартами та роборукою, що надасть можливість вихованцям оволодіти новими навичками та знаннями.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

ОБЛАСНИЙ ЗАОЧНИЙ КОНКУРС «ЕНЦИКЛОПЕДІЯ ЮНОГО НАТУРАЛІСТА»

Тетяна ІНДЕНКО

Комунальний заклад «Запорізький обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»
Запорізької обласної ради

Обласний заочний конкурс «Енциклопедія юного натураліста» спрямований на формування екологічної культури дітей та підлітків, розвиток дослідницьких навичок та заохочення їх до вивчення природи рідного краю.

Метою є: поглиблення знань про унікальну флору та фауну Запорізького краю; формування відповідального ставлення до довкілля та охорони природи; створення доступної онлайн-енциклопедії, яка допоможе популяризувати природну спадщину регіону.

Завдання конкурсу:

- провести дослідження та зібрати інформацію про одну рослину та тварину, що мешкає на території Запорізького краю;
- знайти в мережі інтернет або зробити власні фотографії обраного виду;
- описати особливості цього виду, його роль у природній екосистемі, цікаві факти та історичні згадки;
- дізнатися, чи належить вид до рідкісних або зникаючих, та які заходи сприяють його збереженню;
- оформити отриману інформацію у вигляді статті та подати для включення до онлайн-енциклопедії.

Категорії (енциклопедія включатиме два розділи):

- флора Запорізької області (рослини, дерева, кущі, лікарські або рідкісні види);
- фауна Запорізької області (ссавці, птахи, риби, земноводні, комахи тощо).

Результат: учасники конкурсу – як індивідуальні автори, так і в команді – досліджували рослинний та тваринний світ Запорізького краю.

У межах конкурсу було подано:

- у розділ «Флора Запорізької області» — 58 статей;
- у розділ «Фауна Запорізької області» — 58 статей.

Матеріали містили: наукову класифікацію об'єктів дослідження; авторські фото або ілюстрації; опис зовнішнього вигляду, ареалу, поведінкових або біологічних особливостей; легенди, історичні згадки; природоохоронний статус видів; посилання на джерела інформації.

Роботи учасників вирізнялись різноманітністю обраних видів, креативністю подачі та високим рівнем дослідницької підготовки. Особливої уваги заслуговують матеріали, в яких були використані власні фотографії та місцеві джерела, що свідчить про залучення дітей до безпосереднього дослідження природи рідного краю.

НАУКОВИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ НА ЗАНЯТТЯХ ГУРТКА

Тетяна ТКАЧЕНКО

Комунальний заклад «Запорізький обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»
Запорізької обласної ради

У 2025 році завідувач екологічного відділу Кравцов А.О. комунального закладу «Запорізький обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» Запорізької обласної ради започаткував цікавий експеримент для дітей – інкубацію яєць фазанів та курей.

Це справжній науковий експеримент, де юні дослідники виступали у ролі маленьких пташиних батьків та уважних біологів. Вихованці самостійно вивчали умови інкубації, підбирали температурний режим, слідували за вологістю та знайомилися з особливостями розвитку зародків. Кожен день – це нові спостереження, нові висновки й нові запитання, які мотивували шукати відповіді.

Діти вчилися не лише природничим наукам, а й терпінню, відповідальності, командній роботі. Вони відчували, як наука оживала прямо в їхніх руках, а кожен їхній крок наближав до головної миті – появи на світ маленьких пухнастих пташенят.

І хто знає, можливо саме серед цих юних дослідників – майбутні ветеринари, зоологи чи аграрії, які вже сьогодні з захопленням занурюються у світ життя.

МОДЕЛЬ «ЕКОЛАВ: НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ ДОСЛІДНИЦЬКУ ДІЮ» ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИХОВАНЦІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Роман ДЕРЕВ'ЯНЧЕНКО

Комунальний заклад «Запорізький обласний центр
еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»
Запорізької обласної ради

Анотація. У публікації представлено педагогічну інновацію, спрямовану на оновлення змісту та форм організації освітнього процесу в закладах позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку. Запропонована модель «ЕкоLab: навчання через дослідницьку дію» поєднує елементи проєктного, дослідницького та практико-орієнтованого навчання і забезпечує формування у вихованців екологічної компетентності, ціннісного ставлення до довкілля та навичок сталого розвитку.

Актуальність. Сучасні виклики екологічного характеру зумовлюють необхідність переходу від інформаційно-репродуктивних форм навчання до діяльнісних моделей, що орієнтовані на практичне застосування знань. Заклади позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку мають значний потенціал для реалізації інноваційних педагогічних підходів, які сприяють формуванню екологічно відповідальної поведінки здобувачів освіти.

Зміст. Модель «ЕкоLab» передбачає організацію освітнього процесу у форматі навчально-дослідницьких лабораторій, у межах яких вихованці здійснюють міні-дослідження, екологічний моніторинг, природоохоронні експерименти та соціально-екологічні проєкти. Педагог виступає не лише джерелом знань, а фасилітатором і науковим консультантом, який спрямовує пізнавальну діяльність здобувачів освіти.

Модель реалізується за трьома взаємопов'язаними етапами: мотиваційно-ціннісним (усвідомлення екологічної проблеми), дослідницько-практичним (проведення спостережень, експериментів, аналіз результатів) та рефлексивно-презентаційним (узагальнення досвіду, публічний захист результатів).

Очікувані результати. Запровадження моделі «ЕкоLab» сприяє підвищенню пізнавальної активності вихованців, розвитку критичного та системного мислення, формуванню екологічної культури й навичок командної роботи. Для педагога забезпечує можливість інтеграції міждисциплінарних знань, оновлення методичного інструментарію та підвищення професійної майстерності.

Висновки. «ЕкоLab: навчання через дослідницьку дію» є ефективним засобом модернізації освітнього процесу в закладах позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку та відповідає сучасним вимогам компетентнісного підходу та сталого розвитку освіти.

ОБЛАСНИЙ КОНКУРС ПРОЄКТІВ «ГОТЕЛІ ДЛЯ КОМАХ»

Тетяна ІНДЕНКО

Комунальний заклад «Запорізький обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»
Запорізької обласної ради

З метою формування екологічної свідомості у дітей, ознайомлення з роллю комах у природі та важливістю їх збереження, розвитку творчих здібностей комунальний заклад «Запорізький обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» Запорізької обласної ради для здобувачів освіти області ініціював проведення обласного конкурсу проєктів «Готелі для комах».

Завдання: Створити власний «готель для комах» із екологічних матеріалів.

Матеріали: Деревина, кора, солома, сухі гілки, шишки, очерет, мох, глина та інші природні матеріали. Пластик та синтетичні матеріали не допускаються!

Опис проєкту: Кожен учасник додає короткий опис (презентацію) свого «готелю» (2–3 сторінки):

- Назва проєкту, ПІБ автора, клас, назва закладу освіти, керівник.
- Для яких комах призначений готель.
- Які матеріали використано.
- Чому саме такі конструкції були обрані.
- Чим особливий цей готель? (оригінальність, додаткові функції тощо).

До проєкту можливо записати відео (фото) з демонстрацією процесу виготовлення будиночку для комах.

Результат: учнівська молодь представила незвичайні будиночки для комах з різних природних матеріалів: деревини, кори, соломи, сухих гілок, шишок, очерету та моху; надали описи та креслення конструкцій, фотографії встановлених «готелів», щоденники спостережень за комахами. Найбільш цікаві проєкти:

- покрокову інструкція виготовлення готелю «Жужик» (з зонами «гілочковий коридор», «шишкова кімната», «кора-пентхаус»);
- «Комашковий готель» схожий на природну квітку (7 пелюстків – «квартирки-комашинки»);
- експериментальний вулик з прозорого акрилу (оргскла) та фанери. Форма вулика, що нагадує соту, спрощує роботу з бджолами та підвищує ефективність пасіки, а прозорі стінки надали можливість візуального контролю за поведінкою бджіл без порушення мікроклімату гнізда.

Учасники Конкурсу створили не тільки «природні будиночки для маленьких помічників», вони відкрили двері до таємниць світу комах та показали їх важливість для екосистеми.

ОБЛАСНИЙ ПРОЄКТ «САД НА ПІДВІКОННІ»

Анжела ЖАБИЦЬКА

Комунальний заклад «Запорізький обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»
Запорізької обласної ради

Цього року педагогічний колектив комунального закладу «Запорізький обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» Запорізької обласної ради для здобувачів закладів загальної середньої та позашкільної освіти запровадив обласний проєкт «Сад на підвіконні».

Мета проєкту: формування природничо-екологічної компетентності, активізації пізнавальної, творчої, дослідницької та трудової діяльності учнівської молоді.

Завдання проєкту:

- дізнатися, які екзотичні плодові рослини можна вирощувати в кімнатних умовах;
- ознайомитися з умовами, необхідними для росту та розвитку екзотичних рослин;
- висадити насіння або саджанці екзотичних плодових культур;
- спостерігати за ростом рослин та записувати результати спостережень.
- дослідити, як освітлення, полив і температура впливають на розвиток рослин;
- навчитися правильно доглядати за рослинами на підвіконні;
- зробити висновки про можливість вирощування екзотичних плодових культур у домашніх умовах.

Актуальність проєкту: багато людей живуть у квартирах і мають обмежені можливості спілкуватися з природою. Важливо навчитися створювати зелений простір навіть у домашніх умовах. Проєкт «Сад на підвіконні» є актуальним, адже дозволяє вирощувати екзотичні плодові рослини (цитруси, хурму, інжир, авокадо) прямо на підвіконні та спостерігати за їх ростом і розвитком. Рослини покращують мікроклімат приміщення та створюють атмосферу екзотики.

Результат:

- учасники проєкту отримали нові знання про екзотичні плодові культури та агротехніку їх вирощування;
- набули навички вирощування на підвіконні екзотичних культур (гранат, хурма, інжир, авокадо, мандарин, лимон, лічі, апельсин) та надіслали 76 презентацій зі світлинами;

- провели фенологічні спостереження, дослідницькі роботи, зробили висновки;
- участь у проєкті сприяла розвитку екологічного мислення, відповідальності, допитливості та сформувала практичні навички з біології.

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНИХ РЕСУРСІВ – ПОКАЗНИК ФАХОВОСТІ КЕРІВНИКА ГУРТКА

Тетяна ТКАЧЕНКО

Комунальний заклад «Запорізький обласний центр
еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»
Запорізької обласної ради

Освітній процес потребує модернізації, щоб відповідати сучасним викликам та забезпечити якісну підготовку здобувачів освіти до життя і роботи у сучасному світі.

Для ефективної організації навчання, дистанційного навчання та забезпечення рівного доступу до якісної освіти педагоги комунального закладу «Запорізький обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» Запорізької обласної ради спільно з педагогами Запорізької гімназії «Основа» Запорізької міської ради створили електронні освітні ресурси за навчальними програмами з позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку «Екоблогінг» та «Юні знавці собак та котів»:

– електронну книгу «Екоблогінг – модний напрям діяльності чи крок до порятунку планети?» з розробкою заняття гуртка «Екоблогінг» для здобувачів освіти 13–15 років;

– електронну книгу «Заняття гуртка «Юні знавці собак та котів», з професіографічною екскурсією до ветеринарної клініки, зустріччю з ветеринарним лікарем та інтерактивною вікториною «Ветеринар» для здобувачів освіти 12–16 років. Практична мета освітнього ресурсу – ознайомити з особливостями професії ветеринара, показати ситуації, в яких може опинитися лікар, та шляхи подолання труднощів. Таким чином, діти отримують своєрідне «занурення» в робочу атмосферу лікаря. Також ресурс може використовуватися для профорієнтаційної роботи серед учнівства, оскільки розкриває окремі аспекти майбутньої професії.

Електронні освітні ресурси сприяють активному залученню здобувачів освіти до освітнього процесу; виконуючи практичні завдання, дослідження та колективну роботу, сприяють розвитку навичок критичного мислення, які необхідні в сучасному інформаційному суспільстві, та навичок необхідних для успішної кар’єри на сучасному ринку праці.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Тамара ГУДЗИК

директор

Івано-Франківський обласний

еколого-натуралістичний центр учнівської молоді

Івано-Франківської обласної ради

Обласний дитячий екологічний хакатон. Саме кейс-технологію використано для проведення обласного дитячого екологічного хакатону, метою якого стало: організація самостійної та групової діяльності здобувачів освіти із застосуванням інтернет-ресурсів, розвиток критичного мислення, створення майданчика для комунікації у вільному зручному форматі з науковцями, формування вмій та навичок ефективної роботи в команді, публічної презентації інноваційних командних проєктів, підтримка талановитої молоді.

Завдання для всіх команд-учасників було одне і оголошувалося на відкритті заходу: одна з гострих глобальних чи локальних екологічних проблем, над пошуком причин виникнення якої та шляхами вирішення досі працюють екологи – оголошується менторами під час відкриття Хакатону. Завдання для всіх команд однакове. Впродовж двох годин учасники в командах працюють над створенням власних проєктів, де висвітлюють своє ставлення до цієї екологічної проблеми, власне бачення можливих її причин та шляхів вирішення. Для виконання завдання команди користуються інформацією з мережі Інтернет або інформацією, наданою менторами у друкованому чи електронному вигляді. Впродовж роботи над проєктами учасники матимуть можливість у вільному зручному форматі спілкуватися з менторами, отримувати необхідні консультації. Результат роботи над завданням (основні ідеї проєкту) команди висвітлюють на постері – цупких листках паперу формату А1.

Кейс І Хакатону:

«У своєму романі «Периферійні пристрої» американський фантаст Вільям Гібсон змалював недалеке майбутнє людської цивілізації, де з-поміж іншого дуже яскраво описані мешканці (люди) великої тихоокеанської сміттевої плями. Сьогодні то є просто щільна купа пластикового та іншого сміття, що плаває у відкритому океані. Запропонуйте модель спонтанної натуралізації великої тихоокеанської сміттевої плями і виникнення на ній та під нею екосистеми».

Обласний конкурс молодіжних екологічних стартапів. Сьогодні особливо гостро стоїть питання необхідності встановлення балансу між економічним зростанням, матеріальним виробництвом, споживанням та здатністю екосистем відновлюватися, поглинати забруднення, підтримувати життєдіяльність теперішніх та майбутніх поколінь. Це суть концепції сталого розвитку планети.

Чи можемо ми, кожний із нас, зробити свій внесок у сталий розвиток завдяки втіленню екологічних рішень та ініціатив на теренах свого населеного пункту, громади? Безперечно, адже для вирішення глобальної екологічної проблеми потрібні саме локальні чисті рішення, які, з одного боку, принесуть користь мешканцям, з іншого – зменшать негативний вплив на довкілля та покращать екологічну ситуацію в місті чи селі.

Зараз є актуальними екологічні стартапи – інноваційні проєкти, де будуть запропоновані креативні рішення місцевих екологічних проблем і які об'єднують мешканців населеного пункту (громади) у зміні ставлення до природи та розширяють межі екологічної стійкості територій.

Мета Конкурсу:

- привернення уваги учнівської молоді до екологічних проблем у своєму населеному пункті (громаді), популяризація екологічних ініціатив;
- створення інноваційних екологічних проєктів, які можуть бути реалізовані на теренах конкретного населеного пункту (громади).

Обласний проєкт «Птахи серед людей». Зараз у містах збільшується кількість зупинок громадського транспорту, облаштованих прозорими павільйонами. Використання прозорого матеріалу зручне для пасажирів, бо служить захистом від примх погоди, гармонійно вписується в міський пейзаж та дозволяє легко побачити транспорт, що під'їжджає. Проте, дуже частими є випадки травмування птахів, що пролітають поряд. Наше завдання – знайти природоорієнтовані екоцентричні рішення для того, аби унеможливити смертельні випадки серед пернатих, зробити життя птахів поруч з людиною в урбанізованому середовищі безпечнішим та комфортнішим.

Мета Конкурсу:

- залучення учнівської молоді до вирішення проблем пернатих у населених пунктах, пов'язаних із збільшенням прозорих перешкод, бар'єрів, які є причиною травмування птахів;
- привернення уваги органів місцевої влади до проблем, що виникають в результаті встановлення на зупинках громадського транспорту прозорих павільйонів;

- створення проєктів облаштування діючих прозорих зупинок громадського транспорту для зменшення травмування птахів;
- створення проєктів «Зупинка майбутнього».

Обласний проєкт «Доторкнутись серцем». Сьогодні існує потреба людства у моральній особистості, яка здатна поважати будь-яке життя і допомогти життю, що знаходиться в небезпеці. Проблеми морального ставлення до живих істот вивчає біоетика. Вона вносить ідеї гуманності в педагогічні та медичні технології і є достатньою науковою базою для розгортання безперервної системи загальної етичної освіти. Важливість та актуальність проблем біологічної етики стимулюють роботу громадських рухів на захист всього живого на планеті і ставлять питання про перегляд програм системи освіти і виховання молоді. Проблема набула особливої гостроти під час війни, коли багато тварин з тих чи інших причин стають бездомними, опиняються у складних життєвих ситуаціях та потребують допомоги людей.

У школі основна увага приділяється знанням пізнавального характеру, в меншій мірі – ціннісним орієнтаціям, вихованню почуттів, особистої зацікавленості до долі об'єктів, що вивчаються. Враховуючи вимоги до розвитку системи освіти, впровадження інноваційних технологій в процес екологічного виховання, постає проблема пошуку нових ефективних підходів до формування екологічної свідомості у дітей. Саме біоетична освітня діяльність сприятиме поєднанню знань з біоетичними цінностями задля досягнення екологічної відповідальності молодого покоління.

Мета Проєкту: привернення уваги до біоетичної освітньо-виховної діяльності, формування екологічної культури та моральних якостей особистості.

В рамках проєкту проведено обласний конкурс «Врятувати життя» за двома номінаціями: «Я врятував чуже життя» та «Ми з тобою однієї крові». У конкурсі дитячих оповідань, реальних історій про врятованих власноруч, або членами родини, кішок та собак, птахів, допомогу скривдженим тваринам, а також тваринам, що потрапили у складні життєві ситуації тощо. У другій номінації оцінювались творчі завдання дітей у своїй спробі подумки перевтілитись в будь-яку рослину чи тварину, подивитись на навколишній світ її очима та розповісти, чи комфортно їй живеться поряд з нами, чи ображають її люди, що турбує тощо.

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Тамара ГУДЗИК

директор

Івано-Франківський обласний еколого-натуралістичний

центр учнівської молоді

Івано-Франківської обласної ради

Уже третій рік центром впроваджується обласний проєкт «Методичні осередки». Чотири методисти за сумісництвом, котрі працюють у регіонах області і проводять методичну роботу у визначених громадах, а саме: поширюють інформацію про проведення регіональних масових заходів, організують разом з відділами освіти визначених громад етап ОТП, беруть участь у семінарах у відділах освіти на місцях, організують творчі зустрічі з педагогами та проводять первинну роботу для відкриття гуртків еколого-натуралістичного напрямку у закладах освіти.

ОЕНЦУМ беруть участь у започаткованому департаментом освіти і науки облдержадміністрації проєкті «Гурток під ключ». Він полягає в тому, що департамент залучає кошти на створення матеріальної бази для проведення гуртка, а ОЕНЦУМ з свого боку проводить в регіонах пошукову роботу для виділення годин та оплати праці керівників гуртків, для яких буде створюватися матеріальна база. Цього року виділено гроші для створення матеріальної бази для трьох гуртків (всього 180 тис. грн.). Такі гуртки із садівництва та акваріумістики цього року відкриваються у Глумецькій ТГ.

У першій декаді року у закладі проводиться Ярмарок педагогічних ідей. Метою заходу є виявлення, узагальнення та поширення ефективних педагогічних та освітніх технологій, передового педагогічного досвіду; розвиток професійної майстерності педагогів, активізація їх творчого потенціалу. Педагоги обмінюються своїми напрацюваннями, ідеями, які апробували та рекомендують до застосування.

Основне завдання заходу – презентація та обговорення інноваційних освітніх та педагогічних технологій.

Під час проведення Ярмарку працюють дві майстерні:

- майстерня педагогічних інновацій;
- майстерня вмінь та навичок

Девіз Ярмарку: «Якщо ви володієте знаннями, дайте іншим запалити від нього свої світильники» (Т. Фулпер).

До участі в заході запрошуються директори, завідувачі відділів, методисти, керівники гуртків закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку та комплексних закладів позашкільної освіти, а також

представники ІППО, педагоги-переможці педагогічних конкурсів та педагоги, які виявили креативні ідеї на засіданнях методичного об'єднання ОЕНЦУМ тощо. Орієнтовний план проведення Ярмарку додається у програмі Ярмарку заздалегідь.

У травні 2025 року відбувся щорічний традиційний обласний Ярмарок педагогічних ідей. Тема Ярмарку: «Інноваційні технології освітнього процесу в ЗПО під час воєнного стану».

Програмою заходу передбачено обмін досвідом з впровадження в освітню діяльність ЗПО інноваційних технологій під час воєнного стану. Захід відбувався в онлайн форматі на платформі Meet.

Весною 2026 року планується проведення даного заходу згідно плану роботи. Формат проведення Ярмарку визначається заздалегідь, враховуючи безпекову ситуацію в країні.

Захід набув популярності та поширення, оскільки кількість учасників постійно зростає не залежно від формату проведення, оскільки висвітлюються, обговорюються та демонструються ті цікаві знахідки педагогів, які безпосередньо можна застосовувати педагогам у своїй діяльності.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ПРОСВІТНИЦЬКО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОЄКТ «ЛІСОСВІТА: НАВЧАЙ-НАДИХАЙ-ЗАХИЩАЙ!»

Інна ПАХОМОВА

завідувач

еколого-натуралістичного відділу

Катерина ПОКОТИЛО

методист

еколого-натуралістичного відділу

Комунальний заклад Київської обласної ради

«Центр творчості дітей та юнацтва Київщини»

Всеукраїнський просвітницько-інформаційний проєкт «ЛісОСВІТА: навчай-надихай-захищай!» спрямований на системну підтримку й розвиток професійної компетентності керівників учнівських лісництв, впровадження STEM-підходів, інтеграцію мистецьких та культурних практик у лісівничу діяльність, формування у молоді екологічного світогляду та активної громадянської позиції.

Мета проєкту: підвищити професійну компетентність керівників учнівських лісництв та керівників гуртків лісівничого профілю, сприяти впровадженню інноваційних підходів до екологічної освіти, лісової просвіти та природоохоронної діяльності з учнівською молоддю.

Завдання проєкту:

- підвищення професійної компетентності педагогів – учасників проєкту;
- впровадження інноваційних та цифрових технологій у лісівничу освіту;
- розвиток екологічної просвіти та патріотичного виховання;
- розширення форм і методів популяризації знань про ліс;
- налагодження партнерства між гуртками, учнівськими лісництвами, громадами та лісовими господарствами;
- систематизація та поширення досвіду.

Термін реалізації проєкту: вересень 2025 року – червень 2027 року (два навчальні роки).

Розробники та координатори проєкту

- Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді Міністерства освіти і науки України;

- Комунальний заклад Київської обласної ради «Центр творчості дітей та юнацтва Київщини».

Цільові аудиторії проєкту:

- керівники учнівських лісництв України;
- керівники гуртків лісівничого профілю;
- працівники державних лісових господарств;
- вихованці учнівських лісництв України;
- вихованці гуртків лісівничого профілю.

Партнери Проєкту

- Державне підприємство «Ліси України»;
- Товариство лісівників України;
- Національний університет біоресурсів і природокористування України (НУБІП);
- Білоцерківський Національний університет України (БНАУ);
- Дендрологічний парк «Олександрія» НАН України.

Структура та реалізація проєкту:

ЕТАП I (організаційний) – ТОЧКА ВІДЛІКУ (вересень – жовтень 2025 року)

ЕТАП II (практичний) – МАЙДАНЧИКИ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАКТИК (листопад 2025 року – квітень 2027 року).

Кожен майданчик передбачає проведення освітньої комунікації (консалт-студій, майстерок, вебінарів, воркшопів, лекцій, тощо із залученням фахівців відповідно до теми, за окремим планом).

ЕТАП III (підсумковий) – «ЛісОСВІТА: покоління PRO» (травень, 2027 р.):

Результати проєкту:

- підвищення кваліфікації керівників учнівських лісництв та керівників гуртків лісівничого профілю;
- створення банку готових ідей та сценаріїв для занять і заходів;
- посилення зв'язків між лісовими господарствами, закладами освіти та громадами;
- залучення учнівської молоді до дослідницької, природоохоронної, просвітницької діяльності.

ОБЛАСНИЙ ОСВІТНІЙ ПРИРОДООХОРОННИЙ ПРОЄКТ «ЕКОНЕЗЛАМНІ: 4 СЕЗОНИ»

Інна ПАХОМОВА

завідувач еколого-натуралістичного відділу

Катерина ПОКОТИЛО

методист еколого-натуралістичного відділу

Комунальний заклад Київської обласної ради «

Центр творчості дітей та юнацтва Київщини»

Обласний освітній природоохоронний проєкт «ЕкоНезламні: 4 сезони» (далі – проєкт) проводиться департаментом освіти і науки Київської обласної ради та Комунальним закладом Київської обласної ради «Центр творчості дітей та юнацтва Київщини».

Мета проєкту: формування екологічних компетентностей і світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення та екологічно доцільної поведінки особистості, розвиток її інтелектуальних і творчих здібностей, пізнавальної та творчої активності у процесі компетентної взаємодії з природою, пропагування досвіду раціонального природокористування, сприяння сталому розвитку суспільства.

Основні завдання:

- активізація діяльності закладів освіти Київської області з виховання екологічної культури, екологічної свідомості;
- мобілізація дій та стимулювання ініціатив підростаючого покоління у сфері охорони довкілля та розвитку екологічно обізнаного суспільства;
- організація змістовного дозвілля дітей та учнівської молоді з екологічного виховання;
- спрямування освітніх заходів та кампаній на підтримку сталого розвитку та заохочення екологічно відповідальних практик у суспільстві;
- розширення форм співпраці із науково-освітніми установами, розвиток партнерської взаємодії між учасниками проєкту;
- створення платформи для обміну досвідом та кращими практиками в галузі екологічної освіти між учасниками проєкту.

Термін реалізації проєкту: січень – грудень 2025 року

Учасники проєкту:

- учні/учениці закладів загальної середньої освіти;
- вихованці/вихованки гуртків різних профілів закладів загальної середньої та позашкільної освіти;
- вихованці/вихованки учнівських лісництв.

Етапи реалізації проєкту:

I етап (організаційний) – Точка відліку (січень-лютий 2025 року)

- розробка проекту, підготовка інформаційних, інструктивно-методичних матеріалів;
- проведення організаційних обласних інформаційно-методичних заходів щодо реалізації проекту.

II етап (практичний) – Освітні майданчики «4 сезони» (лютий – листопад 2025 року).

Кожен освітній майданчик передбачає проведення освітньої комунікації (проведення вебінарів, воркшопів, лекцій, тощо із залученням фахівців відповідно до теми, за окремим планом).

Освітні майданчики «4 сезони»:

- майданчик «Зима» включає реалізацію кейсів «Птахів оберігаємо» та «Магія на підвіконні»;
- майданчик «Весна» включає реалізацію кейсів «Гай дитячих мрій», «Еко-Аква-Толока» та «Багатство видів»;
- майданчик «Літо» включає реалізацію кейсу «Дослідницький марафон»;
- майданчик «Осінь» включає реалізацію кейсів «На захист бездомних тварин» та «Мій ЕкоСлід».

Кожен кейс вміщує наступні напрями діяльності (за окремим планом):

- консалт-студія (для педагогів-учасників проекту);
- екоініціативи та екоактивності (проведення майстер класів, тренінгів, практичних занять тощо);
- корисні ресурси (онлайн скарбниця відеофільмів, промоушен роликів, ігор, вправ, майстер класів тощо);
- домашнє завдання (міні звіт про роботу в даному кейсі).

III етап (підсумковий) – Екорішення – інвестиція у майбутнє (грудень, 2025 р.):

- підбиття підсумків роботи за проектом;
- проведення обласного підсумкового заходу «Екорішення – інвестиція у майбутнє»;
- узагальнення та оформлення матеріалів із реалізації проекту;
- упорядкування та друк збірника «ЕкоНезламні: 4 сезони»;
- презентація результатів проектної діяльності, висвітлення досвіду у фахових виданнях, засобах масової інформації, соціальних мережах, Інтернет-ресурсах.

Очікувані результати:

- популяризація екологічної освіти дітей та учнівської молоді Київської області;

- формування екологічно свідомої особистості з активною громадською позицією;
- формування екологічного стилю мислення, екологічно відповідального способу життя;
- розширення мережі гуртків еколого-натуралістичного напрямку.

**ОБЛАСНИЙ ПРИРОДООХОРОННИЙ ФЛЕШМОБ
З ВИСАДКИ ДЕРЕВ «ЗЕЛЕНАКРАЇНА_МІЛЬЯРДПЛЮС»
(У РАМКАХ ПРОГРАМИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ВОЛОДИМИРА
ЗЕЛЕНСЬКОГО «ЗЕЛЕНА КРАЇНА»)**

Інна ПАХОМОВА

завідувач еколого-натуралістичного відділу

Катерина ПОКОТИЛО

методист еколого-натуралістичного відділу

Комунальний заклад Київської обласної ради

«Центр творчості дітей та юнацтва Київщини»

Мета флешмобу – залучити молодь до активної участі у збереженні та відновленні зелених ресурсів Київщини через висадження дерев, популяризацію екологічних ініціатив і формування дбайливого ставлення до довкілля.

Учасники флешмобу: педагоги, здобувачі освіти закладів освіти Київщини та їхні родини.

Карта дій учасника флешмобу:

- Висадити дерево (сосна, дуб, береза, горобина, калина тощо) на території закладу освіти, на власному подвір'ї, в парку, в лісництві тощо. Місце обирається відповідно до безпекової ситуації в регіоні.
- Прикріпити етикетку до саджанця із зазначенням видової назви дерева українською й латинською мовами та повну назву закладу освіти.
- Здійснити фото- відеозйомку процесу висадки дерева учасником (1–3 фото або 1 відео).
- Розмістити допис на сторінці свого закладу (або власній сторінці) у соціальній мережі Facebook, зазначити необхідну інформацію та використати хештег: #ЗеленаКраїна_МільярдПлюс, #ЛісОСВІТА.
- Заповнити в обов'язковому порядку зареєструватися у GOOGLE-формі (для підтвердження участі, отримання сертифікату).
- Здійснювати постійний догляд за деревом!
- Організатор флешмобу залишає за собою право здійснювати моніторинг за станом насаджень.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ГУРТКОВІЙ РОБОТІ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Людмила ДОВГА

Комунальний заклад «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»

Сучасні технології, що стрімко розвиваються, змінюють світ навколо нас. Це інструмент, який використовується в усіх сферах нашого життя, і тому неможливо ігнорувати його в навчальному та виховному процесі, як у загальноосвітніх закладах так і в позашкільлі.

Керівники гуртків Кіровоградського ОЦЕНТУМ успішно інтегрували сучасні інформаційні технології в освітній процес, перетворивши традиційні заняття на динамічні дослідницькі лабораторії. Набутий досвід свідчить про значне підвищення мотивації гуртківців та глибини засвоєння матеріалу.

1. Ефективність мультимедійної візуалізації.

Досвід використання: Керівники відзначають, що застосування мультимедійних презентацій та тематичних відеороликів стало ключовим фактором для пояснення складних екологічних процесів, функціонування рідкісних екосистем.

Результат: Інформація сприймається вихованцями легше і залишається в пам'яті довше, оскільки вона підкріплена яскравими візуальними прикладами. Це значно підвищило рівень розуміння проблем навколишнього середовища.

2. Взаємодія з високотехнологічним обладнанням.

Досвід використання: Керівники освоїли роботу з метеостанціями та датчиками вимірювання вологості ґрунту, освітленості, температури. Навчивши дітей користуватися цими приладами, вони перевели збір даних на якісний, більш точний рівень.

Результат: Зменшилася похибка вимірювань, а дослідження стали більш науково обґрунтованими та наближеними до реальної професійної роботи екологів.

3. Цифрова публікація та поширення знань.

Досвід використання: Керівники стимулюють здобувачів освіти презентувати свої проекти та результати досліджень, використовуючи сучасні веб-сайти, блоги та екологічні сторінки в соціальних мережах.

Результат: Це розвинуло навички цифрової комунікації та популяризації екологічних знань, навчивши дітей відповідально поширювати достовірну інформацію та залучати громадськість до вирішення місцевих екологічних проблем.

Набутий досвід доводить, що інформаційні технології є не просто доповненням, а фундаментальною складовою сучасної екологічної освіти, що готує молодь до викликів ХХІ століття.

ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДУ КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЇ В ГУРТКОВІЙ РОБОТІ АГРОБІОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Вікторія РОМАНЕНКО

Комунальний заклад «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»

Сучасна позашкільна освіта потребує впровадження інноваційних педагогічних технологій, спрямованих на розвиток критичного мислення, дослідницьких навичок та екологічної свідомості здобувачів освіти. Керівники гуртків агробіологічного профілю Кіровоградського ОЦЕНТУМ в 2025 році активно використовували метод кейс-технології, який дозволяє організувати навчання на основі реальних або наближених до реальності проблемних ситуацій, що сприяє активізації пізнавальної діяльності вихованців/вихованок та формуванню в них уміння приймати обґрунтовані рішення.

Приклад використання методу кейс-технології на гуртках агробіологічного напрямку: «Зниження врожайності овочевих культур на НДЗД».

Ситуація кейсу: в цьому році на НДЗД овочевої сівозміни спостерігається значне зниження врожайності овочевих культур порівняно з попередніми роками. Незважаючи на дотримання традиційної агротехніки, рослини мають слабкий ріст, знижене плодоношення та ознаки захворювань. Перед вихованцями постає завдання з'ясувати причини проблеми та запропонувати ефективні шляхи її розв'язання.

Мета кейсу: сформувані вміння аналізувати агроекологічну ситуацію, визначати причини зниження врожайності та розробляти практичні рекомендації щодо її підвищення.

Завдання кейсу: навчити аналізувати стан ґрунту, рослин і умов вирощування; розвивати дослідницькі та аналітичні навички; сформувані екологічне мислення та відповідальне ставлення до застосування агротехнологій.

1. Постановка проблеми: ознайомлення із ситуацією, демонстрація результатів спостережень, фото і таблиці врожайності за попередні роки.

2. Вихованці в групах: аналізують можливі причини зниження врожайності; формують гіпотези; планують дослідницькі дії.

3. Практичні роботи: визначення кислотності ґрунту; огляд рослин на наявність хвороб і шкідників; аналіз режиму поливу та підживлення.

4. Прийняття рішень: кожна група розробляє власні рекомендації щодо підвищення врожайності.

5. Презентація та обговорення: вихованці презентують результати роботи, обґрунтовують запропоновані рішення, беруть участь у колективному обговоренні.

Застосування кейс-технології сприяло: підвищенню пізнавальної активності вихованців; формуванню практичних навичок дослідницької діяльності; розвитку вміння працювати з реальними проблемами; зростанню мотивації до навчання та природоохоронної діяльності.

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

МОБІЛЬНИЙ ЕКОЛЕНД ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА ЕКОЛОГО-ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПОЗАШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ

Тетяна ЛОЦМАН

Комунальний заклад «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»

Мобільний еколенд є інноваційною формою організації еколого-освітнього простору в системі позашкільної освіти, що забезпечує поєднання мобільності, інтегрованості та практичної спрямованості освітнього процесу. Його впровадження відповідає сучасним вимогам компетентнісного підходу та сприяє оновленню змісту і форм позашкільної освіти.

Еколенд інтегрує різні види діяльності: пізнавальну, дослідницьку, ігрову, проєктну та просвітницьку, що сприяє формуванню екологічної компетентності, розвитку критичного мислення та навичок командної роботи. Зміст діяльності адаптується до вікових особливостей здобувачів освіти, освітніх потреб громади та регіональної екологічної проблематики.

Мета: формування екологічної компетентності здобувачів позашкільної освіти шляхом упровадження інноваційної мобільної форми еколого-освітньої діяльності, орієнтованої на практичне пізнання природного середовища та розвиток екологічно відповідальної поведінки.

Завдання:

освітні: поглибити знання здобувачів освіти про екосистеми, біорізноманіття та екологічні проблеми; сформувати уявлення про принципи сталого розвитку та раціонального природокористування;

розвивальні: розвивати пізнавальну активність, дослідницькі та проєктні навички; формувати вміння аналізувати екологічні ситуації та приймати обґрунтовані рішення.

виховні: виховувати екологічну культуру та ціннісне ставлення до природи; сприяти формуванню активної громадянської позиції у сфері охорони довкілля.

практичні: залучати здобувачів освіти до практичної природоохоронної діяльності; забезпечити застосування екологічних знань у повсякденному житті.

Очікувані результати: підвищення рівня екологічної компетентності здобувачів позашкільної освіти; формування навичок екологічно доцільної поведінки; зростання мотивації до пізнання природного середовища та участі в екологічних ініціативах; розширення форм еколого-освітньої діяльності закладу позашкільної освіти; посилення взаємодії закладу з громадою та соціальними партнерами.

ВИХОВУЄМО СВІДОМОГО ГРОМАДЯНИНА

Олена КРОТЕНКО

Комунальний заклад «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»

Освітня ідея. З метою створення системи патріотичного виховання, формування в учнів високої патріотичної свідомості, вірності Батьківщині, готовності до виконання конституційних обов'язків в рамках програми-проєкту «Виховуємо свідомого громадянина» педагогічними працівниками комунального закладу «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» було проведено online-заходи щодо відзначення Дня Конституції України.

Основна ідея проведення заходів – розширити знання дітей про національні та державні символи України, сприяти вихованню у здобувачів освіти національної свідомості, любові до Батьківщини; виховувати шанобливе ставлення до символів держави.

Засоби реалізації. План проведення заходів передбачав: online-виставку дитячих поробок та малюнків «Моя мальовнича країна – Україна», відеочелендж «Мої конституційні права порушені війною» та інтерактивну гру «Правда чи міф».

Результати. До заходу долучилися учні/учениці, вихованці/вихованки закладів загальної середньої та позашкільної освіти області: Вільшанської, Петрівської, Устинівської селищних рад, Ганнівської, Глодоської, Гурівської,

Рівнянської сільських рад, Гайворонської міської ради та Кіровоградського ОЦЕНТУМ.

Під час online-виставки дитячих поробок та малюнків «Моя мальовнича країна – Україна» діти за допомогою засобів образотворчого мистецтва виражали свою любов до України та ділилися своїми роботами на власній сторінці Facebook.

Так, учасники виставки створювали флористичні мапи України і зображали символи нашої Держави в малюнках та різноманітних поробках.

Відеочелендж «Мої конституційні права порушені війною» передбачав створення відеопослання, яке містить статті конституції України, що в умовах війни порушують та позбавляють людей їх прав та поширення його на власній сторінці Facebook.

В рамках відеочеленджу «Мої конституційні права порушені війною» діти, використовуючи фото з інтернет мереж, згенерували за допомогою ШІ відеоролик – «Війна закреслила...»

Впевнені, що участь дітей у таких заходах – це чудовий спосіб зробити вивчення важливого документа цікавим та змістовним, а творчий підхід сприяє кращому розумінню своїх прав, обов'язків, а також цінностей демократії нашої держави.

ІНТЕГРАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ТА КЕРІВНИКА ГУРТКА

Галина ХИМЧАК

Комунальний заклад «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»

Інтеграція діяльності вчителя та керівника гуртка полягає в налагодженні партнерської взаємодії та співпраці для забезпечення цілісного розвитку особистості здобувачів освіти, формування їх світогляду та стимулювання творчого мислення. Це допомагає уникнути дублювання матеріалу та ефективніше використовувати дослідницькі методи в освітньому процесі.

В комунальному закладі «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» інтеграція діяльності вчителя та керівника гуртка відбувається в різних організаційних, методичних та партнерських формах, спрямованих на поглиблення знань дітей, розвиток їхніх інтересів та забезпечення цілісного освітнього процесу.

Основні форми інтеграції.

Спільне планування. Вчителі та керівники гуртків узгоджують навчальні плани та програми, визначають спільні теми або проекти, які можна поглиблено вивчати як на уроках, так і на занятті гуртка.

Інтегровані заняття (уроки). Спільне проведення заняття (уроку) вчителем та керівником гуртка, коли зміст навчального предмета поєднується з практичними навичками або матеріалами гуртка.

Спільна розробка навчальних проєктів. Вчителі та керівники гуртків співпрацюють над створенням міждисциплінарних проєктів, які здобувачі освіти виконують як під час уроків, так і в позаурочний час.

Взаємовідвідування занять та уроків. Дозволяє педагогам ознайомитися з методами роботи один одного, побачити учнів/учениць у різних освітніх середовищах та скоординувати свої дії.

Педагогічні ради та семінари. Обговорення спільних проблем, обмін досвідом, презентація результатів роботи.

Організація спільних заходів. Проведення конкурсів, акцій, олімпіад, турнірів, виставок творчих робіт, де учні демонструють знання, отримані як на уроках, так і в гуртках.

Науково-дослідницька робота. Спільна підготовка учнівства до участі в конкурсах дослідницьких робіт.

Залучення батьків. Спільна робота з батьками (батьківські збори, консультації) для забезпечення підтримки освітнього процесу з сторін сім'ї та школи.

Створення єдиного інформаційного простору. Використання спільних онлайн-платформ, груп у соціальних мережах або вебсайту освітніх закладів для інформування про діяльність гуртків та навчальні досягнення.

ПРОЄКТ «МЕТОДИЧНИЙ ДРАЙВ»

Ольга МАСИНА

Комунальний заклад «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»

Сучасна еколого-натуралістична освіта потребує швидкого обміну ідеями та постійного професійного розвитку педагогів. Часто керівники гуртків працюють окремо і цінний досвід залишається невикористаним. Для підвищення якості роботи, удосконалення професійної компетентності педагогів-позашкільників та забезпечення ефективного використання інформаційних і методичних ресурсів, інформаційно-методичним відділом ОЦЕНТУМ було розроблено проєкт «Методичний драйв», **реалізацію якого заплановано на 2026 рік.** Цей проєкт передбачає створення платформи, де педагоги області можуть оперативно ділитися ефективними методиками, обговорювати практичні кейси та отримувати підтримку від методистів ЦЕНТРУ.

Регулярні міні-зустрічі, короткі методичні рекомендації та спільна база кращих практик дозволить педагогам підвищити професійну компетентність, впроваджувати інновації в гуртках та залучати вихованців до активних еко-ініціатив.

Мета проєкту: систематизувати та активізувати методичну роботу керівників гуртків через регулярний обмін досвідом та впровадження нових педагогічних ідей.

Освітня ідея. Створити динамічну методичну спільноту педагогів області, де вони: швидко обмінюються ефективними методиками; обговорюють труднощі та практичні кейси; отримують підтримку і рекомендації від інформаційно-методичного відділу ОЦЕНТУМ; залучають вихованців до практичних екоініціатив і соціально значущих справ.

Завдання проєкту: організувати регулярні міні-зустрічі («Методичний драйв») для керівників гуртків; систематизувати і поширювати короткі методичні рекомендації за підсумками зустрічей; сформувати спільну базу кращих педагогічних практик і учнівських напрацювань.

Засоби реалізації: очні або онлайн-зустрічі 1–2 рази на місяць; обговорення методичних матеріалів, практичних кейсів і учнівських ініціатив; підготовка коротких методичних рекомендацій для педагогів; відзначення кращих практик і впровадження їх у роботу гуртків; використання простих цифрових засобів (наприклад, презентації, спільні документи) для обміну матеріалів.

Очікувані результати: поширення ефективних методик і практик серед педагогів області; підвищення професійної компетентності керівників гуртків; активний обмін досвідом і впровадження інновацій у гуртках; підвищення якості еколого-натуралістичної освіти та практичних еко-ініціатив вихованців/вихованок.

СВІЙ ГОЛОС ВІДДАЮ НА ЗАХИСТ ПРИРОДИ

Інна ДАХНО

Комунальний заклад «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»

Щороку обласний конкурс «Свій голос віддаю на захист природи» об'єднує сотні небайдужих юних екологів Кіровоградщини, готових ділитися своїм баченням екологічного майбутнього. Якщо в минулі роки конкурс асоціювався переважно з традиційними малюнками та літературними творами, то в 2025 році він перетворився на сучасну платформу для впровадження інноваційних підходів у сфері екологічної просвіти та практичної природоохоронної діяльності.

Мета конкурсу: формування екологічної культури особистості, її підготовки до цілісного сприйняття сучасних екологічних проблем, свідомого розуміння процесів, що відбуваються в природі в результаті людської діяльності.

Основні завдання: формування екологічного світогляду здобувачів освіти на засадах збалансованого розвитку; розвиток творчої ініціативи учнівської молоді; формування інтересу до екологічних проблем рідного краю; привернення уваги громадськості до вивчення та розв'язання екологічних проблем.

Основна ідея конкурсу полягає у зміщенні акцентів: від суто декларативних робіт (віршів чи есе) до практичних, дослідницьких та винахідницьких проєктів. Учасників заохочують не просто констатувати проблеми, а пропонувати конкретні шляхи їх вирішення, адаптовані до місцевих умов області. Використання наукового методу підходу до вирішення проблем та інтеграція сучасних технологій у природоохоронну діяльність є ключовими «новаціями позашкільля», які демонструє цей конкурс.

Конкурс «Свій голос віддаю на захист природи» давно вийшов за межі звичайного дитячого змагання. Це інструмент формування нового покоління екологічно свідомих громадян, які володіють сучасними інструментами та інноваційним мисленням для захисту довкілля Кіровоградщини.

КОВОРКІНГ ЯК ПРОСТІР ЕКОЛОГІЧНИХ ІНІЦІАТИВ У ЗАКЛАДІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Ніна ЗАКУТАЄВА

Комунальний заклад «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»

Актуальність теми

Коворкінг у позашкільній освіті еколого-натуралістичного напрямку – це сучасна форма організації спільної діяльності вихованців і педагогів, що передбачає відкритий освітній простір для дослідницької, проєктної та практичної природоохоронної роботи. У такому просторі діти разом навчаються, обмінюються ідеями, проводять спостереження, реалізують екологічні ініціативи та вчать відповідально ставитися до довкілля.

На відміну від традиційних занять, коворкінг ґрунтується на принципах добровільної участі, партнерської взаємодії, творчості та командної роботи. У межах еколого-натуралістичного коворкінгу вихованці займаються озелененням територій, доглядом за рослинами, дослідженням природних об'єктів, захистом тварин, створенням екологічних проєктів та участю в природоохоронних акціях.

Таким чином, коворкінг у позашкільній освіті еколого-натуралістичного напрямку є ефективним освітнім середовищем, що поєднує навчання з практичною діяльністю та сприяє формуванню екологічної культури, відповідальності й активної життєвої позиції дітей і молоді.

Засоби реалізації

У 2025 році педагогами комунального закладу «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» в межах обласної акції «Під літнім небом України» було проведено тиждень поінформованості молоді про права тварин «Коворкінг з прав тварин». Захід мав на меті привернення уваги громадськості до прав, потреб і необхідності гуманного ставлення до тварин, а також залучення вихованців до активного обговорення та реалізації екологічних ініціатив.

Результати

Упровадження коворкінгу як простору екологічних ініціатив у закладі позашкільної освіти сприяє підвищенню рівня екологічної свідомості та культури вихованців, зростанню їхньої мотивації до участі в екологічній і громадській діяльності, розвитку навичок проєктної роботи, комунікації та командної взаємодії. Вихованці набувають практичного досвіду екологічно відповідальної поведінки та реалізують соціально значущі екологічні ініціативи в межах закладу й громади.

НАВЧАЛЬНИЙ МАЙДАНЧИК «СУЧАСНА ЕКОЛОГІЧНА СТЕЖКА»

Наталія КОЛЕСНИКОВА

Комунальний заклад «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»

Важливого значення в екологічному вихованні, вивченні доквілля, пізнанні його законів і впливу людини на стан навколишнього середовища має робота, яка проводиться безпосередньо в природі. Спостереження за живими об'єктами пробуджують у дітей інтереси, розвивають мислення та сприяють оволодінню практичними природоохоронними операціями.

Сучасні екологічні стежки у ЗПО формують екологічний освітній простір, використовуючи інформаційні стенди та практичні заняття для ознайомлення з природою. Під час занять на екологічній стежці вихованця мають можливість спостерігати, досліджувати об'єкти природи та проводити пропагандистську природоохоронну діяльність, перетворюючи територію закладу на природну лабораторію.

Основні характеристики сучасних екологічних стежок:

Інтерактивність: використання інформаційних стендів, QR-кодів, аудіо-огів та інших технологій для залучення здобувачів освіти.

Практична спрямованість: наявність місць для проведення практичних занять, спостережень за птахами, рослинами та природними явищами.

Тематичне різноманіття: маршрути присвячені:

Рослинному світу: «Спостереження за різними видами рослин, їхньою роллю в екосистемі»;

Тваринному світу: «Вивчення поведінки тварин, умов їхнього життя, підгодівля птахів»;

Ландшафтам: «Вивчення різних типів ландшафтів, їхніх особливостей».

Зв'язок з науковим світоглядом:

На стежках формується розуміння взаємодії живих та неживих об'єктів природи.

Пропаганда природоохоронних ідей:

Інформування про необхідність збереження природи, боротьбу зі шкідливими чинниками та дбайливе ставлення до ресурсів.

Як це сприяє формуванню освітнього простору:

Розвиток екологічної свідомості: вихованці вчаться бачити взаємозв'язки в природі та розуміти свою роль у збереженні довкілля;

Формування екологічної культури: прищеплюється відповідальне ставлення до природи, моральні та правові принципи природокористування;

Навчання в природних умовах: теорія, отримана на уроках, закріплюється під час практичних спостережень та досліджень;

Створення умов для активної діяльності: вихованці беруть участь у природоохоронних заходах, що сприяє їхній активній позиції;

Просвітницька робота: стежки стають майданчиком для поширення знань про природу серед учнівства, їхніх батьків та інших відвідувачів.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

STEM-ТИЖДЕНЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВИХОВАНЦІВ У ЗАКЛАДІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Ольга КУЛЬЧИЦЬКА

методист

Комунальний заклад Львівської обласної ради

«Львівський обласний центр

еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»

Актуальність проведення STEM-тижня полягає у створенні інноваційного освітнього середовища, у якому пізнання природи відбувається через інтеграцію біологічних спостережень, хімічних експериментів, фізичного моделювання та творчого самовираження (STEAM). Такий підхід сприяє формуванню компетентностей конкурентоспроможної особистості, здатної генерувати ідеї та реалізовувати їх задля сталого розвитку суспільства.

Місце реалізації: КЗ ЛОР «Львівський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді».

Освітня ідея полягає у:

- впровадженні моделі наскрізного навчання, у межах якої теоретичні знання поєднуються з практичним дослідженням природи, інженерним моделюванням та мистецтвом (STEAM);
- розвитку інженерного мислення, дослідницьких здібностей, навичок командної роботи та креативності;
- вихованні відповідального ставлення до природних ресурсів і популяризації STEM-професій екологічного спрямування.

Реалізація STEM-тижня:

День перший – «На крилах STEM!».

Гасло дня: «STEM — ключ до пізнання навколишнього світу».

Захід проводився у форматі інтерактивної «мандрівки до країни STEM». Педагоги презентували світ STEM– і STEAM– професій, мотивуючи вихованців до вивчення точних і природничих наук.

Активності:

- розгадування тематичних ребусів і кросвордів «Квіти»;
- інтелектуальні квести на розвиток логіки та критичного мислення.

Результат: ознайомлення з професіями майбутнього (агробіотехнолог, екоаналітик), формування мотиваційної основи для подальшої участі в STEM-тижні.

День другий – «Вивчаємо, спостерігаємо, досліджуємо».

Напрямок: природничі науки.

Учасники ознайомилися з роботою селекціонерів, агрономів та ландшафтних дизайнерів.

Проектна діяльність:

- створення «Міні-городу на підвіконні» (вивчення циклів росту рослин);
- STEM-проекти «Вирощування мікрозелені», «Грибна ферма» (вирощування грибів).

Проектна діяльність сприяє набуттю навичок біологічного моделювання, спостереження та аналізу природних процесів.

День третій – «STEM через творчість».

Напрямок: мистецтво та інженерія

Діяльність:

- створення 3D-листівок та об'ємних поробок, де художній задум поєднувався з інженерними розрахунками;
- креатив-лабораторія із створення флористичних композицій з використання нетрадиційних матеріалів (макарони, крупи, фарби).

Діяльність сприяє розвитку дрібної моторики, просторової уяви та інженерного мислення.

День четвертий – «Конкурс ерудитів»

Формат: Обласний STEM-турнір (6–8 класи).

Категорії завдань: природничі науки, інженерія, мистецтво, логіка, математика.

Ключові навички: командна робота, пошук раціональних рішень у нестандартних ситуаціях.

Захід сприяє виявленню обдарованої молоді та обмін педагогічним досвідом між закладами освіти області.

День п'ятий – «Робота в STEM-просторі».

Серія дослідів:

хімічні реакції: «Вулкан», «таємні» листи, реакції з оцтом і содою.

фізичні явища: «Дресирований восьминіг», експерименти з водою.

Інженерний виклик:

- моделювання об'єктів за допомогою пазлів і гри «Танграм»;
- створення паперового моста (з 1 аркуша А4), що витримує склянку води.

Результат: усвідомлення практичного застосування законів фізики та хімії.

Очікувані результати:

- формування дослідницької компетенції та навичок наукового експерименту;
- підвищення мотивації до вивчення природничих наук;
- розвиток інженерного мислення та вміння працювати з конструкторськими завданнями;
- формування екологічної відповідальності через практичну діяльність; рання профорієнтація вихованців (екоінженер, ландшафтний дизайнер, біотехнолог);
- підвищення професійної майстерності педагогів;
- оновлення змісту навчальних програм шляхом інтеграції STEM-підходу на постійній основі.

STEM-тиждень у КЗ ЛОР «ЛОЦЕНТУМ» довів ефективність інтегрованого підходу до організації позашкільної освіти. Запровадження STEM-і STEAM-технологій сприяє формуванню ключових компетентностей вихованців, розвитку їх творчого потенціалу та підготовці до свідомого професійного самовизначення.

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ І ПРИЙОМИ НА ЗАНЯТТЯХ ГУРТКІВ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОГО НАПРЯМУ

Любов БЕЗРУЧКО

керівник гуртка

Комунальний заклад Львівської обласної ради

«Львівський обласний центр

еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»

Актуальність: В умовах модернізації позашкільної освіти зростає потреба у впровадженні інноваційних методів і прийомів навчання, спрямованих на формування ключових компетентностей, розвиток екологічної свідомості та пізнавальної активності вихованців. Застосування інтерактивних, діяльнісних і здоров'язбережувальних методів на заняттях гуртків еколого-натуралістичного напрямку забезпечує підвищення мотивації до навчання, створення комфортного освітнього середовища та ефективну реалізацію компетентнісного підходу.

Місце реалізації: Великомоствівський ліцей Великомоствівської міської ради Шептицького району.

Освітня ідея: полягає у переході від репродуктивного навчання до творчої, діяльнісної моделі освітнього процесу, орієнтованої на формування

ключових компетентностей вихованців. Реалізація ідеї здійснюється шляхом упровадження інноваційних методів, прийомів і форм роботи, що підвищують мотивацію вихованців до навчання, стимулюють самореалізацію, співпрацю та відповідальне ставлення до навколишнього середовища.

Засоби реалізації: застосовуються різноманітні методи і прийоми, спрямовані на активізацію пізнавальної діяльності, розвиток комунікативних і дослідницьких навичок, критичного мислення.

1. Прийом «Долонька бажань». Прийом застосовуємо на початку заняття з метою створення позитивного емоційного налаштування на плідну працю під час заняття: дітям на аркуші паперу потрібно відмалювати свою долоньку і на пальчиках написати побажання чи приємні слова для свого друга; або ж передати позитивні емоції через символічний дотик долонь. Прийом сприяє формуванню доброзичливої атмосфери та розвитку емоційного інтелекту.

2. Прийом «Хрестики-нулики». Ігрова форма перевірки знань, у якій двоє здобувачів освіти біля дошки відповідають на запитання ровесників. За кожну правильну відповідь учасник отримує право ходу. Метод активізує пізнавальну діяльність і підвищує інтерес до навчального матеріалу.

3. Прийом «Місткий кошик». На аркуші паперу вихованці малюють кошик, на якому записують терміни з вивченої теми. Головне, щоб «кошик» був заповнений доверху. Після завершення гри відбувається аналіз записів, викреслюються терміни, які повторюються та визначається група з найбільш «містким кошиком знань». Прийом сприяє систематизації знань та розвитку пам'яті.

4. Руханки (здоров'язбережувальна компетентність). Короткі фізкультурхвилинки забезпечують зняття психоемоційного напруження, підтримують працездатність і сприяють формуванню навичок здорового способу життя.

5. Робота в групах «Цілюща мозайка». Групам у конверті роздаються елементи пазлів із зображеннями лікарських рослин та описом їх корисних властивостей (радіопротекторних, антиоксидантних тощо). Завдання полягає у правильному складанні пазлу та презентації результату (коротко переказати цілющі властивості рослин). Метод розвиває навички співпраці, аналізу й узагальнення інформації.

6. Афірмація. Наприкінці заняття керівник гуртка пропонує дітям вибрати картинки (перевернуті, можуть бути різної форми, кольорові), прочитати і дотримуватися написаних крилатих висловів-побажань («Найбільше багатство – здоров'я», «У здоровому тілі – здоровий дух», «Здоров'я – найбільший скарб у житті», «Я вибираю здорове харчування та здоровий спосіб

життя», «Сонце, повітря і вода – наші друзі для життя» тощо). Прийом сприяє формуванню позитивної самооцінки та мотивації.

Очікувані результати: Використання інноваційних методів і прийомів на заняттях гуртка дозволяє:

- розвивати комунікативні вміння та навички співпраці;
- формувати емоційний контакт між учасниками освітнього процесу;
- забезпечувати виховний потенціал занять через командну роботу;
- знижувати рівень психоемоційного напруження, давати можливість змінювати форми діяльності;
- формувати дослідницькі вміння, критичне мислення та активну життєву позицію вихованців/вихованок.

ІНТЕРАКТИВНЕ РІЗДВЯНЕ ДІЙСТВО «ПРОЩАННЯ З КОЛЯДОЮ» (РОЗКОЛЯДА) ЯК ІННОВАЦІЙНА ЕКОЛОГО-ОСВІТНЯ ПРАКТИКА

Ірина ВАЛАХ

заступниця директора з навчально-методичної роботи
Комунальний заклад Львівської обласної ради
«Львівський обласний центр еколого-натуралістичної
творчості учнівської молоді»

«Зберігаємо! Популяризуємо! Шануємо!»

Різдво – особливе свято для всього людства, а для українців – насамперед. «Воно несе життя туди, де його втрачають, надію тим, у кого опускаються руки, віру – навіть туди, де ніколи не вірили, і справжню, щирю любов. Світлом Різдво приходить туди, де панує темрява, теплом – туди, де панує холод».

Місце реалізації: комунальний заклад Львівської обласної ради «Львівський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді».

Освітня ідея та мета заходу: збереження, популяризація різдвяних звичаїв і традицій українського народу, формування екологічної культури, виховання любові та дбайливого ставлення до природи рідного краю.

Засоби реалізації: вперше на завершення циклу зимових свят у КЗ ЛОР «Львівський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» було започатковано яскраве інтерактивне різдвяне дійство «Прощання з колядою» (Розколяда). Захід став прикладом інноваційного підходу до організації освітнього процесу на засадах партнерства, інтеграції та збереження нематеріальної культурної спадщини.

Співорганізаторами заходу були національні природні парки Львівщини «Сколівські Бескиди», «Північне Поділля» та Яворівський національний природний парк.

Гучно й зворушливо звучали колядки, щедрівки та віншування у виконанні вихованців гуртків Центру. Юні учасники нагадали всім присутнім, що Різдво Христове – неймовірно світле свято та побажали, аби помисли і вчинки кожного були такими ж чистими і світлими!

У межах дійства відбулися майстер-класи із виготовлення стрітенської свічки з натуральної вощини та сухоцвітів, які провели педагоги ЛОЦЕНТУМ, представники національних природних парків. Учасники дізналися про історію виникнення стрітенської свічки, її християнську символіку та дохристиянські корені як символу світла, захисту та благодаті.

Гості заходу також мали можливість зробити спільні світлини біля фотозони з різдвяною атрибутикою, почастиватися традиційними українськими стравами, відвідати еколого-освітню виставку «Планета ЗОО» та ближче познайомитися з її мешканцями.

Невід'ємною частиною заходу стало засідання круглого столу «**Співпраця та партнерство – шлях до якісної екоосвіти**», під час якого обговорювали перспективи розвитку спільних екоосвітніх ініціатив.

Результати: інтерактивне дійство «**Прощання з колядою**» стало успішною інноваційною освітньою практикою, яка яскраво продемонструвала, що традиції, духовність, екологічна свідомість та партнерство можуть ефективно поєднуватися в єдиному виховному просторі, формуючи гармонійну, духовно багату та відповідальну особистість.

Популяризуймо нашу культуру, пишаймося тим, що ми – УКРАЇНЦІ!

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

НАДОЛУЖЕННЯ ОСВІТНИХ ВТРАТ ШЛЯХОМ РОЗВИТКУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОГО НАПРЯМУ

Віра БРАТАШ

методист

Лариса ЛЕБЕДЄВА

керівник гуртка

Центр позашкільної освіти Чорноморської міської ради
Одеського району Одеської області

Війна та пандемія завдали нашій освітній системі глибоких ран. У цьому контексті позашкільна освіта еколого-натуралістичного напрямку стає унікальним майданчиком для надолуження академічних та соціально-емоційних втрат в навчанні дітей.

Гуртки еколого-натуралістичного напрямку інтегрують знання, розвивають практичні навички та забезпечують психологічне відновлення вихованців у неформальному середовищі.

В Центрі позашкільної освіти м. Чорноморська напрацьований інноваційний практичний досвід.

1. Для дошкільнят – це STEM та STEAM – освіта, яка є ідеальним інструментом інтеграції гри, пізнання та соціалізації. У цьому віці компенсація відбувається не через «надолуження» пропущених шкільних тем, а через відновлення та формування ключових навичок, порушених ізоляцією та стресом. STEM /STEAM компенсує втрати у логіці та формує системне мислення. Наприклад: прості експерименти (з водою, піском, повітрям) та спостереження у «зеленому класі» або «музеї живої природи» відновлюють допитливість та формують навички спостереження. А інтеграція творчості дозволяє дітям візуалізувати свої ідеї (наприклад, намалювати, зробити поробку тощо). Це розвиває креативне мислення та компенсує втрати у дрібній моториці.

Все це впливає на формування цілісної картини світу дитини та показує важливість взаємозв'язків в природі.

2. Музей живої природи – це наш особливий ресурс, який має потенціал дослідницької лабораторії та забезпечує безпосередній контакт із живими об'єктами та психологічну підтримку дітей. Але не менш важливим є формування основ біоетичного та наукового підходів у пізнання законів природи.

3. Формат «Зеленого класу» де природне середовище (в нашому випадку територія закладу) використовується як основний освітній простір і місце для проведення навчальних занять. Ефективність «Зеленого класу» ґрунтується на переході від формального, пасивного навчання до активного дослідження і взаємодії з реальністю.

На таких заняттях діти спостерігають, як відбуваються сезонні зміни у рослин, птахів, комах; вивчають будову рослин, досліджують склад ґрунтів, з цікавістю спостерігають за їжаками та іншими тваринами, що живуть на території Центру. Саме опанування польових методик створює умови для дослідницького навчання. Педагоги з квітня по листопад працюють на локаціях «Зеленого класу», що забезпечує не тільки фізичну активність дітей, а й зміцнення їхнього імунітету, зняття психоемоційної напруги.

4. Профорієнтація в екологічних гуртках є винятково ефективним інструментом для компенсації освітніх втрат, оскільки вона поєднує відновлення академічних знань із потужною мотивацією та практичною діяльністю.

Цей підхід перетворює надолуження пропущеного матеріалу на цілеспрямований крок до майбутньої професії. Прикладом такої роботи в нашому закладі є гуртки «Основи ветеринарної медицини» та «Юні кінологи». Діти вчать ся проводити візуальний огляд, використовувати прості діагностичні інструменти (фонендоскоп, термометр). Щоденний догляд та регулярні тренування собаки вимагають самодисципліни та відповідальності.

Досвід роботи за вищезазначеними формами підтвердив їхню ефективність, високу результативність у формуванні екологічної свідомості дітей у сучасних умовах.

ПРОЄКТНО-ДОСЛІДНИЦЬКА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ НАУКОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ НА ЗАНЯТТЯХ ГУРТКА

Олег КАВАЛЖИ

керівник гуртків

Комунальний заклад позашкільної освіти

«Одеський еколого-натуралістичний центр «Афаліна»

Сучасна система позашкільної освіти дедалі більше орієнтується на розвиток особистості, здатної до наукового мислення, самостійного пізнання та творчої діяльності. Особливу роль у цьому процесі відіграє позашкільна освіта, яка створює гнучке та варіативне освітнє середовище для роботи з обдарованими дітьми. Саме в умовах гурткової діяльності з'являється можливість поєднання навчального експерименту, дослідницького пошуку

та проектної роботи, що є надзвичайно важливим для формування наукових компетентностей вихованців гуртків хімічного профілю.

Проектно-дослідницький підхід ґрунтується на ідеї активної пізнавальної діяльності здобувачів освіти, спрямованої на самостійне розв'язання проблемних завдань із використанням наукових методів пізнання. У контексті позашкільної освіти цей підхід дозволяє відійти від репродуктивного навчання та створити умови для індивідуалізації освітнього процесу.

Освітній процес гуртка побудовано на основі навчальної програми позашкільної освіти дослідницько-експериментального напрямку «Основи експериментальної хімії зі вступом до вітамінології». У рамках програми передбачено велику кількість лабораторних і практичних робіт у галузі техніки лабораторного експерименту та основ неорганічного синтезу, а також теоретико-практичні основи вітамінології. Відповідно до цього, у рамках гуртка, було започатковано низку проектів, до яких долучились учні закладів загальної середньої освіти.

Таким чином, для вихованців гуртка, які є учнями 8–11 класів Одеського ліцею №7, працює проект у поєднанні знань з хімії та біохімії «Хімія життя: від молекули до клітини». У рамках цього проекту вихованці вивчають початкові хімічні поняття, опановують техніку лабораторного експерименту, а також поглиблено вивчають біохімічні аспекти живих організмів. Вихованці/вихованки гуртка виконують лабораторні роботи, розробляють STEAM-проекти, займаються розробкою збалансованих раціонів за балансом білків, жирів і вуглеводів.

Для 6–7 класів Одеського ліцею №40 було розроблено інноваційний проект «Хімічний старт». Учасники цього проекту активно вивчають початкові хімічні поняття, практично ознайомлюються з навичками безпечного хімічного експерименту, поступово знайомляться з основами неорганічного синтезу.

Серед учнів 6 класу Одеського ліцею №49 апробується пілотний проект «IntelliChem» з поглибленого вивчення основних питань загальної та неорганічної хімії, для того, щоб діти змогли якісно підготуватись до основного вивчення шкільного курсу з хімії.

Не залишаються осторонь майбутні абітурієнти закладів вищої освіти. Для дітей, які є учнями 10–11 класів працює інноваційний проект «Школа «Магістр», де слухачі поглиблено вивчають хімію та біологію, готуються до складання НМТ з цих предметів, а також мають змогу відвідати екскурсії до закладів вищої освіти міста.

Отже, з власного досвіду можна зробити висновок, що проектно-дослідницька модель формування наукових компетентностей обдарованих дітей, які займаються у гуртках хімічного профілю, є ефективним засобом розвитку їхнього інтелектуального та творчого потенціалу. Досвід роботи гуртка «Юні хіміки»

підтверджує доцільність поєднання експериментальної, проектної та дослідницької діяльності як цілісної педагогічної системи, орієнтованої на підготовку учасників освітнього процесу до подальшої науково-дослідницької діяльності.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ЗБЕРЕЖЕННЯ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО ЗДОРОВ'Я ВИХОВАНЦІВ

Тетяна КЛЕПАНЧУК, директор
Світлана МІХНО, методист
Комунальний заклад «Березівський міський центр
дитячої та юнацької творчості» Березівської міської ради
Одеської області

Позашкільна освіта як гнучка й варіативна складова освітньої системи має значний потенціал для реалізації здоров'язбережувальних технологій, що поєднують навчання, виховання та психоемоційну підтримку дитини.

Сучасні умови розвитку суспільства, зокрема тривалі стресові фактори, зумовлюють потребу у впровадженні інноваційних підходів до збереження психічного здоров'я дітей.

Педагоги Центру на заняттях гуртків використовують сучасні інноваційні напрями, які знижують рівень стресу, покращують настрій дитини та розумове сприйняття.

Одним із таких інноваційних напрямів є квітковотерапія – форма природотерапії, що базується на прямому контакті з квітами та спрямована на оздоровлення організму за допомогою споглядання краси квітів, пейзажів і оздоровчих прогулянок.

На заняттях гуртків «Юні квітникарі», «Абетка квітникаря» вихованці доглядають за квітково-декоративними рослинами, спостерігають за ростом і розвитком квітів, проводять дослідницьку роботу.

Все це дозволяє вихованцям знизити рівень стресу, зняти напругу, покращити настрій, сприяє вихованню у них бережливого ставлення до навколишнього природного середовища.

Квітковотерапія поєднує: природотерапію, кольоротерапію, ароматерапію, арттерапію та фітотерапію. Керівники гуртків «Юні натуралісти», «Еколенд», «Дивосвіт природи» проводять заняття в природі: екскурсії, заняття милування природою, збір лікарської сировини для фітобару «Калинка» та виготовлення саше з ароматичних трав.

На заняттях гуртків «Образотворче мистецтво», «Юні художники», «Декоративно-образотворче мистецтво», «Дослідники природи» керівники використовують такі антистресові техніки:

- малювання мандали – процес створення або розфарбовування кола, який допомагає вихованцям зосередитися, відволіктися від тривожних думок та зануритися у творчий процес;
- дудлінг – спонтанне, несвідоме малювання простих візерунків, ліній, фігур, крапок та будь-яких інших елементів, які випадково приходять в голову;
- ниткографія – малювання ниткою;
- малювання свіжим листям – використання свіжого листа рослин як своєрідних «пензликів» для нанесення фарби на папір. Використання цього методу дозволяє нашим вихованцям створювати унікальні відбитки з неповторною текстурою та формою, а також досліджувати різноманітність природного світу;
- ебру – створення унікальних візерунків на поверхні спеціально підготовленої води з подальшим їх перенесенням на папір. Цей процес малювання на воді є глибоко терапевтичним. Спостерігаючи за плавними рухами фарб, їхнім несподіваним переплетенням та народженням нових форм діти заспокоюються, зачаровуються та знімають емоційну напругу. Взаємодія з кольором та водою допомагає вихованцям відволіктися від тривог та зануритися у світ творчості. Яскраві фарби на воді піднімають настрій, а сама взаємодія з цією стихією зближує з природою і з самим собою.

Антистресові техніки, які використовують наші педагоги – це не лише інструмент для емоційної підтримки, але й потужний каталізатор дитячої творчості. Вони не лише допомагають знизити рівень стресу та тривожності, а й сприяють розвитку концентрації уваги, уяви, дрібної моторики та емоційного інтелекту дітей.

«ЕКО-РОДИНА» ЯК ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Лариса ЛЕБЕДЄВА, керівник гуртка

Віра БРАТАШ, методист

Центр позашкільної освіти Чорноморської міської ради
Одеського району Одеської області

У сучасному світі, де питання зміни клімату та сталого розвитку стають пріоритетними, потреба в якісній екологічній освіті зростає. Гуртки еколого-натуралістичного напрямку завжди були осередком глибоких знань про природу. Однак для того, щоб ці знання перетворилися на стійкі екологічні звички, необхідне їхнє закріплення в сімейному середовищі. Саме тому концепція «Еко-родина» є найпотужнішою інновацією в роботі таких гуртків, перетворюючи їх на центри просвітництва, що охоплюють усю сім'ю.

Суть даної інновації полягає в системному підході, де об'єктом просвітництва стає ціла сім'я, а позашкільний заклад виступає координатором та методологічним центром.

Мета: об'єднання зусиль педагогів, вихованців та їхніх батьків для формування екологічної свідомості жителів Чорноморська.

Основними завданнями інноваційної моделі є втілення її ключових принципів:

– Системність: екологічні знання та навички інтегруються в повсякденне життя родини.

– Практика: фокус зміщується від теорії до спільних екологічних проєктів (сортування сміття, компостування, економія ресурсів).

– Міжгенераційне навчання: діти, які засвоїли знання в закладі, виступають «еко-агентами» та навчають своїх батьків і молодших братів та сестер.

– Спільна відповідальність: всі члени родини розділяють відповідальність за екологічний стан свого дому та громади.

В гуртках еколого-натуралістичного напрямку Центру позашкільної освіти м. Чорноморська використовуються різноманітні підходи для впровадження цієї інновації. Кожен керівник обирає для своєї роботи конкретний формат, що відповідає напрямку діяльності гуртка.

Наприклад: в гуртку «Рік перед школою в юннатах» функціонує «Зелена лабораторія», в якій вже стало традицією спільне висаджування міні – городу та квітника дітьми разом з батьками. Така практика дозволяє перетворити звичайне садівництво на інноваційний освітній майданчик, де батьки та діти стають партнерами-дослідниками. Крім того, вирощені овочі передаються в Музей живої природи, що додає радості як його мешканцям, так і самим городникам. Ще одна з форм співпраці в гуртку – сімейні екологічні вистави, де дорослі є повноцінними партнерами. Участь батьків у спільних виставах — це не просто допомога з декораціями, а потужний інструмент виховання та зміцнення родинних зв'язків. Спільна підготовка костюмів, розучування ролей та вихід на поклон під оплески разом із рідними формує міцну психологічну опору для всієї сім'ї.

Ще один цікавий формат – «Еко-майстерня», в якому члени родини вчаться переробці старого одягу та виготовленню еко-торбинок. Така діяльність стає потужним інструментом формування свідомого способу життя.

В 2023 році в гуртках еколого-натуралістичного напрямку стартував еко-проєкт «Магія прибирання, або формуємо екозвички». Найбільш активною в ньому стала родина Петрових (гурток «Еколого-естетична студія»), яка створила серію відео – роликів «З турботою про природу».

Інноваційна модель «Еко-родина» перетворила освітній процес на справжню лабораторію ідей. Вона дала поштовх новим унікальним форматам – «Корисна кухня», «Зелений кінотеатр».

Новим імпульсом для розвитку проєкту «Корисна кухня» стала ініціатива родини Галак. Саме вони виступили ідейними натхненниками та організаторами спільних практичних занять із приготування вегетаріанських страв. Родина Галак переконана, що екологічне мислення починається з нашої тарілки. Свідомий вибір рослинної їжі — це не лише турбота про власне здоров'я, а й суттєве зменшення екологічного сліду на планеті.

Ще один перспективний проєкт в гуртках еколого-натуралістичного напрямку – «Зелений кінотеатр», як інтерактивна платформа, де кожна стрічка стає приводом для глибокої розмови про майбутнє нашої планети. Унікальність формату полягає в тому, що підготовка до кіносеансу починається задовго до його початку. Найбільший захват викликають короткі ролики, зняті самими родинами про те, як вони втілювали правила Zero Waste вдома, створювали відео-історії про морських мешканців та фіксували незвичайні явища природи в Чорноморську.

Впровадження моделі «Еко-Родина» дозволяє гурткам еколого-натуралістичного напрямку максимально розкрити свій просвітницький потенціал, перетворивши теоретичні знання на реальні, стійкі зміни в побуті та способі життя кожної родини.

ВПРОВАДЖЕННЯ ВОРКШОПУ У ЦДЮТ

Світлана ЯКИМЕНКО

методист

Центр дитячої та юнацької творчості

Куяльницької сільської ради Подільського району

Одеської області

У ЦДЮТ Куяльницької сільської ради впроваджено сучасний формат навчальної та творчої діяльності — воркшопи. Воркшоп — це інтерактивна форма навчання, яка поєднує теоретичні знання з практичним застосуванням. Основна ідея полягає в тому, що учасники не просто отримують інформацію, а безпосередньо працюють над конкретними завданнями, проєктами або творчими продуктами, що дозволяє їм закріпити знання на практиці та розвинути ключові компетенції.

Ключові характеристики воркшопів у ЦДЮТ:

- Практична спрямованість — кожен учасник реалізує власний проєкт або практичну задачу;

- Інтерактивність — активна робота в командах, обговорення результатів та спільне вирішення завдань;
- Короткотривалість та структурованість — чіткий план проведення та конкретна мета кожного заходу;
- Креативність і самовираження — учасники можуть проявити індивідуальний підхід і творчий потенціал;
- Зворотній зв'язок та рефлексія — аналіз досягнутих результатів та обговорення труднощів, що стимулює розвиток критичного мислення.

Воркшопи проводяться за напрямками STEM, еколого-натуралістичним, мистецьким та технологічним, з використанням інтерактивних методик та технологій. Для цього створено спеціальні робочі простори з необхідним обладнанням та матеріалами, а педагогічні наставники супроводжують процес навчання, забезпечуючи консультації та підтримку.

Результати впровадження воркшопів:

- підвищення мотивації дітей до навчання та творчої діяльності;
- розвиток практичних навичок та компетенцій у науковій, технологічній та мистецькій сферах;
- формування навичок командної роботи, креативного мислення та самостійного прийняття рішень;
- можливість презентації власних проєктів на внутрішніх та зовнішніх заходах.

Таким чином, воркшопи стали ефективним інструментом практичного навчання та творчого розвитку вихованців, сприяючи інтеграції сучасних освітніх технологій у систему позашкільної освіти.

ПРИКЛАД РОЗРОБКИ ВОРКШОПУ: «ЕКО-ЛАБОРАТОРІЯ: ВИРОБИ З ВТОРИННИХ МАТЕРІАЛІВ»

Мета: розвинути у дітей навички творчого мислення, екологічну свідомість та вміння працювати з вторинними матеріалами, створюючи корисні та декоративні предмети.

Цільова аудиторія: діти 10–14 років, вихованці гуртків ЦДЮТ.

Тривалість: 1,5 години.

Структура воркшопу:

1. Вступна частина (15 хв):
 - Презентація теми: «Що таке вторинні матеріали і чому важливо їх використовувати».
 - Обговорення прикладів екологічних проєктів.
2. Практична частина (90 хв):
 - Поділ учасників на групи (3–4 особи).
 - Кожна група отримує набір вторинних матеріалів (пластик, картон, тканину, скляні банки тощо).

– Завдання: створити корисний або декоративний предмет (іграшку, органайзер, підставку, вазу).

– Педагог-наставник консультує, допомагає з техніками роботи та стимулює креативність.

3. Презентація результатів (15 хв):

– Кожна група демонструє готовий виріб.

– Обговорення процесу створення, труднощів та ідей.

4. Рефлексія та підсумки (10 хв):

– Вихованці висловлюють свої враження.

– Педагог підводить підсумки, наголошуючи на важливості креативності та екологічної відповідальності.

Результати очікувані:

- Створення конкретного продукту власними руками.
- Формування навичок командної роботи та взаємодії.
- Розвиток креативності та практичних умінь.
- Підвищення екологічної свідомості учасників.

Методичні поради:

- Використовувати прості та безпечні інструменти.
- Заохочувати експерименти та індивідуальні ідеї учасників.
- Документувати процес фотографіями та короткими відео для демонстрації результатів.

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ БОЛГРАДСЬКОГО ЦДЮТ

Інна ГНЕВСЬКА

директор

Валентина ДЕМИРОВА

методист

Болградський центр дитячої та юнацької творчості

Болградської міської ради Одеської області

Болградський центр дитячої та юнацької творчості Болградської міської ради Одеської області – комплексний заклад позашкільної освіти – всього 65 гуртків, в яких задіяні 885 вихованців. Основним завданням еколого-натуралістичних гуртків Болградської територіальної громади є підвищення рівня еколого – просвітницької та природоохоронної діяльності дитячих колективів закладів освіти, виховання ціннісного ставлення учнівської молоді до навколишнього середовища, забезпечення молодого покоління науковими знаннями про взаємозв'язок природи і суспільства.

Одним із важливих напрямів координаційно-методичної роботи ЗПО є надання методичних консультацій та рекомендацій вчителям біології, географії, інших природничих дисциплін, педагогам-організаторам, заступникам директорів закладів з виховної роботи та навчально-виховної роботи.

Важливу роль у роботі сучасного позашкільного закладу відіграє правильно організована методична діяльність, яка проводиться з метою удосконалення професійної компетентності педагогічних працівників та підвищення ефективності освітнього процесу.

Добре організована методична робота є найважливішим засобом підвищення педагогічної майстерності педагогів, що об'єднує в єдине ціле всю систему роботи закладу позашкільної освіти. Роль методичної роботи значно зростає в сучасних умовах у зв'язку з необхідністю раціонально та оперативно використовувати нові методики, прийоми і форми навчання. На базі Болградського ЦДЮТ проходять ПДС із керівниками гуртків еколого-натуралістичного напрямку, надаються методичні рекомендації щодо проведення акцій, конференцій та конкурсів еколого-натуралістичного спрямування, підготовка інструктивно-методичних листів, наказів, консультування в режимі мобільного зв'язку.

Цей рік для нас дуже продуктивний та насичений перемогами: участі у методичних конкурсах рукописів навчальної літератури та віртуальних ресурсів з еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти «Нове позашкілля», відбірковому етапі Всеукраїнського конкурсу методичних моделей закладів загальної середньої та позашкільної освіти з національно-патріотичного виховання дітей та молоді «Виховати особистість» та конкурсі рукописів навчальної літератури для позашкільних навчальних закладів системи освіти у 2025 році.

ІНТРОДУКЦІЯ ЕКЗОТИЧНИХ РОСЛИН НА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ ДІЛЯНЦІ ОСВІТЬНОГО ЗАКЛАДУ

Ольга МАКАРОВА

методист

Ольга ТИТАРЕНКО

заступник директора

Комунальний заклад позашкільної освіти

Ізмаїльської міської ради Ізмаїльського району

Одеської області «Станція юних натуралістів»

В умовах кліматичних змін набуває особливої актуальності інтродукційна робота, яка дозволяє досліджувати адаптаційні можливості рослин у нових

природно-кліматичних умовах. Південь Одеської області вже відчуває на собі тенденції кліматичних змін: підвищення середніх температур, частіші спекотні, посушливі періоди влітку, відносно м'які зими. Це створює необхідні умови для вирощування теплолюбних та екзотичних видів дерев.

Інтродукція екзотичних дерев у межах навчально-дослідної земельної ділянки (НДЗД) освітнього закладу є перспективним напрямом сучасної природничої освіти. Вона поєднує теоретичне навчання з практичною та дослідницькою діяльністю, сприяє формуванню екологічної свідомості, наукового мислення та практичних умінь здобувачів освіти.

Спроби вирощування теплолюбних плодових рослин – інжиру та граната – на НДЗД СЮН здійснювались протягом останніх двох десятиліть, але рослини вимагали обов'язкового укриття на зиму, яке не давало бажаного результату. Поступово клімат став сприятливим для успішного вирощування даних культур за мінімальної агротехніки (без укриття на зиму).

На сьогодні у саду НДЗД СЮН, кількість кущів інжиру складає 15 шт., а гранату – 8шт., з яких отримується близько 100 кг врожаю.

Під керівництвом педагогів, із застосуванням таких методів навчання як навчальний експеримент, спостереження, порівняльний аналіз, робота в малих групах, вихованці вивчають морфологічні особливості кущів, фази росту, періоди цвітіння та плодоношення, реакцію рослин на абіотичні чинники. Теорія закріплюється через практичні навички: підбір видів і сортів, ведення фенологічних спостережень, вирощування посадкового матеріалу (живцювання, розмноження відводками та діленням кущів), посадка і догляд, що значно підвищує ефективність навчання.

Набутий досвід та кліматичні умови півдня Одеської області вже дозволяють розширити асортимент екзотичних теплолюбних рослин, таких як ківі, хурма, фісташкове дерево та інших.

Інтродукція екзотичних рослин формує у дітей відповідальність за живі об'єкти, бережливе ставлення до природи, наполегливість і терпіння, інтерес до природничих наук і дослідницької діяльності, сприяє професійній орієнтації здобувачів освіти у галузях біології, екології, ландшафтного дизайну та аграрних наук.

Адаптація освітнього середовища до сучасних викликів щодо інтродукції теплолюбних рослин на півдні Одещини, що поєднує агрономію, екологію, кліматичні науки може стати платформою підготовки фахівців нового типу, здатних ефективно працювати з теплолюбними рослинами в умовах змін клімату, сприяючи продовольчій безпеці та розвитку регіону.

РОЛЬ МОНІТОРИНГУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Олена ТАТАРОВА

заступник директора

Центр дитячої та юнацької творчості

Подільської міської ради Подільського району

Одеської області

Моніторинг в освіті — це:

- системне спостереження з метою контролю, оцінки, прогнозу якості освіти;
- система збору, аналізу, обробки, збереження та надання інформації; система побудови інформаційних потоків в освітньому закладі;
- незалежна експертиза стану освітнього процесу;
- система виявлення й оцінювання проміжних освітніх результатів і чинників, які впливають на них;
- оцінка відповідності фактичних результатів заявленим цілям, освітнім потребам вихованців;
- вимірювання змін у внутрішніх та зовнішніх елементах системи діяльності освітнього закладу;
- система критеріїв, показників і технологій відслідковування стану та розвитку освітнього процесу;
- функція управління, яка забезпечує отримання зворотного зв'язку для прийняття управлінських рішень щодо регулювання та корекції освітнього процесу.

Мета організації моніторингу розвитку закладу — вивчення змін результативності діяльності закладу на основі кількісних та якісних характеристик системи діяльності закладу та його окремих компонентів.

Функції моніторингу:

1. Інформаційна — отримання інформації про педагогічних працівників; визначення відносного рівня розвитку професійної компетентності, розвитку особистісних рис педагогів; створення банку даних з актуальних питань діяльності педагогів.

2. Аналітична — виявлення недоліків у педагогічній діяльності керівників творчих об'єднань, причинно-наслідкових зв'язків в освітньому процесі.

3. Діагностична — виявлення конкретних професійних труднощів у різних видах діяльності; вивчення ступеня розриву між реальним рівнем компетентності педагогів, що виявляється в узагальненому результаті

їхньої педагогічної діяльності, та вимогами, що ставить сучасне суспільство до якості діяльності керівників творчої групи (ТГ) в умовах соціально-економічного розвитку України.

4. Контрольно-оцінна — організація контролю за процесом розвитку професійної компетентності педагогів; отримання інформації про кількісні та якісні зміни в діяльності педагогічного колективу; оцінка ефективності діяльності кожного керівника творчого об'єднання.

5. Коригування — виправлення в діяльності педагогів недоліків, пов'язаних із використанням застарілих методик. Ця функція орієнтована на злам усталених консервативних стереотипів мислення і способу дій.

6. Мотиваційно-стимулююча — стимулювання керівників ТГ до осмислення та вирішення своїх професійних проблем; сприяння розвитку зацікавленості всіх педагогів в результативності своєї професійної діяльності.

7. Прогностична — виявлення потенційних можливостей розвитку педагогів; визначення знань, умінь і навичок, компетенцій, які будуть необхідні керівникам творчих об'єднань у майбутньому прогнозуванні професійного розвитку педагогів.

8. Пропагандистська — інформування педагогів про впровадження колегами досягнень науки, перспективного педагогічного досвіду, розкриття тих істотних переваг, які вони дають, суті й технології успішної педагогічної діяльності, високих результатів.

9. Конструктивна — підвищення ефективності освітнього процесу, педагогічної взаємодії, педагогічної діяльності.

Мета моніторингу:

- отримання інформації для аналізу професійних успіхів педагогів за визначеними критеріями;
- мотивація педагогів на досягнення якісних результатів в освітньому процесі та інноваційній діяльності, стимулювання професійного зростання, розвиток творчої ініціативи педагогів, формування рефлексивної культури педагогічного колективу;
- забезпечення ефективного управління зростанням професійної майстерності педагогів;
- оцінка і прогнозування тенденцій розвитку методичної служби, закладу.

Завдання моніторингу:

- створення інформаційного банку даних про рівні розвитку професійної компетентності педагогів;
- розроблення критеріїв та показників для оцінки та контролю рівня й ефективності роботи педагогів;
- розробка моделі професійної компетентності керівника ТГ;

- виявлення найбільш цінного досвіду педагогів для впровадження в практику роботи педагогічного колективу;
- визначення ступеня долучення педагогів у процес забезпечення якості освіти в закладі;
- стимулювання видів діяльності, які сприятимуть підвищенню іміджу закладу загалом;
- розробка коригувальної програми, яка сприятиме оптимальному розвитку професійної компетентності на основі прогнозу можливих змін;
- подальше відстеження реальних змін у розвитку професійної компетентності педагогів на основі коригувальної програми.

Відтак, акцент у науково-методичній роботі закладів позашкільної освіти зроблено на визначення особливостей упровадження компетентнісного підходу в систему навчально-виховної роботи позашкільного закладу.

СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ ЗМАГАНЬ ПРОТЯГОМ НАВЧАЛЬНОГО РОКУ В РАМКАХ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКОЇ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОЇ ГРИ «СОКІЛ» («ДЖУРА»)

Наталія ЦВІКОВА

директор

Білгород-Дністровський міський центр дитячої творчості
Одеської області

Одним із дієвих засобів національно-патріотичного виховання є проведення Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»). Метою цієї роботи є удосконалення фізичної підготовленості допризовної молоді, формування у підростаючого покоління престижу військової служби та пропаганди здорового способу життя, виховання морально-психологічної стійкості та почуття патріотизму і колективізму, залучення молоді до систематичних занять фізичною культурою і спортом як однієї з форм підготовки молоді до служби в армії. Юнаки нашого міста є активними учасниками зазначених заходів. У сучасних умовах воєнного стану національно-патріотичне виховання молодого покоління набуває особливої актуальності. Гуртки «Джура» Центру сприяють всебічному розвитку молоді, формуванню почуття патріотизму, колективізму та фізичної підготовки. Протягом навчального року вихованці гуртків активно долучаються до різноманітних змагань та заходів, що допомагають розвивати навички командної роботи, дисципліни та впевненості в собі.

Так, протягом кожного навчального року центр дитячої творчості проводить низку заходів щодо активізації Всеукраїнської дитячо-юнацької,

військово-патріотичної гри «Сокіл («Джура») з вихованцями роїв «Джура»: змагання «Смуга перешкод» до Дня туризму, практичне відпрацювання навичок з тактичної медицини до дня Збройних Сил України, змагання зі стрільби до Дня пам'яті Героїв Крут, міський та районний етапи Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Джура», в якій гідно представили свої рої у середній та старшій віковій категорії. Протягом цих років напрацьовано певний досвід з поетапної підготовки для роїв, де учасники мають можливість перевірити і показати свою фізичну підготовленість і командну взаємодію. Також варто зазначити важливість таких змагань для формування духу змагання та стійкості до труднощів.

У вересні, в рамках Всесвітнього Дня туризму, рої гуртків «Джура» беруть участь у змаганнях «Смуга перешкод». Традиційно захід починається урочистою та хвилюючою подією — посвятою вихованців у джури. Юні учасники демонструють знання історії козацтва, вміння діяти злагоджено у строю, силу духу та готовність берегти традиції українського народу. Завжди панує атмосфера піднесення і гордістю за причетність до славетної спадщини козаків. Особливо пам'ятний момент обітниці, яку проводить отаман Буджацького козацтва. Урочисто зачитуються козацькі заповіді, що відтепер стають моральним орієнтиром для кожного джури. Це важливий крок у вихованні мужності, патріотизму та любові до Батьківщини.

Після посвяти починаються змагання. Новопосвячені традиційно кожного року долають сім непростих етапів: розпалили вогнище, пройти хиткий маятник, здолати «ліану» на паралельних мотузках, вправно встановити намет, уміло транспортувати «постраждалого» на ношах, виконати підлаз із перетягуванням, а також упевнено пройти ділянку під назвою гаті. Кожен виклик вимагає єдності та наполегливості.

Усі ці змагання складаються з низки фізичних завдань, які включають подолання різноманітних перешкод. Вони допомагають учасникам розвинути стійкість до стресових ситуацій, фізичну витривалість та вміння працювати в команді.

У грудні до Дня Збройних Сил України, рої гуртків «Джура» беруть участь у змаганнях з тактичної медицини. В рамках цих змагань учасники вчаться надавати першу медичну допомогу в умовах надзвичайних ситуацій, що є важливою складовою не тільки для захисту здоров'я, а й для розвитку почуття відповідальності та готовності допомогти в критичній ситуації. Це дуже важливий етап, який підкреслює патріотичний аспект гуртків. Тут учасники набувають практичних навичок, що можуть бути корисними в реальному житті. Тактична медицина – інструкторський блок з надання

першої медичної допомоги в умовах бойових дій. Це знання може врятувати життя у критичних ситуаціях.

В січні проводяться змагання зі стрільби в рамках Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»), які присвячують Дню пам'яті Героїв Крут.

Програма змагань складається з таких етапів:

1. Стрільба в тирі – учасники змагаються у точності та швидкості, демонструючи високий рівень майстерності.

2. Розбір та збір зброї – в рамках тренування детально розглядається кожен етап роботи зі зброєю, що є важливим елементом для будь-якого військового.

3. Безпілотні системи – показові польоти дронів, де видно можливості використання технологій для моніторингу та підтримки бойових дій.

Змагання зі стрільби, де вихованці роїв демонструють свої навички в точності та влучності, важливі не тільки з точки зору розвитку фізичних навичок, але й як засіб патріотичного виховання, нагадуючи учасникам про героїчний подвиг українських студентів та юнаків.

Кульмінацією всього навчального року, де кожен рій підсумовує свої досягнення і демонструє результати роботи протягом року – міський етап Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура») у квітні або травні. Ці змагання охоплюють всі навички, які учасники здобули за рік — від фізичної підготовки до тактичних та медичних знань. Цей етап є не лише важливим змагальним моментом, а й відзначенням досягнень роїв у різних сферах. Юні патріоти змагаються в конкурсах: «Впоряд» (стройова підготовка), «Рятівник» (надання долікарської допомоги), «Стрільба» (стрільба з пневматичної гвинтівки), «Смуга перешкод» (гаті, підйом-траверс-спуск, паралельні мотузки, палатка). Учасники демонструють удосконалені вміння та навички, які здобували під час раніше проведених вишколів та тренувань.

Завдяки такій послідовності в організації навчання вихованців роїв «Джура» протягом всього навчального року у Центрі дитячої творчості така система активно сприяє фізичному, моральному та патріотичному вихованню дітей. Участь у змаганнях різного рівня не лише розвиває у них важливі навички, а й допомагає сформувати відчуття відповідальності за свою країну, свою команду та себе. Система змагань є важливим етапом, що дозволяє оцінити результати роботи кожного рою та створити атмосферу здорової конкуренції та підтримки. І головне – підготувати до участі у регіональних змаганнях в рамках Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»).

УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

НОВАЦІЇ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Світлана АСАРЖИ

директор

Центр позашкільної освіти «ПЕРЛИНА»

Ренійської міської ради

Сучасний етап розвитку освіти в Україні характеризується динамічними соціальними змінами, реформуванням освітньої галузі, зростанням ролі особистісного розвитку дитини та необхідністю швидкої адаптації освітнього закладу до нових викликів. У цих умовах позашкільна освіта набуває особливого значення як простір для творчої самореалізації, соціалізації та розвитку компетентностей дітей і молоді.

Управлінська діяльність у сфері позашкільної освіти зазнає суттєвих змін, зумовлених реформуванням освітньої галузі, децентралізацією та необхідністю забезпечення якості освіти в умовах сучасних викликів. Новації в управлінні спрямовані на підвищення ефективності роботи закладу, гнучкість управлінських рішень та орієнтацію на потреби громади.

Ефективність функціонування закладу позашкільної освіти значною мірою залежить від якості управлінської діяльності. Саме тому актуальним є впровадження новацій в управління, спрямованих на підвищення результативності роботи закладу, професійного зростання педагогів та створення умов для всебічного зростання вихованців.

Одна з основних новацій позашкільної освіти – стратегічне управління розвитком закладу, яке ґрунтується на визначенні місії, візії та цінностей, аналізі освітніх потреб громади та формуванні пріоритетних напрямів діяльності. Керівник закладу виступає як стратег і лідер, а не лише адміністратор.

Сучасний керівник закладу позашкільної освіти набуває нових характеристик. Керівник сьогодні – це:

- лідер і менеджер змін;
- організатор командної взаємодії;
- комунікатор між закладом і громадою;
- відповідальний за якість та розвиток освітніх послуг.

Однією з провідних новацій є цифрова трансформація управління позашкільною освітою.

Поступово впроваджується цифровізація управлінських процесів: електронний документообіг, онлайн-планування та звітність, використання освітніх платформ і сервісів, дистанційні наради та комунікація. Цифровізація сприяє прозорості, оперативності та оптимізації управління. Цифрові інструменти не лише спрощують управління, а й дозволяють керівнику оперативно реагувати

на проблеми, приймати обґрунтовані рішення та будувати стратегію розвитку закладу на основі реальних даних.

Інноваційним напрямом є формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти. Запроваджуються внутрішні системи, що передбачають:

- самооцінювання діяльності закладу;
- моніторинг освітніх результатів;
- аналіз задоволеності учасників освітнього процесу;
- корекцію управлінських рішень на основі зібраних даних.

Новації в управлінні персоналом включають:

- мотивацію педагогів до професійного розвитку;
- підтримку інноваційної діяльності;
- формування командної роботи;
- наставництво та педагогічне лідерство.

Кадрова політика закладу орієнтується на збереження та розвиток професійного потенціалу. У закладі упроваджуються різні форми професійного розвитку педагогів. Поширеною є практика наставництва молодих педагогів, організація внутрішньої школи педагогічної майстерності, проведення тренінгів і майстер-класів. Активно використовуються можливості онлайн-підвищення кваліфікації через платформи Прометеус, EdEra та КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради».

Управлінська діяльність все частіше передбачає співпрацю з закладами освіти, культури, спорту; взаємодію з громадськими організаціями; залучення батьківської спільноти; участь у проектах і грантових програмах. Партнерство розширює можливості закладу та підвищує його конкурентоспроможність.

Новацією є перехід від авторитарного стилю управління до демократичного та партнерського, коли педагог розглядається не як виконавець, а як активний учасник управлінських процесів, де він залучається до ухвалення управлінських рішень. Такий підхід сприяє підвищенню мотивації педагогів, розвитку їхньої ініціативи та відповідальності за результати діяльності закладу.

В умовах воєнного стану особливого значення набуло антикризове управління. Воно передбачає забезпечення безперервності освітнього процесу та психологічної підтримки учасників освітнього середовища. В закладі успішно впроваджуються дистанційні та змішані форми навчання, організовується робота гуртків для внутрішньо переміщених осіб, забезпечується психологічний супровід вихованців і педагогів.

Управління набуває людиноцентрованого та інноваційного характеру. Новації в управлінській діяльності позашкільної освіти спрямовані на підвищення ефективності управління, забезпечення якості позашкільної освіти, створення сучасного та безпечного освітнього простору. Ефективне управління є ключовою умовою сталого розвитку закладу позашкільної освіти та його успішною інтеграцією в освітній простір громади.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

ПРОЄКТ НАУКА І ПРИРОДА (SCIENCE AND NATURE)

Тетяна БОГАТ

методист відділу біології та методичної роботи
Полтавський обласний еколого-натуралістичний центр
учнівської молоді

Мета проєкту: формування екологічно відповідальної, науково зацікавленої та соціально активної молоді через поєднання освіти, науки, творчості й громадянської участі.

Проєкт реалізовано у травні 2025 року на базі Полтавського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді у формі одноденного науково-просвітницького фестивалю.

Освітній простір фестивалю був структурований у 12 тематичних наукових локацій, що репрезентували різні напрями природничих наук та забезпечували реалізацію практико-орієнтованого навчання, зокрема:

- експериментально-хімічні дослідження;
- біолого-екологічні спостереження;
- палеонтологічні реконструкції;
- ботанічні та флористичні практикуми;
- зоологічні дослідження та етологічні спостереження.

Кожна локація функціонувала за моделлю міні-дослідницької лабораторії, у межах якої учасники виконували елементи наукового дослідження.

Реалізація проєкту підтвердила ефективність науково обґрунтованих, інтерактивних форм роботи в позашкільній освіті та засвідчила, що еколого-натуралістичний напрям є сучасним інструментом формування екологічно відповідальної, науково орієнтованої особистості.

ПРОЄКТ «ЕКОКРЕАТИВ: ВІДХОДИ ЯК РЕСУРС»

Оксана ГОРОДНИЦЬКА

завідувач відділу екології та охорони природи
Полтавський обласний еколого-натуралістичний центр
учнівської молоді

Мета проєкту: формування екологічної свідомості та креативного мислення у дітей і підлітків через практичну діяльність із сортування твердих

побутових відходів та апсайклінг, а також залучення молоді до реальних екологічних ініціатив.

Проект передбачає впровадження інноваційних підходів у позашкільну екологічну освіту через поєднання тренінгових методик, практичних занять та активної громадянської участі. У межах проекту системно організуються заходи із сортування твердих побутових відходів, під час яких діти та молодь набувають практичних навичок відповідального поводження з ресурсами, усвідомлюють екологічні наслідки споживання та роль кожного у зменшенні кількості сміття.

Окремий напрям роботи присвячено апсайклінгу як сучасній формі екологічної та творчої діяльності. У процесі занять вихованці створюють корисні й декоративні вироби з використаних матеріалів, навчаються бачити у відходах ресурс, розвивають креативне мислення, екологічну культуру та відповідальне ставлення до довкілля.

Практичну складову проекту підсилює співпраця з пунктом сортування сміття „AVRORAgreen». Під час екскурсій учасники безпосередньо ознайомлюються з процесами сортування та переробки відходів, що сприяє кращому розумінню екологічного циклу та значення роздільного збору ТПВ.

Важливим проявом громадянської активності є участь у міжнародній екологічній ініціативі „World Cleanup Day». Окрім прибирання природних і громадських територій, учасники долучаються до цифрового прибирання, що формує сучасне розуміння екологічної відповідальності в інформаційному просторі.

Проект поєднує освітню, практичну та творчу складові, сприяючи формуванню екологічно свідомої, ініціативної та соціально активної молоді.

ПРОЄКТ «SAFEMIND: ТВІЙ СПОКІЙ ТУТ»

Інна ЛЕЩЕНКО

методист відділу біології та методичної роботи

Яна КОРЯК

практичний психолог

Полтавський обласний еколого-натуралістичний центр
учнівської молоді

Проект «SafeMind: твій спокій тут» спрямований на психоемоційну підтримку дітей, педагогів, батьків, ВПО та людей старшого віку. Він поєднує екологічну освіту, психологічну допомогу й творчі практики, формуючи культуру турботи про ментальне здоров'я, себе та довкілля. Це сучасна

гуманістична модель позашкільної освіти, орієнтована на збереження внутрішнього ресурсу людини.

Мета проєкту

Створення безпечного, ресурсного освітнього простору, де через єднання з природою, творчість і психосоціальну підтримку формується емоційна стійкість, саморегуляція та екологічна культура.

Актуальність

В умовах війни та постійного стресу Полтавський обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді став простором підтримки, спокою й довіри, де освіта поєднується з відновленням внутрішньої рівноваги.

Основні завдання

- підвищення психоемоційної стійкості учасників освітнього процесу;
- формування екологічної компетентності через взаємодію з природою;
- застосування арт-, еко– та анімалотерапії як інструментів відновлення;
- утвердження позашкільної освіти як середовища підтримки й ресурсу.

Концепція

Формула проєкту: Психологічна підтримка + Природа + Людина = Ресурс і рівновага.

Центр — це місце сили, де можна побути в тиші, творити, взаємодіяти з тваринами та відчувати безпеку.

Ключові напрями діяльності

- арттерапія, малювання кавою, мандалотерапія;
- казкотерапія, Хібукі-терапія;
- анімалотерапія (контакт із тваринами);
- МАК-карти, музикотерапія, трансформаційні ігри.

Інноваційність

- інтеграція екологічної, психологічної та соціальної складових;
- системне використання терапевтичних практик у позашкільній освіті;
- гуманістичний підхід, де безпека, емпатія й довіра — основа навчання.

Результативність

- понад 420 психосоціальних занять;
- 2300+ учасників (діти, педагоги, батьки, ВПО, люди старшого віку);
- 160 сеансів анімалотерапії, 60 арттерапевтичних заходів;
- 300 дітей охоплено Хібукі-терапією;
- 40 педагогів підвищили рівень стресостійкості;
- 120+ ВПО отримали знання й навички в ресурсному середовищі.

Перспективи

- поширення досвіду ресурсних просторів у закладах області;
- тренінги й семінари з ментального здоров'я;

- створення ЕкоПсихологічного хабу «SafeMind»;
- розробка методичних матеріалів з арт– та анімалотерапії.

Значення

Проект «SafeMind» доводить: якісна освіта починається із психоемоційного благополуччя. Екологія довкілля починається з екологічної свідомості.

Це модель позашкільної освіти нового покоління — людиної, екологічної та стійкої.

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

SMART – ПЕДАГОГ — НАВЧАННЯ, ДОСЛІДЖЕННЯ, ІННОВАЦІЇ

Валентина ДУЛІЙ

заступник директора з

навчально-виховної роботи

Полтавський обласний еколого-натуралістичний центр

учнівської молоді

У Полтавському обласному еколого-натуралістичному центрі учнівської молоді започатковано системну серію освітніх заходів, спрямовану на навчання, професійний розвиток та підвищення кваліфікаційного рівня педагогів закладів загальної середньої та позашкільної освіти.

Проект реалізується як платформа безперервного професійного розвитку, що поєднує теоретичне навчання, практичні заняття та культурно-освітній компонент. У межах ініціативи проводяться семінари, майстер-класи, тренінги, а також навчальні візити до музеїв і культурно-освітніх просторів, що сприяють розширенню професійного світогляду педагогів та формуванню міждисциплінарного мислення.

Ключовими темами для опанування є:

- використання сучасних технологій в освітньому процесі;
- застосування інструментів штучного інтелекту в педагогічній діяльності;
- організація та проведення дослідницької діяльності з вихованцями;
- презентація результатів власних досліджень і освітніх практик у сучасних форматах.

Проект орієнтований на формування у педагогів цифрової, дослідницької та комунікативної компетентностей, розвиток навичок критичного мислення, академічної доброчесності та вміння інтегрувати інновації в освітній процес. Практична спрямованість заходів забезпечує можливість негайного впровадження отриманих знань у професійну діяльність.

Реалізація серії заходів сприяє:

- підвищенню якості освітнього процесу в закладах освіти області;
- професійному зростанню педагогів та їхній готовності до впровадження інновацій;
- розвитку дослідницької культури та навичок публічного представлення результатів діяльності;
- утвердженню Полтавського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді як осередку сучасної педагогічної освіти, інновацій та професійного діалогу.

Проект має довгостроковий характер і передбачає подальше розширення тематичних напрямів, залучення експертів, партнерських установ та створення сталого освітнього середовища для професійної спільноти педагогів.

Очікувані результати

- створено діючу платформу професійного розвитку педагогів;
- підвищено рівень цифрової та дослідницької компетентності учасників;
- зростання готовності педагогів до впровадження інновацій в освітній процес;
- збільшення кількості педагогів, які застосовують елементи дослідницького навчання;
- покращення якості публічної презентації педагогічних напрацювань;
- зміцнення ролі Центру як регіонального осередку інноваційної педагогічної освіти.

Індикатори досягнення результатів

- кількість проведених заходів (семінари, тренінги, майстер-класи, освітні візити);
- кількість педагогів-учасників проєкту;
- відсоток педагогів, які впровадили сучасні освітні технології у педагогічну практику;
- кількість освітніх продуктів, створених педагогами (дослідницькі роботи, презентації, кейси);
- результати анкетування щодо рівня задоволеності та професійного зростання учасників;
- кількість публічних презентацій, виступів або публікацій педагогів за підсумками проєкту.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

ІНТЕГРАЦІЯ НАУКИ ТА ЦИФРОВОГО СТОРИТЕЛІНГУ: ОСВІТНІЙ ПОТЕНЦІАЛ ГУРТКІВ «МІКРОБІОЛОГІЧНИЙ ТІКТОК» ТА «БІОЛОГІЯ REELS»

Раїса РОМАШКО,

Юлія ВАКУЛКО,

Сніжана ДУЖУК

Комунальний заклад

«Центр національно-патріотичного виховання

та позашкільної освіти»

Рівненської обласної ради

В комунальному закладі «Центр національно – патріотичного виховання та позашкільної освіти» Рівненської обласної ради, на базі Зносицького ліцею Немовицької сільської ради Сарненського району працюють гуртки «Мікробіологічний ТікТок», «Біологія Reels».

Гурток «Мікробіологічний ТікТок» є прикладом інноваційного освітнього підходу, що поєднує ґрунтовні наукові дослідження з сучасними цифровими трендами. Його ключова мета – виховати нове покоління науковців, здатних не лише проводити експерименти, а й ефективно та креативно доносити наукові знання до широкої аудиторії через соціальні мережі.

Ключові новації освітнього процесу реалізовані в роботі гуртка «Мікробіологічний ТікТок»:

Інтеграція сучасних медіаплатформ в освітній процес: замість традиційних методів представлення інформації використовуються популярні серед молоді платформи, зокрема ТікТок, для створення освітнього контенту. Це дозволяє зробити вивчення природничих наук більш актуальним та захопливим для підлітків.

Створення власного цифрового продукту: кінцевим результатом індивідуальної роботи вихованців є не лише опанування теорії, а й створення власних каналів та акаунтів, які слугують інструментами популяризації науки.

Розвиток цифрової та медіаграмотності: вихованці набувають практичних навичок роботи з контентом, що включає не лише наукову складову, а й основи відеомонтажу, сценарної майстерності та маркетингу в соціальних мережах.

Комунікативний досвід у науковому середовищі: учасники гуртка мають змогу презентувати результати своїх досліджень (зокрема матеріали, що лягли в основу їхніх TikTok-відео) на конференціях та конкурсах, що сприяє формуванню навичок наукової комунікації та дотримання академічної етики.

Поєднання індивідуального дослідження та публічної популяризації: програма гуртка поєднує глибоку індивідуальну роботу з науковою літературою та методиками досліджень із завданням зробити ці складні теми доступними та цікавими для широкої аудиторії через соціальні мережі.

Гурток «Біологія Reels» ефективно поєднує індивідуальну дослідницьку роботу з колективною творчістю у цифровому просторі, формуючи у вихованців унікальний набір компетенцій, необхідних як для майбутньої наукової кар'єри, так і для життя в сучасному інформаційному суспільстві. Виховує нове покоління освічених, креативних та медіаграмотних молодих дослідників, які вміють не лише проводити наукові спостереження та експерименти, а й ефективно, доступно та захопливо популяризувати біологічні знання серед широкої аудиторії в соціальних мережах.

Ключові новації освітнього процесу, реалізовані в роботі гуртка «Біологія Reels»:

Конвергенція науки та медіа: інтеграція глибокого вивчення біології з практикою створення контенту для Instagram Reels, що відповідає сучасним трендам цифрової комунікації.

Формування міжпредметних компетенцій: окрім глибоких знань із біології, вихованці здобувають унікальний набір навичок: медіаграмотність, цифрову творчість, навички популяризації науки та ефективної комунікації.

Орієнтація на реальну аудиторію та публічність: освітній процес передбачає створення контенту, орієнтованого на широке коло глядачів у соціальних мережах, що підвищує відповідальність за достовірність інформації та якість її подачі.

Розвиток креативності та навичок сторітелінгу: розвиток умінь трансформувати складну наукову інформацію в доступний, візуально привабливий та захопливий контент.

Формування лідерів наукової комунікації: підготовка вихованців, які поєднують глибокі дослідницькі навички з умінням ефективно комунікувати та популяризувати науку серед широкої аудиторії.

Застосування інноваційних освітніх підходів у гуртках «Мікробіологічний TikTok» та «Біологія Reels» дозволяє ефективно інтегрувати класичну науку із сучасними цифровими трендами. Ці програми ефективно поєднують ґрунтовну індивідуальну дослідницьку роботу з колективною творчістю у цифровому просторі.

Педагоги-позашкільники виховують нове покоління освічених, креативних та медиаграмотних «науковців-комунікаторів». Діти отримують унікальний набір компетенцій, які дозволяють не тільки успішно займатися дослідженнями, але й ефективно та захопливо ділитися науковими знаннями з широкою аудиторією через соціальні мережі. Ці навички є критично важливими як для майбутньої наукової кар'єри, так і для повноцінного життя в сучасному інформаційному суспільстві.

ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНЕ STEM-НАВЧАННЯ У ГУРТКУ «МІКРОГРІН»

Інна ВЛАСЮК

Сніжана ДУЖУК

Комунальний заклад «Центр національно-патріотичного виховання та позашкільної освіти»

Рівненської обласної ради

Сучасна позашкільна освіта потребує впровадження інноваційних форм і методів навчання. Одним із таких напрямів є STEM-освіта, яка поєднує наукові знання з практичною діяльністю та сприяє ранньому професійному самовизначенню вихованців. Враховуючи ці виклики та інтерес учнівської молоді до самореалізації у різних сферах, було відкрито новий гурток «Мікрогрін».

Гурток «Мікрогрін» – це сучасний освітній простір, у якому поєднуються біологія, екологія, агротехнології та підприємництво. Освітній процес вибудований відповідно до принципів компетентнісного підходу, STEM-освіти та ідей сталого розвитку.

Під час занять вихованці опановують технологію вирощування мікрогрину як інноваційного та екологічно безпечної виду сільськогосподарської продукції. Вихованці вивчають біологічні особливості культур, умови пророщування насіння, вплив різних субстратів, освітлення, температури та вологості на ріст і якість врожаю.

Гурток став платформою для реалізації учнівських проєктів, участі в конкурсах, конференціях і освітніх заходах. Однією з обраних тем дослідницької роботи була «Вплив субстратів на розвиток мікрогрін». Такий підхід формує вміння аналізувати, робити висновки, працювати з даними та презентувати результати власних дослідницьких робіт.

Освітній процес має чітко виражений практико-орієнтований характер. Юні фермери не лише вирощують мікрогрін, а й знайомляться з основами екологічного підприємництва: плануванням виробництва, розрахунком

витрат, визначенням собівартості продукції та шляхами її реалізації. Це сприяє розвитку фінансової грамотності та професійного самовизначення.

РАВЛИКІВНИЦТВО ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ НАПРЯМ ЕКОЛОГІЧНОЇ ТА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ОСВІТИ У ПОЗАШКІЛЛІ

Інна ВЛАСЮК,

Сніжана ДУЖУК

Комунальний заклад «Центр національно-патріотичного
виховання та позашкільної освіти»

Рівненської обласної ради

Сучасна позашкільна освіта дедалі більше орієнтується на практико-орієнтовані та інноваційні підходи, що поєднують навчання, дослідження й професійне самовизначення учнівства. В умовах зростання інтересу до екологічно безпечних видів господарювання та альтернативних напрямів аграрної діяльності особливої актуальності набувають освітні проекти, спрямовані на формування екологічної, дослідницької та підприємницької компетентностей. Саме таким прикладом є діяльність гуртка «Равликова ферма».

Гурток «Равликова ферма» вже пройшов апробацію в минулому році та продовжує успішно працювати. На заняттях вихованці не лише знайомляться з основами малакології, а й опановують агротехнології вирощування равликів у комерційних цілях, вивчають умови утримання, годівлі, розмноження та догляду за моллюсками. Значна увага приділяється питанням екологічної сталості, біобезпеки та збереження малакофауни України.

Інноваційність гуртка полягає у навчанні через діяльність: діти працюють з живими об'єктами, ведуть спостереження, фіксують результати, аналізують успішність вирощування, навчаються планувати процес і прогнозувати результат. Такий формат сприяє формуванню ключових компетентностей – дослідницької, екологічної, підприємницької та фінансової грамотності. Вихованці дізнаються, що не кожен равлик придатний для вирощування з комерційною метою, та вивчають біологічні особливості видів *Helix Aspersa Müller* і *Helix Aspersa Maxima*, які має високу харчову цінність і користується попитом на ринку.

Для багатьох вихованців заняття спочатку сприймаються як захоплива гра-дослідження. Проте з часом вони усвідомлюють, що равликівництво – це реальна альтернатива традиційному сільському господарству, перспективний напрям малого бізнесу та можливий майбутній фах. Гурток «Равликова ферма» демонструє, що позашкільна освіта сьогодні – це не лише дозвілля, а інноваційна освітня платформа, яка готує дітей до життя, професійного самовизначення та відповідального ставлення до природи.

Лариса ТИХЕНКО

директор

Комунальний заклад Сумської обласної ради –
обласний центр позашкільної освіти та роботи
з талановитою молоддю

Позашкільна освіта Сумщини – регіональна освітня система, спрямована на формування національної ідентичності підростаючого покоління українців, забезпечення психолого-педагогічних умов для розвитку їхніх здібностей і талантів. Умови життя і роботи під час дії військового стану зумовили необхідність окреслення нових завдань освітньої діяльності закладів позашкільної освіти області. Серед основних – участь у реалізації соціально-освітніх завдань щодо надолуження освітніх втрат; забезпечення психолого-педагогічної підтримки здобувачів освіти та їх батьків; розроблення та впровадження відповідних вимогам часу позашкільних освітніх методик і технологій навчально-розвивального, виховного, соціалізуючого, соціально інклюзивного та соціально-реабілітаційного спрямування.

Серед пріоритетів діяльності закладів позашкільної освіти області:

- спільна освітня та методична діяльність закладів позашкільної освіти;
- участь у реалізації обласних освітніх програм;
- реалізація соціально-освітніх і методико-педагогічних проєктів;
- освітній компонент:
- актуалізація змісту і форм гурткової, організаційно - масової діяльності відповідно до форматів навчання (дистанційного, очного, змішаного);
- реалізація наукових підходів, зокрема: компетентнісного, діяльнісного, аксіологічного, холістичного, інтеграційного;
- формування практик змішаного навчання;
- формування практик компенсаторної освіти;
- упровадження технологій STEM-орієнтованої освіти;
- методико-технологічна діяльність:
- удосконалення програмного забезпечення освітнього процесу в гуртках і творчих об'єднаннях;
- розроблення цифрового освітнього контенту;
- безпекова діяльність:
- створення безпечних умов навчання і праці;
- психолого-педагогічна діяльність:
- нові практики соціалізації;
- нові практики соціальної реабілітації;

- психолого-педагогічна підтримка здобувачів освіти та їх батьків;
- просторовий компонент;
- розвиток позашкільного освітнього простору,
- урізноманітнення практик дистанційної роботи закладів позашкільної освіти.

Забезпеченню права дітей та учнівської молоді на здобуття якісної еколого-натуралістичної позашкільної освіти сприяють новації, що впроваджуються у закладах позашкільної освіти Сумської області у 2025/2026 навчальному році.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

ОБЛАСНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОЄКТ «ОБ'ЄДНАНІ УКРАЇНОЮ. СУЧАСНІ ВИМІРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ»

Лариса ТИХЕНКО

директор

Комунальний заклад Сумської обласної ради –
обласний центр позашкільної освіти та роботи
з талановитою молоддю

Проєкт проводиться щороку з метою виховання у дітей та учнівської молоді патріотизму, формування національної свідомості, високих моральних якостей, української громадянської ідентичності, удосконалення змісту і засобів національно-патріотичного виховання підрастаючого покоління.

Завданнями Проєкту є: удосконалення форм роботи закладів позашкільної, загальної середньої освіти щодо формування у здобувачів освіти національної ідентичності; створення умов для забезпечення духовної єдності поколінь; залучення дітей, учнівської молоді, їх батьків до пошуково-краєзнавчої, благодійної, волонтерської діяльності; виховання у дітей та учнівської молоді почуття патріотизму, відповідальності, активної громадянської позиції; популяризація національної культури, відродження національних звичаїв, обрядів; розвиток військово-прикладних навичок в учнівської молоді; залучення учнівської молоді, яка вимушено опинилася за кордоном, до заходів у межах Проєкту, підтримання зв'язків із однолітками із Сумщини; розвиток соціального партнерства закладів позашкільної, загальної середньої освіти, громадських організацій.

Напрями Проєкту:

1) Національно-родинний.

Учасники Проєкту вивчають традиційні свята, обряди, народні ремесла, творчість, українську кухню, народні ігри, проводять

пошуково-дослідницьку роботу, долучаються до виставкової діяльності, беруть участь у заходах з нагоди Дня незалежності України, Дня Соборності України, Дня Конституції України, Дня Державного Прапора України, Дня Героїв України, Дня вишиванки, Дня сім'ї, а також у обласних заходах: краєзнавчому квесті «Код нації», відеочеленджі «Моє українське сьогодні», школі народних ремесел, фестивалі «Регіональні кулінарні традиції», флешмобі «Символи ідентичності», конкурсі «Танцюй під українську», конкурсі малюнків «Україна: традиції і сьогодні», конкурсі «STEM-простір: наука єднає допитливих», фестивалі проєктів зовнішнього озеленення «Україна була і буде, будуть мальви цвісти повсюди», турнірі знавців лікарської флори України, фестивалі «Об'єднані Україною».

2) Волонтерсько-благодійний.

Учасники Проєкту організують акції благочинності й милосердя; допомагають у розв'язанні життєвих проблем тим, хто потребує підтримки й допомоги; зустрічаються з волонтерами. Долучаються до обласних заходів: акцій волонтерських ініціатив учнівської молоді «Небайдужі серця», «Добро об'єднує», добродійної акції до Дня Святого Миколая «Янголи милосердя», інших благодійних заходів.

3) Військово-патріотичний.

Учасники Проєкту долучаються до вишколів, таборувань, змагань з видів спорту, надання домедичної допомоги, зустрічаються з військовослужбовцями Сил Оборони України, військовими медиками, беруть участь в обласних заходах: вишколах у межах Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»), челенджі до Дня Збройних Сил України, спортивному фестивалі «Наші рекорди», відкритих змаганнях з Інтернет-трейл-орієнтування «Єднаймося, нескорені», змаганнях з технічних видів спорту «День Героїв».

4) Міжнародне співробітництво «Українські діти у світі».

Учнівська молодь, яка у зв'язку з воєнним станом тимчасово перебуває за кордоном, долучається до взаємодії з однолітками, які мешкають в області, науковцями, краєзнавцями, громадськими активістами, бере участь в обласних заходах, спрямованих на створення об'єднуючої пізнавально-творчої атмосфери, а саме в: інтерактивній олімпіаді «Природні перлини Сумщини», конкурсі з написання есе «Скарби моєї малої батьківщини», науково-практичній конференції учнівської молоді «Єдність у різноманітті: сучасні виміри української ідентичності», тренінгу «Мова, культура, традиції: як бути амбасадором України», літературному конкурсі «Україна в словах і думках», освітньому серіалі «Код нації: як формується українська ідентичність», турнірах з історії, краєзнавства, української мови тощо.

ПРЕДМЕТНІ КЕЙСИ З НАДОЛУЖЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ВТРАТ

Лариса ТИХЕНКО

директор

Комунальний заклад Сумської обласної ради –
обласний центр позашкільної освіти та роботи
з талановитою молоддю

З метою комплексного підходу щодо вирішення питання подолання освітніх втрат педагогами комунального закладу Сумської обласної ради – обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю напрацьовано відповідний алгоритм організації освітньої діяльності, що передбачає такі етапи:

1. Оцінка рівня втрат: проведення моніторингу стану знань здобувачів освіти для виявлення прогалин у засвоєнні навчального матеріалу, зокрема проведення вхідного діагностичного тестування.

2. Індивідуалізація навчання та визначення конкретних освітніх цілей, що відповідають вимогам шкільних навчальних програм, є актуальними та вимірюваними, зокрема для різних вікових груп і рівнів підготовки здобувачів освіти.

3. Надолуження освітніх втрат протягом навчального року через реалізацію предметних кейсів, що становлять 30 % від загальної кількості годин навчальних програм з позашкільної освіти.

4. Проведення повторної діагностики (вихідне тестування), аналіз динаміки результатів надолуження освітніх втрат.

Педагогами еколого-натуралістичного відділу розроблено предметні кейси з базових шкільних дисциплін для учнів 1–8 класів: «Я досліджую світ» (2 та 4 класи), «Англійська мова» (1 та 4 класи), «Пізнаємо природу» (5 клас), «Інформатика» (6 клас), «Біологія» (6–7 класи), «Хімія» (7–8 класи). Кожен кейс передбачає 44 або 64 академічні години. Під час розроблення кейсів педагоги враховували вікові особливості учнів, тематику модельних навчальних програм Нової української школи, а також рекомендації Всеукраїнської школи онлайн.

Для розроблення навчального контенту використовувалися ресурси освітніх платформ («Всеосвіта», «На Урок», ВШО), відеоматеріали з YouTube, а також численні цифрові інструменти для створення інтерактивного та візуального контенту: LearningApps, Wordwall, Genially, Canva, Padlet, Rebus1.com тощо. Передбачено активне застосування ШІ-інструментів – для генерації візуалізацій, схем, запитань, презентацій і додаткових навчальних матеріалів.

Для моніторингу успішності проводилося вхідне та підсумкове тестування у Google-формах. Аналіз результатів показав позитивну динаміку: середній показник рівня знань вихованців підвищився на 15–20 %, що свідчить про ефективність кейс-методики та впровадження цифрових рішень.

ВИКОРИСТАННЯ ОСВІТНЬОГО РЕСУРСУ ЛАБОРАТОРІЇ РОСЛИН ЗАКРИТОГО ҐРУНТУ «ЗИМОВИЙ САД» ДЛЯ ЗАЛУЧЕННЯ ВИХОВАНЦІВ ДО ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Лариса ТИХЕНКО

директор

Комунальний заклад Сумської обласної ради –
обласний центр позашкільної освіти та роботи
з талановитою молоддю

Місце реалізації: комунальний заклад Шосткинської міської ради Сумської області «ЕкоЦентр Сергія Корнієнка»

Мета: створення умов для організації науково-дослідницької діяльності дітей та учнівської молоді в галузі квітникарства; набуття вихованцями практичних вмінь та навичок догляду за квітково-декоративними рослинами закритого ґрунту.

Зміст:

- створення системи пошуку, відбору та розвитку інтелектуально та творчо обдарованих дітей та підлітків з числа вихованців закладу та учнів шкіл міста;
- розробка системи стимулювання участі вихованців у діяльності секцій МАН, творчих конкурсах;
- модернізація матеріально-технічної бази існуючих гуртків та організація діяльності нових, що відповідають потребам розвитку творчо обдарованих дітей;
- сприяння професійному самовизначенню вихованців.

Результати:

- розроблення методичних рекомендацій з організації дослідницької роботи в гуртках ботанічного профілю основного та вищого навчальних рівнів;
- створення колекції та банку квітково-декоративних рослин закритого ґрунту;
- розроблення та реалізація учнівських проєктів із озеленення приміщень;

- видання збірки методичних рекомендацій «Лабораторія «Зимовий сад», що містить теоретичні та практичні модулі про квітково-декоративні рослини, для здобувачів освіти, керівників творчих учнівських об'єднань еколого-натуралістичного напрямку закладів загальної середньої та позашкільної освіти, громадських активістів;
- підготовка та презентація індивідуальних науково-дослідницьких проєктів вихованцями гуртків основного та вищого навчальних рівнів.

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

МЕТОДИЧНИЙ ПРОЄКТ «ПОЗАШКІЛЛЯ У СМАРТФОНІ»

Лариса ТИХЕНКО

директор

Комунальний заклад Сумської обласної ради –
обласний центр позашкільної освіти та роботи
з талановитою молоддю

Ініціатор впровадження: комунальний заклад Сумської обласної ради – обласний центр позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю.

Проєкт спрямований на створення цифрового контенту для дітей (навчальний), педагогів (інформаційно-методичний), батьків (інформаційний) і загально доступного через їх персональні девайси (смартфони, планшети, ін.).

Проєкт є складовою системної роботи педагогічних колективів закладів позашкільної освіти області з розбудови регіонального позашкільного цифрового освітнього простору (цифрового освітнього середовища).

Мета: створення, апробація і систематизація цифрового контенту для реалізації навчальних програм за напрямами позашкільної освіти і профілями гурткової роботи; забезпечення доступності до нього через персональні девайси здобувачів позашкільної освіти, батьків, педагогів, соціальних партнерів.

Напрями діяльності за проєктом:

- проєктний менеджмент (управління проєктом): організація педагогічної діяльності, контроль досягнення цілей та виконання завдань проєкту;
- методика: формування методик створення цифрового навчального контенту (книги, відео, анімація, ін.); навчально-методична діяльність (ознайомлення з цифровими інструментами та технологічними особливостями створення цифрового навчального контенту, спрямування

самоосвітньої діяльності педагогів); методичний супровід створення цифрового навчального контенту, його систематизація, забезпечення доступності та маркетинг;

- цифрове мейкерство (виробництво): створення цифрового навчального контенту, зручного і доступного для здобувачів освіти через їх девайси (смартфони, планшети, ін.).

Очікувані освітні результати:

- збагачення та урізноманітнення цифрового навчального контенту, забезпечення його якості, креативної спрямованості, доступності для всіх вікових категорій здобувачів позашкільної освіти;

- формування регіональної бази цифрового навчального контенту позашкільної освіти;

- удосконалення дистанційних позашкільних освітніх практик шляхом застосування BYOD-технологій і мобільного навчання (mobile learning).

Супутні соціально-освітні ефекти:

- розширення цифрового освітнього простору місцевих громад;

- створення цифрової бази для хобі-діяльності дорослого населення;

- сприяння формуванню нових ІТ-компетенцій у різних верствах населення.

УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

HEDGE-ПАРК ЯК НОВИЙ ЕКО-СТИЛЬ ШОСТКИНЩИНИ

Лариса ТИХЕНКО

директор

Комунальний заклад Сумської обласної ради –
обласний центр позашкільної освіти та роботи
з талановитою молоддю

Місце реалізації: комунальний заклад Шосткинської міської ради Сумської області «ЕкоЦентр Сергія Корнієнка»

Учасники: учнівська молодь закладів загальної середньої та позашкільної освіти Шосткинської громади.

Мета: дослідження та розробка нової стратегії озеленення, яка полягає у створенні Hedge-Парку зі стійких насаджень різних типів, що відрізняються високою декоративністю, з можливістю використання різних способів формування крон деревних насаджень в озелененні території; створення ефективного інформаційно-комунікаційного еколого-натуралістичного освітнього простору, спрямованого на координацію

природоохоронної діяльності представників громадських організацій та учнівської молоді Шосткинської територіальної громади.

Зміст та завдання проекту:

- збереження біорізноманіття в Україні, виконання завдань освітнього процесу щодо реалізації Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»;

- проведення круглих столів, семінарів-практикумів, науково-практичних конференцій, форумів з обговорення питань, що стосуються озеленення рекреаційних зон громади;

- дослідження можливості розв'язання проблеми озеленення, очищення та благоустрою міста шляхом висадки Hedge-Парку.

- проведення аналізу стану території місцевості та можливості її оптимального озеленення та благоустрою.

- обґрунтування прийнятих проектних рішень з екологічної та економічної точки зору – доведення можливості покращення екологічної та естетичної ситуації у громаді за рахунок висадки Hedge-Парку;

- розвиток кроссекторального партнерства;

- налагодження ефективної комунікації між учасниками проекту.

Результати:

– озеленення рекреаційної зони Шосткинської ТГ шляхом створення Hedge-Парку;

- підвищення рівня екологічної культури місцевого населення;

- залучення учнівської молоді, громадськості до практичних дій охорони довкілля;

- популяризація та розповсюдження досвіду, накопиченого в процесі реалізації проекту, серед мешканців громади для створення ними зелених оазисів на своїх подвір'ях.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

ЗАСТОСУВАННЯ АРТ-ТЕРАПІЇ ДЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Уляна ДУЛЕБА

методист

Тернопільський обласний центр еколого-натуралістичної
творчості учнівської молоді

Серед сучасних можливостей удосконалення реабілітаційних технологій належна увага приділяється арт-терапії. Арт-терапія належить до найдавніших і природних форм корекції емоційних станів. Саме тому останнім часом цей метод дедалі більше входить у корекційно-розвиваючу роботу з дітьми з особливими освітніми потребами і дає позитивні результати.

Багато дітей, які мають особливі освітні потреби, мають невиражені, затамовані почуття гніву, тривоги, відчуття незадоволеності і безвиході. Ці діти також відчують потребу у спілкуванні, прийнятті, належності до групи, розумінні. Але не завжди у своєму повсякденному житті вони можуть подолати самотійно ці негативні стани та задовольнити свої потреби. Використання методів арт-терапії у комплексній реабілітації дітей з особливими освітніми потребами частково може вирішити ці питання і сприяти задоволенню потреб у спілкуванні, обміні досвідом і відчутті належності до групи; творчому й осмисленому проведенні часу.

Тому педагоги Тернопільського обласного центру еколого-натуралістичного центру учнівської молоді практикують проведення таких форм роботи як: майстер-класи, екскурсії в куточок живої природи та ін.

Плетіння з соломки (соломоплетіння) – це давня, тактильна, медитативна практика, що розвиває дрібну моторику, фокусує увагу і дозволяє «виплести» свій внутрішній стан у гарний виріб, що відповідає принципам арт-терапії. Підготовка та проведення такої роботи відбувається без психологічного тиску на дитину, вони виконують все без примусу, розкривають свої нахили та здібності. Чому це працює як арт-терапія: Тактильна взаємодія: соломка – натуральний, теплий матеріал, робота з яким заспокоює і заземлює. Медитативний процес: монотонні, ритмічні рухи плетіння допомагають знизити тривожність, заспокоїти розум і зосередитися на теперішньому моменті. Створення значущого об'єкта: перетворення сировини на гарну фігурку чи виріб приносить почуття досягнення та контролю.

Вираження емоцій: через вибір кольорів, фактур, складність візерунків людина може виразити свій настрій, думки або внутрішні конфлікти без слів. Розвиток дрібної моторики: покращує координацію та допомагає «розвантажити» нервову систему, що важливо при стресі та для дітей.

Повернення до такого виду народного ремесла, як соломоплетіння, надає відчуття зв'язку з корінням народу, усвідомлення своєї приналежності до культури та історії, духовна єдність через традиції, що є важливим для психологічного відновлення. Як це можна використовувати: зняття напруги: плетіння простих елементів для релаксації. Робота з тривожністю: створення складних візерунків для фокусування уваги. Вираження почуттів: створення «солом'яного талісмана» або фігурки, яка символізує певну емоцію. Терапія для дітей: просте плетиво допомагає впоратися з емоційними труднощами та розвиває терпіння.

Солома завжди була незамінним пластичним матеріалом для створення різних обрядових атрибутів і прикрас позитивно впливає на емоційний стан дитини. Це своєрідна психотерапія, яка бере свої витоки з глибокої давнини й допомагає зняти психологічне напруження в теперішній час. Створені власноруч вироби з соломи є незабутнім українським сувеніром, сакральним оберегом для дітей та дорослих.

Така форма роботи – це найкращий вид арт-терапії для дітей з особливими освітніми потребами.

ДИТЯЧИЙ МІНІ-ГОРОД

Галина ФЕДУН

методист

Тернопільський обласний центр

еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді

Основна увага при формуванні компетентнісного підходу приділяється не лише знанням, а й навичкам. Вагомого значення набуває формування у дітей початкової ланки освіти життєвих компетентностей, розвитку здібностей та обдарувань кожного незалежно від віку чи статі. Дошкільнятам необхідно надавати знання у доступній для них формі, щоб спонукати подальше пізнання довкілля, розвивати та виховувати дитину. Тому серед багатьох напрямів освітньої діяльності екологічна освіта дітей дошкільного віку набуває дедалі більшої актуальності.

У 2025 році основними новаціями у дослідженні дитячих міні-городів є поєднання екологічної освіти з сучасними технологіями та

інклюзивним підходом. Дана інноваційна педагогічна технологія дослідження – це цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчально-виховний процес від визначення його мети до очікуваних результатів.

Міні-город розглядається як майданчик для вивчення ролі мікроорганізмів та екологічної культури, де діти практично досліджують умови, необхідні для життя живих організмів. Вирощення міні-городу має велике значення для пізнавального розвитку дітей, виховання екологічної культури та екологічно доцільної поведінки у природі. Також маленькі дослідники, спостерігаючи за етапами розвитку городніх рослин, мають змогу під час прийому їжі покуштувати деякі пророщені рослини – зелену цибулю, мікрозелень, яка є корисним джерелом вітамінів взимку.

У 2025 році бази Тернопільського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді спільно з Управлінням освіти і науки Тернопільської міської ради проведено навчально-методичний семінар для педагогів закладів дошкільної освіти «Формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку». Учасники семінару були ознайомлені з умовами та організаційно-методичним забезпеченням Всеукраїнського та обласного конкурсу «Дитячий міні-город: від насіння до плодів» для закладів дошкільної освіти. Учасники презентували результати через цифрові формати – відеоблоги та фотоколажі, що стимулює розвиток медіаграмотності.

Сучасна методика передбачає активну участь батьків в організації міні-городу (надання ґрунту, насіння, спільне виготовлення страв з урожаю). Діти досліджують рослини через STEM-моделювання (використання алгоритмів догляду та ведення щоденників спостережень з фотозвітами для аналізу росту рослин), тематичний дизайн (оформлення міні-городів як сюжетних композицій – наприклад, ферма, сільське подвір'я або фрагменти казок), що підвищує зацікавленість через гру. Так в ігровій формі виховується в дітях працелюбність, дбайливе ставлення до рослин, бажання виростити овочі своїми руками.

Міні-город сприяє розвитку допитливості і спостережливості в дітей, він допомагає краще пізнати життя рослин. Діти отримують навички вирощування рослин власноруч, догляду та спостереження за ними, дізнаються про умови вирощування городніх рослин, навчаються естетично прикрашати ділянки з сумісною посадкою рослин.

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

НАУКОВО–МЕТОДИЧНИЙ ПРОЄКТ «ПРИРОДОТЕРАПІЯ ЯК МЕТОД ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ВОЄННОГО ТА ПІСЛЯ ВОЄННОГО СТАНУ»

Лілія КАМЕНЯРСЬКА

завідувач методичного відділу

Тернопільський обласний центр

еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді

Сучасні соціально-економічні та освітні виклики значно посилили психоемоційне навантаження на учнівську молодь. Інтенсивність освітнього процесу, надлишок інформації, нестабільність соціального середовища, а також умови воєнного стану негативно впливають на психічне здоров'я дітей і підлітків. У підлітковому та юнацькому віці особистість є особливо вразливою до зовнішніх чинників, що проявляється у зростанні тривожності, емоційного виснаження, зниженні навчальної мотивації та відчутті небезпеки. У зв'язку з цим актуалізується потреба у впровадженні ефективних, безпечних і доступних методів психологічної реабілітації.

Одним із перспективних напрямів сучасної психолого-педагогічної практики є природотерапія – система оздоровчих та психокорекційних заходів, заснованих на цілеспрямованій взаємодії людини з природним середовищем. Її перевагою є доступність та можливість інтеграції в освітній процес без значних матеріальних витрат. Шкільні подвір'я, парки, сквери, пришкільні ділянки, зелені зони міст і сільських територій можуть ефективно використовуватися як простори для проведення реабілітаційних і профілактичних заходів, поєднуючи освітню та терапевтичну функції.

Важливим компонентом природотерапії є екскурсії в природу, які поєднують фізичну активність, зміну середовища та заспокійливий вплив природних ландшафтів. Перебування серед зелених насаджень сприяє зниженню рівня стресу, нормалізації емоційного стану, підвищенню концентрації уваги та формуванню відчуття безпеки. Навіть короткотривалий контакт із природою позитивно впливає на психологічне самопочуття здобувачів освіти.

Ефективним засобом психологічної підтримки є також відвідування куточків живої природи – спеціально організованих просторів, де діти мають змогу спостерігати за тваринами, доглядати за ними або просто перебувати поруч. Така взаємодія сприяє розвитку емпатії, відповідальності та зниженню емоційної напруги. Не менш важливою є робота на навчально-дослідних

земельних ділянках, яка створює умови для зосередженої діяльності з видимим результатом. Практична взаємодія з ґрунтом, рослинами та природними матеріалами активізує сенсорні системи, формує навички саморегуляції та забезпечує відчуття стабільності й передбачуваності.

Особливе місце в системі природотерапії посідають творчі майстер-класи з використанням природних матеріалів. Виготвлення композицій, іграшок, картин, а особливо новорічно-різдвяної атрибутики з соломи – дідухів, павуків, ангеликів, зірочок – має глибокий психотерапевтичний ефект. Солома як традиційний пластичний матеріал позитивно впливає на емоційний стан дитини, розвиває тактильні та зорові відчуття, сприяє зниженню психологічного напруження та відновленню внутрішньої рівноваги.

Використання методів природотерапії спрямоване на формування позитивних емоцій, розвиток екологічної свідомості та відчуття єдності з навколишнім світом. Педагоги Тернопільського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, здійснюючи постійний пошук ефективних форм і методів екологічного виховання, надають пріоритет безпосередньому спілкуванню з природою як важливому ресурсу психологічної реабілітації. Усвідомлення цінності природи, бережливе ставлення до всього живого та розвиток здатності відчувати її красу є ключовими орієнтирами сучасної екологічної освіти та виховання.

УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

ПРОФОРІЄНТАЦІЯ В ЗАКЛАДІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ПРОСТІР УСВІДОМЛЕНОГО ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ

Надія СВОРІНЬ

заступник директора з вихованої роботи

Тернопільський обласний центр

еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді

З метою формування професійних компетентностей у вихованців закладу позашкільної освіти, ранньої профорієнтації та підготовки до усвідомленого вибору професії у сфері квітникарства й ландшафтного дизайну, Тернопільський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді співпрацює з Тернопільським вищим професійним училищем сфери послуг та туризму за професією «Флорист». У межах співпраці проводились спільні заходи: екскурсії до навчально-виробничих майстерень, майстер-класи за участю викладачів, майстрів виробничого навчання, участь в обласній виставці-конкурсі «Замість ялинки – зимовий букет»,

тематичних проєктах по озелененні території закладів освіти. Вихованці Центру мають можливість ознайомитись з умовами навчання, особливостями професії квітникаря, флориста, озеленювача та перспективами подальшого працевлаштування.

Викладач ПТУ, який має фахову підготовку та практичний досвід у галузі квітникарства, залучений до освітнього процесу закладу позашкільної освіти на умовах сумісництва. Це забезпечує поєднання теоретичних знань із практичними навичками та сприяє підвищенню якості освітніх послуг. Така форма співпраці сприяє ефективній профорієнтації, формуванню професійних інтересів, мотивації до вибору робітничих професій та усвідомленому плануванню подальшої освітньої траєкторії вихованців.

КООРДИНАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ «НАЦІОНАЛЬНОГО ПЛАНУ УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ ДО 2030 РОКУ»

Мирослава БЕРЕЗІЦЬКА

методист

Тернопільський обласний центр

еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді

На виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 лютого 2019р. №117-р «Про затвердження Національного плану управління відходами до 2030 року» та листа управління освіти і науки Тернопільської ОДА від 19.03.2019 року № 03–26/859–99 «Про організацію виконання Національного плану управління відходами до 2030 року» Тернопільський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді щоквартально надсилає узагальнену інформацію по даному питанню в Центр аналітично-методологічного та матеріально-технічного забезпечення розвитку освітніх закладів області Тернопільської обласної ради.

Заклади освіти області направляють інформацію про проведені заходи в ТОЦЕНТУМ, де вона опрацьовується і готується підсумкова аналітична довідка. Інформація надсилається по таких пунктах:

- Проведення заходів з підвищення обізнаності з управління відходами у закладах загальної середньої та дошкільної освіти;
- Включення в навчальні програми обов'язкового проведення тематичного позакласного заходу щодо управління відходами;
- Розроблення та поширення інформаційних матеріалів з питань управління відходами та сталого споживання;

- Популяризацію в засобах масової інформації заохочення належного поводження з побутовими відходами;
- Організацію конференцій та засідань за круглими столами, присвячених тематиці управління відходами.

На виконання розпорядження Кабінету Міністрів України та з метою запобігання негативного впливу відходів на здоров'я людей та навколишнє природне середовище 26 лютого 2025 року на базі Тернопільського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді проведено семінар-практикум для педагогів закладів загальної середньої та позашкільної освіти «Побутові відходи: екологічно дружні технології їх вирішення».

В роботі семінару-практикуму взяли участь: заступник начальника управління екології та природних ресурсів Тернопільської обласної військової адміністрації; начальник відділу екологічної безпеки, оцінки впливу на довкілля та стратегічної оцінки управління екології та природних ресурсів ТОВА; голова громадської ради при управлінні екології та природних ресурсів ТОВА та голова Тернопільського обласного осередку Всеукраїнської екологічної ліги. В практичній частині семінару-практикуму Іван Герц, директор Тернопільського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, презентував проєкт інформаційно-просвітницького майданчика «Правила управління побутовими відходами» та збірник методичних матеріалів «Побутові відходи від А до Я».

Учасники семінару-практикуму оглянули тематичну виставку «Друге життя речей», а також мали можливість взяти участь у роботі майстер-класів «Відходи в доходи», які провели керівники гуртків закладу позашкільної освіти. За наслідками роботи семінару-практикуму були схвалені підсумкові рекомендації.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

ОБЛАСНИЙ КОНКУРС ПРЕЗЕНТАЦІЙ «ВИШИВАНКА ЄДНАЄ»

Лариса КАМИШЕНКО

Тетяна КОРОТКА

Комунальний заклад «Центр еколого-натуралістично
творчості учнівської молоді» Херсонської обласної ради

Мета: відзначення Дня Соборності України, популяризація народних традицій, як безцінної спадщини українського народу, виховання в учнівської молоді патріотичних почуттів любові і гордості за свою Батьківщину, за найкращі надбання, збережені віками.

Завдання:

– поглиблювати знання дітей про соборність країни, її значення, символи, традиції;

– сприяти формуванню почуття поваги до національного одягу українського народу, зокрема, вишитої сорочки, розширювати знання про її значимість, особливості колориту та символіку, формувати уявлення про те, що вишиванка – це сімейний оберіг, що передавався від покоління до покоління, є символом духовної та національної єдності та цілісності;

– сприяння творчій діяльності дітей.

Учасники конкурсу презентацій (далі Конкурс): здобувачі освіти закладів загальної середньої та позашкільної освіти Херсонської області та м. Херсона.

Очікуванні результати.

Конкурс передбачає створення відео-презентацій «Вишиванка єднає» під гаслом: «В єдності сила».

Відео-презентація складається 5–10 слайдів тривалістю 1–2 хвилини та включає фотоматеріали як з інтернет ресурсів, так і фото з власного родинного архіву; оформлюється музичним супроводом, читанням віршів, власного тексту.

На першому слайді учасники зазначають: назву роботи, назву конкурсу та номінацію; прізвище, ім'я автора відео-презентації; прізвище, ім'я, по– батькові керівника; назву закладу освіти.

Номінації Конкурсу:

– «Вишиванка – оберіг українського народу»;

- «Вишиванка – символ єдності українців між собою та підтримки за кордоном»;
- «Вишиванка – історична пам'ять нашої нації. Наш генетичний код»;
- «Вишиванка – у моїй родині».

ОБЛАСНИЙ ДИСТАНЦІЙНИЙ КОНКУРС ДЕКЛАМУВАННЯ ВІРШІВ
«СВІТ ПРИРОДИ У ПОЕІІ МИКОЛИ БРАТАНА»

Лариса КАМИШЕНКО

Тетяна КОРОТКА

Комунальний заклад «Центр еколого-натуралістично
творчості учнівської молоді» Херсонської обласної ради

Мета: відзначення Року Миколи Братана (до 90 – річчя з дня народження), одного з видатних постатей Херсонщини, поета, письменника, громадського діяча, який став справжнім символом сили духу, любові до рідної землі і мистецтва українського слова.

Завдання:

- вшанування пам'яті та популяризація творчості Миколи Братана, ознайомлення з творчістю талановитого земляка;
- виховання любові до природи рідного краю засобами українського художнього слова;
- сприяння розвитку творчих здібностей та культури мовлення здобувачів освіти у форматі дистанційної мистецької комунікації.

Учасники конкурсу презентацій (далі Конкурс):

До участі у Конкурсі запрошуються здобувачі освіти закладів загальної середньої та позашкільної освіти Херсонської області у трьох вікових категоріях:

I категорія – молодша група (1–4 класи);

II категорія – середня група (5–8 класи);

III категорія – старша група (9–11 класи).

Учасниками можуть бути як індивідуальні виконавці, так і малі колективи (до 3 осіб).

Очікуванні результати.

Учасники декламують вірш (або уривок з вірша) Миколи Братана.

Обраний твір має розкривати красу природи рідного краю, любов до землі, гармонійний зв'язок людини з довкіллям.

Вимоги до авторської відео-роботи:

- виразне декламування вірша;
- тривалість ролику – до 3 хвилин;

- відеозапис у форматі mp4;
- вітається використання відеоряду (фото, відео, власна зйомка або ілюстрації, згенеровані за допомогою ШІ);
- застосування музичного супроводу (фонова мелодія без порушення авторських прав);
- оформлення відео з використанням титрів, анімації, спецефектів.

ОБЛАСНА ТВОРЧА ВІКТОРИНА – ПРЕЗЕНТАЦІЯ «ЦІКАВИНКИ З ГЛИБИН ОКЕАНІВ»

Лариса КАМИШЕНКО

Тетяна КОРОТКА

Комунальний заклад «Центр еколого-натуралістично
творчості учнівської молоді» Херсонської обласної ради

Мета: відзначення Всесвітнього Дня океанів, формування основ екологічної культури, усвідомлення значення світового океану як колиски життя на планеті, розвиток пізнавальних інтересів щодо вивчення природи океанів та виховання дбайливого ставлення до природи.

Завдання:

- збагачувати знання дітей про Світові океани, особливості їх флори і фауни, сприяти виникненню почуття піклування про збереження біорізноманіття океанів;
- акцентувати увагу на раціональному використанні водних ресурсів планети; шкідливих факторах для океанів та способах їх уникати;
- спонукати дітей до пізнавальної діяльності, самостійного пошуку тематичної інформації засобами Інтернет ресурсів, до використання власного творчого потенціалу;
- організація змістовного дозвілля здобувачів освіти.

Учасники Вікторини-презентації (далі Вікторина) – здобувачі освіти закладів загальної середньої та позашкільної освіти Херсонської області та м. Херсона.

Очікуванні результати. Вікторина спрямована на створення творчої презентації на основі короткої розповіді, яку складає учасник за поданою добіркою ключових слів про один з океанів світу.

Учасники вікторини-презентації дотримуються наступних кроків:

1. Вибирають одну з чотирьох запропонованих добірок з 7 ключових слів про один з океанів світу.
2. Складають коротку розповідь про обраний об'єкт пізнання.
3. Оформлюють відповідь-розповідь у вигляді творчої презентації, доповнюючи фото ілюстраціями.

Примітка: Кожне речення відображається на слайді творчої презентації. Їх послідовність складається згідно з авторським задумом учасника Вікторини. Вітається власне озвучування тексту або музичний супровід.

4. Перший слайд повинен містити інформацію: назва закладу, ПІБ та клас учасника, керівник, назва Вікторини, назва « Про..... океан».

5. Останній слайд творчої роботи: використані джерела.

STEAM-ПРОЄКТ «ІНТЕРАКТИВНА МАПА ПЕРВОЦВІТІВ УКРАЇНИ»

Вікторія ТАРАНОВСЬКА

Лариса ВАСИЛЕНКО

Херсонський Центр дитячої та юнацької творчості

Херсонської міської ради

Проект започаткований у лютому 2025 року та реалізований продовж березня-квітня 2025 року. Первоцвіти – вразлива частина квіткової спадщини України. Після зимового спокою вони першими квітують, чим приваблюють людей. Люди намагаються прикрасити домівки першоцвітами або подарувати рідним. Ці квіткові угруповання можуть не відновитися і ми можемо втратити їх, а вони надихають нас на створення художніх, літературних, музичних творів, виробів декоративного мистецтва, що є культурною спадщиною українського народу.

Мета: Шляхом створення інтерактивної мапи первоцвітів об'єднати педагогів та вихованців які перебувають у різних куточках України та світу.

Завдання:

- провести інформаційно-просвітницьку кампанію серед вихованців про необхідність збереження первоцвітів, проінформувати через соціальні мережі про реалізацію проекту;
- зібрати фотоматеріал із зображенням первоцвітів у природі в різних куточках України та визначити назву об'єкту;
- провести майстер-класи в гуртках з виготовлення первоцвітів з використанням прикладів літературно-художньої спадщини нашого народу;
- створити інтерактивну мапу первоцвітів.

Результати:

- вихованці дізналися про первоцвіти, що ростуть у місцевості, в якій вони зараз проживають та про необхідність їх оберігати;
- педагоги та вихованці об'єдналися в єдиній справі, що дозволило
- закріпити почуття єдиного колективу;
- створена інтерактивна мапа дозволила порівняти первоцвіти з різних куточків України;

- вихованці, через майстер-класи з декоративного мистецтва, доєдналися
- до культурної спадщини українського народу;
- свої вироби діти подарували воїнам, рідним та друзям.
- у створенні мапи також взяли участь вихованці та педагоги за кордоном: Німеччина, Великобританія, Швейцарія, Польща,

Нідерланди.

Мапа на сайті <https://www.hcdut.ks.ua> від 15 квітня 2025 року «А у нас все первоцвітно», повна версія проекту та його результати за посиланням <https://view.genially.com/6826f718392a98b6d83dc171>.

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

ПРОЄКТ «ЕЛЕМЕНТИ ST(R)E(A)M ОСВІТИ В ГУРТКАХ РІЗНОГО ПРОФІЛЮ»

Лариса ВАСИЛЕНКО

Херсонський Центр дитячої та юнацької творчості
Херсонської міської ради

Проект започаткований у вересні 2025 року. Необхідність впровадження STEM-освіти зумовлена: потребами держави у фахівцях природничо-математичного та інженерно-технологічного спрямувань; попитом на STEM-грамотність, необхідну для вирішення глобальних проблем екологічного змісту.

Вихованці отримують інформацію про матеріали, які вони використовують на заняттях для виготовлення поробок, малюнків, ліплення тощо. Відходи цих матеріалів можуть бути шкідливими для навколишнього середовища. Як правильно утилізувати відходи, як скоротити або замінити на перероблені. Все це треба для збереження природи та власного здоров'я.

Мета: Запровадити елементи ST(R)E(A)M освіти в гуртках різного профілю.

Завдання:

1. Впровадити співпрацю методиста з еколога-натуралістичного напрямку та керівників гуртків різного профілю.
2. Інтегрувати контент математики, природничих наук і технологій та інших наук в заняття гуртка.
3. Перекопати вихованців, що природничі науки, математика і технології не віддалені предмети, а взаємопов'язані між собою не тільки в житті, а й під час навчання.
4. Розвинути критичне мислення.

Цільова група: Проєкт розрахований на дітей 7–14 років.

Тематика та зміст занять:

«Маленька чарівна паличка» (2 заняття). Олівець та історія його створення, виробництво, деревина для олівця, українське походження, прислів'я та приказки, оповідання, етапи виробництва, стандарти, сучасні олівці, екологічні олівці, охорона лісових насаджень, експеримент «Олівці, пакет, вода».

3. «Пластиковий період» (1 заняття). Історія винаходу пластику, розвиток пластикової індустрії, використання в побуті, чим замінити пластикові вироби, як правильно утилізувати пластик, як заощадити на утилізації.

Використання матеріалу для занять.

Один раз на місяць гурткам пропонується тема та матеріали для занять, якщо заняття онлайн, педагог (або педагог та методист) проводить його у Zoom. Матеріали також розміщуються у Google classroom.

До кінця навчального року будуть запропоновані ще 4 теми.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Олена ВОЛОШИНА

Шепетівський міський центр

еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді

Хмельницької області

Серед найбільш ефективних шляхів активізації навчальної діяльності є застосування ігрового методу навчання. Дидактична гра, як метод навчання, дозволяє формувати певні якості особистості: спостережливість, самостійність, ініціативність, виявляти творчі здібності вихованця, розвивати мислення, творчу уяву, пам'ять.

Розважально-виховний захід «Канінхоп»

Мета: ознайомити з поняттям «канінхопу», надати знання про традиції і особливості такого виду змагань, виховувати любов до тварин, розвивати фізичні уміння та навички, зміцнювати здоров'я, виховувати почуття дружби, колективізму та гуманності до тварин.

Місце проведення: куточок живої природи.

Обладнання: бар'єр, сходи, жердини, фішки, естафетні палички, обручі, закриті тунелі, великі гумові м'ячі.

Система оцінювання: за перемогу у конкурсі команда отримує 2 бали, за поразку 1. Перемагає команда, що набрала більшу кількість балів.

Кролячий конкур, також канінхоп (від швед. kaninhorpning) або кроляча аджиліті – відносно новий вид спорту, створений в 1970-х роках за зразком кінського конкуру. З вересня 1994 року була утворена Шведська федерація кролячого конкуру (SKHRF). З того часу федерації канінхопу з'явилися в Німеччині (2000), США (2001), Норвегії (2002), Фінляндії (2004), Австралії (2013) та Новій Зеландії (2015). Правила кролячого конкуру розроблені датським суддею Аасе Бьорнером.

1. Конкурс «Конкурс девізів»: команди по черзі промовляють девізи. Перемагає команда, що найкраще, найчіткіше прочитала девіз.

2. Конкурси «Вище та далі», це стрибки у висоту через бар'єр і в довжину через «сходи» або бар'єр, що горизонтально лежить. Висота бар'єру та довжина сходів поступово збільшуються за рахунок

додавання нових жердин. Всім учасникам дається три спроби подолати кожну перешкоду. Переможцем оголошується кролик, який зумів стрибнути далі та вище за всіх.

3. Конкурс «Кроляча аджиліті», де кролики демонструють спритність і швидкість. Пухнасті й вухасті біжать прямою та звивистою доріжкою, попутно долаючи різноманітні пронумеровані перешкоди: кілька видів бар'єрів, відкриті та закриті тунелі, сходи й гойдалки.

4 Конкурс «Інтелектуальний»: команди по черзі називають породи декоративних кролів та їх біологічні особливості. Повторюватися заборонено. Перемагає команда, що назве більше порід.

5. Конкурс «Футбольний»: встановлюються маленькі ворота із штангами з дерева та маленькою сіткою, підклеєною знизу. Ворота повинні бути достатньо стабільні та мати якісне оздоблення. Наші кролики-спортсмени мають штовхати маленький м'яч за допомогою мордочки прямо у ворота. Перемагає команда, що швидше впорається із завданням

6. Конкурс «Стрибунці»: за сигналом 1-й гравець сидючи на великому надувному м'ячі, стрибаючи, рухається до фішки, обходить фішку і таким чином повертається назад. Передає естафету наступному гравцеві. Перемагає команда, останній учасник якої першим перетне фінішну лінію.

7. Конкурс «Перетягування канату»: беруть участь всі гравці команди.

Підсумок: нагородження переможців, вручення призів.

ВПРОВАДЖЕННЯ STEAM-ТЕХНОЛОГІЙ В РОБОТІ ГУРТКА «МІЙ ЗООСВІТ»

Ірина ЧУМАК

Шепетівський міський центр

еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді

Хмельницької області

Сучасні освітні виклики вимагають упровадження інноваційних підходів, спрямованих на розвиток ключових компетентностей, критичного мислення, творчості та практичних навичок здобувачів освіти. Особливе місце в цьому процесі посідає позашкільна освіта, яка має широкі можливості для реалізації сучасних педагогічних технологій.

Одним із ефективних інноваційних підходів є STEAM-освіта, що інтегрує науку, технології, інженерію, мистецтво та математику в єдиний

освітній простір. Упровадження STEAM-технологій у діяльність гуртка «Мій зоосвіт» спрямоване на формування в дітей цілісного уявлення про тваринний світ, розвиток дослідницьких умінь та екологічної свідомості.

Мета діяльності полягає в упровадженні STEAM-технологій у гурткову роботу з метою підвищення якості позашкільної освіти, розвитку пізнавальних інтересів, творчих здібностей і ключових компетентностей вихованців/вихованок через вивчення зоології.

Основними завданнями є формування наукових уявлень про тварин, їхню будову, поведінку та середовище існування; розвиток дослідницьких, проєктних і комунікативних навичок; інтеграція знань з різних освітніх галузей у процесі практичної діяльності; виховання екологічної культури та відповідального ставлення до природи.

STEAM-освіта в гуртку «Мій зоосвіт» реалізується як інтегрований підхід до навчання, що передбачає поєднання різних освітніх галузей для розв'язання практичних і пізнавальних завдань. У межах гурткової діяльності компонент Science забезпечує вивчення біологічних особливостей тварин; Technology — використання цифрових ресурсів, мультимедійних матеріалів та онлайн-інструментів; Engineering — проєкування, моделювання та виготовлення об'єктів, пов'язаних із доглядом за тваринами; Art — реалізацію творчих ідей через художню діяльність; Mathematics — застосування вимірювань, підрахунків та аналізу отриманих даних.

У процесі впровадження STEAM-технологій використовуються проєктна та дослідницька діяльність, практичне моделювання й конструювання, інтерактивні ігри, творчі завдання та робота з цифровими ресурсами. Заняття поєднують теоретичну й практичну складові та будуються з урахуванням вікових особливостей вихованців.

Результатом упровадження STEAM-технологій є підвищення мотивації дітей до навчання, розвиток критичного мислення, творчих і дослідницьких умінь, уміння працювати в команді, а також здатність застосовувати отримані знання на практиці та формування екологічно свідомої поведінки.

Інноваційність педагогічного досвіду полягає в комплексному використанні STEAM-технологій у системі позашкільної освіти, що забезпечує міждисциплінарний підхід, практичну спрямованість навчання та активну участь вихованців/вихованок у створенні власних проєктів. Упровадження STEAM-технологій у гуртку «Мій зоосвіт» сприяє модернізації освітнього процесу та відповідає сучасним вимогам розвитку освіти.

ЛЯЛЬКОТЕРАПІЯ: ПРОСТІР РОЗВИТКУ ТА ЕМОЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ

Марина СТАФЕСВА

Шепетівський міський центр

еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді

Хмельницької області

Лялькотерапія – це вид арт-терапії, який використовує корекційний вплив ляльки та є проміжним об'єктом у взаємодії дитини зі світом. Метою лялькотерапії є допомогти дитині ліквідувати хворобливі переживання, зміцнити психічне здоров'я, розвинути резильєнтність, покращити соціальну адаптацію, розвивати мовленнєву компетентність, вирішувати конфлікти в умовах колективної творчої діяльності.

Лялькотерапія на гурткових заняттях вирішує багато завдань: значно розширює спектр особистісних ролей; дає можливість опрацювати тему власної зовнішності й образу «Я»; сприяє підвищенню самооцінки, впевненості в собі. Лялькотерапія допомагає дитині актуалізувати ресурси; дозволяє наділяти ляльку станами й можливостями, яких у самої дитини немає, але вона хотіла б їх мати і розвивати.

Особливого значення набуває процес виготовлення ляльки. Він дає змогу об'єднати дітей у співпрацю, вчить комунікувати. Створюючи власну ляльку (за власним бажанням та задумом), дитина часто відображає в ній себе, свої проблеми. Іноді така лялька візуально буває схожою на свого творця, що підтверджує проєктивний характер зазначеної методики.

У спільній роботі з дитиною над створенням ляльки, основна ідея – проєкт має належати самій дитині. Педагог стимулює дитячу фантазію (емоційна підтримка, похвала, обговорення питань вибору матеріалів та техніки виготовлення тощо) та допомагає на технічному рівні реалізувати дитячий задум. Досвід роботи показує, що ця спільна діяльність має виховний характер, допомагає краще пізнати один одного, отримати реальний досвід об'єднання у спільній справі, провести весело та цікаво час. На етапі «оживлення» та «знайомства» з лялькою дитина відпрацьовує механізми саморегуляції: на образному рівні вчиться контролювати та виражати власні почуття. Через емоційну децентрацію дитина легко вступає у комунікативну діяльність. Дітям пропонується представити власну ляльку, даючи відповіді на запитання:

«Як звати ляльку? Що вона полюбляє? Про що мріє?»

Отже, лялькотерапія сприяє розвитку пізнавальних здібностей дитини, зокрема творчого мислення, спостережливості, уяви, гармонізує психоемоційний стан дитини та покращує навички спілкування. Вона передбачає

глибинну роботу з почуттями та переживаннями дитини, дає можливість осмислити і змодельовати стратегії поведінки й відпрацювати витіснені емоції та переживання особливо в складні часи. Лялькотерапія допомагає дитині стати сміливою, щасливою та життєстійкою.

ТЕХНОЛОГІЯ LAT – ІННОВАЦІЙНА МЕТОДИКА РОБОТИ В ГУРТКАХ КІНОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Ольга БЕЛЯЄВА

Шепетівський міський центр

еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді

Хмельницької області

В нашому житті стає все більше ситуацій, які впливають на наші стосунки з навколишнім світом, що викликають стреси та підвищену тривожність. А коли мозок вважає ситуацію небезпечною, він вмить реагує фізіологічними та психологічними змінами. У реальності це проявляється як захисні реакції: бий, біжи, завмири. В собак підвищена тривожність завжди трансформується у паніку, агресію чи дію. Але жити поруч з тривожною, агресивною чи неконтактною собакою некомфортно та дуже важко. Тривожність і страх перед невідомим зменшуються, коли ми переводимо їх в усвідомлену дію. Тоді можна свідомо обирати, що робити і як вирішувати проблему, тобто навчитися ігнорувати подразнюючі фактори.

Для правильного навчання ігноруванню подразників можна використувати технологію LAT (Look at that) яка перекладається як «Подивися на це». Автор техніки – Leslie McDevitt. Леслі МакДевіт є сертифікованим консультантом з поведінки собак.

Вперше в умовах гуртка закладу позашкільної освіти Шепетівського міського ЦЕНТУМ було вирішено практично перевірити дієвість технології LAT. Ця технологія була адаптована до сучасних реалій та апробована на базі гуртка «Основи кінології». На заняттях гуртка собак навчали ігнорувати різні об'єкти, які раніше викликали бурхливу реакцію. Вчили, як реагувати на той чи інший подразник, щоб раніше страшне явище перетворився на провісник чогось хорошого.

Мета технології LAT – створити альтернативну поведінку: «побачив подразник – подивився на господаря – отримав смаколик».

Ця технологія підходить як собакам-зооагресорам, так і собакам, що бояться інших тварин, людей, об'єктів. Також ця технологія дає гарні результати в роботі тваринами-депривантами. Вона полягає у тому, що ми не кричимо, не смикаємо, не спричиняємо дискомфорт, а нагороджуємо саме

спокійну реакцію, саме тоді власнику вдається сформувати у собаки адекватне ставлення до будь якого явища.

LAT – це технологія що врятує стосунки з вашим собакою, допомагаючи згладити гострі кути поведінки та краще зрозуміти мотиви реакції на ті чи інші моменти життя.

РЕАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ ІНІЦІАТИВ У ЗАКЛАДІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Тетяна МАНІЙЧУК

Олена ФЛЮК

Шепетівський міський центр

еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді

Хмельницької області

Реалізація соціальних ініціатив у закладі позашкільної освіти має вирішальне значення для всебічного розвитку здобувачів освіти. Ці ініціативи виходять за рамки традиційного навчання і сприяють формуванню готовності дітей та молоді до активного й відповідального життя у суспільстві. Для реалізації таких ініціатив важливим джерелом необхідних ресурсів є співпраця з громадськими організаціями та благодійними фондами.

Завдяки співпраці з Громадською організацією «Центр стратегічних ініціатив» у 2025 році реалізовано два важливі проекти, які суттєво розширюють можливості для освітньої та соціально значущої діяльності закладу.

В рамках реалізації проекту «Скарбничка переможців», який реалізується у межах програми «Спроможні та сильні», що впроваджується Фондом Східна Європа за підтримки Швейцарії, Шепетівський міський ЦЕНТУМ отримав у безоплатне користування сучасну теплицю, а також облаштовано соціотерапевтичний простір для проведення занять з аніматерапії та емоційної підтримки для вихованців/вихованок закладу й усіх, хто цього потребує.

Наявність теплиці значно розширило можливості закладу у здійсненні екологічного, трудового, превентивного виховання молоді, а також в організації заходів з емоційної підтримки та природотерапії для дітей і дорослих. У теплиці протягом літньо-осіннього періоду вирощувались огірки, салати, капуста (пекінська і кале), проводилась дослідницька робота з вирощування арахісу, висаджені живці декоративних кущів. Салати та капуста вирощуються для годівлі мешканців куточка живої природи. За умовами договору організація роботи в теплиці крім навчального, дослідницького та практичного спрямування мала бути ще й соціально орієнтованою, спрямованою на

допомогу людям ВПО, родинам військових тощо. Завдяки співпраці з БФ «Неймовірні люди» понад 50 кг огірків були передані військовим на передову. А вихованці закладу, які долучались до роботи в теплиці, отримали безцінний досвід і відчуття причетності до важливої суспільної місії.

Наступним грантовим проєктом був конкурс соціотерапевтичних ініціатив від ГО Центр Стратегічних Ініціатив. Восени 2025 року заклад отримав грант на суму 15 тис. гривень на реалізацію інтерактивної терапевтичної програми «Пухнаста підтримка». Кошти були спрямовані на закупівлю обладнання та матеріалів для облаштування соціотерапевтичного простору, де через безпосередню взаємодію з тваринами формуються навички емпатії, довіри, спокійного спілкування. Зокрема було придбано манеж для тварин, набір для аджиліті, будиночки, годівнички для облаштування контактної зони для спілкування з тваринами, проведення спільних активностей, розвиваючих ігор дітей з тваринами, а також ковролін і зручні безкаркасні пуфи щоб забезпечити комфорт, естетичність й практичність для учасників заходу. Для проведення майстерки придбано картон і пластилін.

Проведення заходу передбачало коло знайомства, екскурсію до куточка живої природи з елементами аніматерапії «Поговоримо без слів», розважально-виховний захід «Канінхоп», майстерку «Лапка, що лікує серце», обговорення «Що я відчув/відчула під час спілкування з тваринами?», фінальне коло «Що залишилось у серці».

Тож активна соціальна позиція закладу позашкільної освіти, що проявляється у помітних і корисних для суспільства ініціативах, підвищує його авторитет серед батьків, місцевої влади та громадськості, перетворюючи заклад на справжній осередок розвитку.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

ВИВЧАЄМО ПРИРОДУ РІДНОГО КРАЮ З ФАХІВЦЯМИ-ПРАКТИКАМИ

Валентина Кузьмінська,

Лариса Хлус

Комунальний заклад

«Чернівецький обласний центр

еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»

Що може бути цікавішим, змістовнішим, ефективнішим, ніж пізнання природи з науковцями-практиками? Це – і цікаві розповіді про живі організми та їх дослідження в польових умовах, і демонстрація колекційного матеріалу, і лабораторно-практичні роботи. А разом – глибоке занурення в суть проблеми та пошук шляхів її вирішення. В 2025 році у Чернівецькому ОЦЕНТУМ зустрічі з фахівцями-практиками набули системного характеру.

Так, одне із занять вихованців очно-заочної біологічної школи було присвячене біорізноманіттю річкових екосистем та проблемам охорони гідробіонтів. Своїми знаннями з юннатами поділився головний спеціаліст відділу іхтіології, регулювання рибальства, меліорації та аквакультури Управління Державного агентства з розвитку меліорації, рибного господарства та продовольчих програм у Чернівецькій області Олександр Худий.

В ході заняття було висвітлено наступні теми: загальна характеристика річкової мережі Чернівецької області; іхтіофауна Буковини; основні завдання Чернівецького рибоохоронного патруля як правоохоронного органу, що реалізує державну політику у сфері рибного господарства та рибної промисловості, охорони, використання і відтворення водних біоресурсів; біологічні особливості нересту риб та чинники, що впливають на цей процес; нерест червонокнижних видів риб: сучасні виклики та охоронні заходи.

Родзинкою заняття стала його практична частина, в ході якої було розглянуто тему «Донні безхребетні як основа природної кормової бази риб». Вихованці розглянули представників різних груп бентосу, спробували свої сили у визначенні гідробіонтів, ознайомилися з методами оцінки стану води за якісним і кількісним складом водних безхребетних. І ще раз пере-свідчилися, що найкращий досвід – практичний.

В рамках реалізації програми Всеукраїнського фестивалю «STEM-весна-2025» у Чернівецькій області та на відзначення Міжнародного

дня здоров'я рослин заступник директора з наукової роботи, керівник з якості Чернівецької обласної фітосанітарної лабораторії, кандидат с.-г. наук Михайло Петрович Соломійчук, разом з педагогами Центру, провів цикл лекційно-практичних занять «Знайомтесь: карантинні організми». Михайло Петрович нагадав про надзвичайно важливу роль рослин у забезпеченні людства їжею та чистим повітрям та підкреслив, що наше здоров'я та здоров'я нашої планети залежать від здоров'я рослин; пояснив, що ж таке здоров'я рослин і чому так важливо дбати про нього; які хвороби рослин небезпечні не тільки для них, але й для добробуту людини, що чи хто їх спричиняє. Окремо відзначив зусилля фахівців із охорони здоров'я рослин, які працюють над запобіганням поширенню шкідників і хвороб рослин, зокрема, на теренах Буковини. В рамках практичної частини занять діти взяли участь у надзвичайно цікавому інтерактиві, під час якого вивчали особливості морфології та біології шкодочинних організмів, розглядали їх за допомогою луп різних конструкцій, та попрактикувалися у визначенні комах.

У лютому вихованці Чернівецького ОЦЕНТУМ взяли участь в акції «Погодуй кажана!» по годівлі кажанів, які перебували на реабілітації, організованій провідним науковим співробітником відділу природи краю Чернівецького обласного краєзнавчого музею (ЧОКМ), кандидатом біологічних наук Назаром Анатолійовичем Смірновим, а 30 березня долучилися до незвичайного заходу – урочистого випуску кажанів! Захід відбувся у парку-пам'ятці садово-паркового мистецтва «Жовтневий», його організатори – Чернівецький обласний краєзнавчий музей, Український центр реабілітації рукокрилих та Екологічна служба Пласту. Спочатку відбулася невелика лекція про кажанів, у ході якої учасники мали можливість подивитися зблизька, на цих дивовижних тварин, а після заходу сонця їх випустили у природу.

Вихованцям освітньо-відпочинкового табору «Країна Еко» Назар Смірнов представив лекцію з демонстрацією «Змії Буковини або у страху очі великі». В ході заняття юні екологи усвідомили хто такі змії, коли вони з'явилися, чи багато їх, де мешкають, що їдять, яких розмірів досягають та найцікавіше – чи всі небезпечні для людини? Вони дізналися про вимерлих та нині існуючих лускатих гігантів і ліліпутів, унікальний нюх і термічне чуття, гастрономічні уподобання й способи полювання на здобич, про змію – як один із найпоширеніших і найнеоднозначніших символів у культурах різних народів, про значення зміїних отрут у фармації, про змії – домашніх улюбленців і одвічних супутників людини. Діти познайомилися зі зміями, які поширені на теренах Буковини та мали можливість оглянути зблизька, торкнутися або навіть потримати в руках двох типових

представників наших плазунів – ящірку прудку та вужа звичайного. Почули про те, як уникнути небажаного контакту з рептилією, та що необхідно робити, якщо змія все ж укусила. А ще отримали на загдку буклети «Змії Буковини» з коротким описом місцевих видів і правилами поведінки у місцях, де вони мешкають.

ЦІКАВА БІОХІМІЯ З НАУКОВЦЯМИ

Оксана Волощук*

Лариса Хлус

Валентина Кузьмінська

Комунальний заклад

«Чернівецький обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»

*кафедра біохімії та біотехнології ННІБХБ ЧНУ ім. Юрія Федьковича

Вихованці гуртка «Основи екологічного моніторингу» Чернівецького ОЦЕНТУМ взяли участь у науково-просвітницькому заході «Секрети лабораторії», організованому кафедрою біохімії та біотехнології Навчально-наукового інституту біології, хімії та біоресурсів Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича та приуроченому до 150-річчя ЧНУ та Міжнародного дня фахівця з лабораторної діагностики. Вихованці отримали цінний практичний досвід, виконавши під керівництвом асистента кафедри, кандидата біологічних наук Іванни Михайлівни Николаїчук низку захопливих експериментів. Допомогала опанувати ази лабораторної роботи аспірантка кафедри біохімії та біотехнології Марія Урсатий. Юннати провели якісні реакції для виявлення протеїнів, дослідили амінокислотні відмінності між яєчним альбуміном та желатином, а також оцінили вміст вуглеводів і вітамінів у різноманітних харчових продуктах. Особливий інтерес викликало дослідження зміни кольору чаю «Анчан» під впливом додавання лимонного соку та настою шафрану, що стало яскравою демонстрацією біохімічних процесів.

Під час екскурсійно-демонстраційної частини заняття наші вихованці мали унікальну можливість ознайомитися з сучасним лабораторним обладнанням кафедри біохімії та біотехнології, а також лабораторією біології клітини. Особливо цінним стало практичне занурення у професію лабораторного діагноста під час роботи з автоматичними біохімічними аналізаторами, що використовуються для оцінки біологічних рідин.

В рамках науково-просвітницьких заходів «Секрети лабораторії» екскурсійно-демонстраційне заняття провів керівник лабораторії Богдан

Михайлович Алексеєв. Він розповів, що Сінево Україна є частиною міжнародної мережі діагностичних центрів Synevo, яка входить до складу європейського медичного холдингу Medicover. У складі холдингу налічується 98 сучасних лабораторій, які працюють в 13 країнах Європи: Німеччині, Польщі, Румунії, Туреччині, Грузії, Молдові, Болгарії, Сербії та ін. Мережа Synevo в Україні має понад 350 відділень у більш, ніж 150 населених пунктах, а також 8 потужних лабораторій, в яких виконують понад 1200 видів тестів. У Чернівецькому лабораторному відділенні Сінево проводять гематологічні, біохімічні, загальноклінічні, імунологічні дослідження, про особливості та тонкощі яких розповіли співробітники відповідних лабораторій. Вони продемонстрували у роботі сучасні лабораторні прилади і додали, що точність досліджень забезпечується використанням автоматичного обладнання від кращих світових виробників, постійним контролем якості, відповідністю світовим лабораторним стандартам; точність аналізів гарантує також багаторівневий контроль якості, зокрема незалежна зовнішня оцінка авторитетними референсними лабораторіями. Наприкінці заняття кожен отримав фірмовий подаруночок від Synevo.

ПЕРШІ КРОКИ У ВЕЛИКУ НАУКУ

Лариса ХЛУС

Валентина КУЗЬМІНСЬКА

Комунальний заклад

«Чернівецький обласний центр

еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»

Дослідницька робота – захопливий процес, від якого дослідник отримує задоволення, пізнаючи істину та отримуючи наукові результати. Але справжнім екзаменом на наукову зрілість є визнання результатів дослідження іншими науковцями. Цьогоріч наші юні дослідники мали честь доповісти результати своєї роботи на престижних міжнародних зібраннях.

27–28 березня 2025 року відбувся 10-й Міжнародний молодіжний конгрес «Сталий розвиток: захист навколишнього середовища. Енергоощадність. Збалансоване природокористування»; організатори заходу – Львівська обласна державна адміністрація, Національний університет «Львівська політехніка», Інститут сталого розвитку ім. В'ячеслава Чорновола, Львівська обласна організація Всеукраїнської екологічної ліги, Обласне методичне об'єднання викладачів екології, біології і хімії ВНЗ 1–2 рівнів акредитації.

До участі у Конгресі були запрошені старшокласники, студенти, аспіранти та молоді вчені, а також всі, кому небайдужий стан довкілля та проблеми

сталого розвитку суспільства. Результати своїх наукових досліджень представили вихованці Чернівецького ОЦЕНТУМ. Анісія Міхеєва, вихованка гуртка «Основи екологічного моніторингу, в рамках семінару 1. «Охорона атмосферного повітря» виступила з доповіддю «Assessment of pollution of the atmospheric storage urboecosystem of Chernivtsy in the zones of car transport loads and generator operation», а на семінарі 2. «Охорона водного середовища» доповіла результати дослідження сучасного екологічного стану малої чернівецької річки Клокучка. Віталіна Куцик, вихованка секції «Овочівництво» виїзної очно-заочної біологічної школи, на семінарі 3. «Сталий розвиток та збалансоване природокористування» виступила з доповіддю «Ранньовесняні рослини заповідного урочища «Деревниця». Юні дослідниці отримали сертифікати, що засвідчують їх участь у цьому поважному науковому зібранні; тези їх доповідей надруковані у збірнику матеріалів Конгресу.

У березні 2025 року у Мантуї (Італія) уп'яте, під егідою Міжнародної програми GLOBE на відзначення Всесвітнього дня води відбувся масштабний Міжнародний захід Rivers in Spring. Організатори і координатори – команди LABTER-CREA, Associazione GLOBE ITALIA APS, ММРТ. Захід проходив у двох паралельних форматах: Міжнародна онлайн-сесія, учасниками якої були учні та вчителі GLOBE; та інтерактиви у Мантуї, до яких долучилися як учасники програми GLOBE, так і інші учні, студенти, діти, учителі, громадяни. Учасники ознайомилися з 98 інтерактивними заходами на локаціях уздовж приголомшливих озер Мантуї. Всі події транслиювалися в режимі реального часу та доступні для перегляду в записі.

Для представлення результатів у прямому ефірі міжнародної онлайн-сесії оргкомітет відібрав 41 дослідження з 19 країн світу: України, Тайваня, Словенії, Індії, Словачії, Чеської Республіки, Північної Македонії, Хорватії, Італії, Таїланду, Бельгії, Нідерландів, Іспанії, Ірландії, Гватемали, Мексики, Коста-Ріки, Домініканської Республіки, США. Від України у прямому ефірі було представлено 2 дослідження. Одне з них – «Studies of the Klockuchka. Small river in Chernivtsi» представляла Анісія Міхеєва. Після перегляду відео Анісія в режимі вільного діалогу – інтев'ю з ведучими поділилася враженнями та перспективами дослідження, планами на майбутнє.

У квітні 2025 р. в Ірландії, в on-line режимі, відбувся GLOBE Air Quality Student Sharing Webinar – Share, Learn & Take Action! – студентський вебінар GLOBE, присвячений проблемам якості повітря. Захід підготовлений Групою співробітництва з якості повітря в Європі та Євразії. Учні GLOBE будь-якого віку мали можливість продемонструвати свої проекти, навчатися в експертів і брати участь у дискусіях про повітря, яким ми дихаємо.

Бажаючі виступити надсилали свої презентації для розгляду до Робочої групи. Після експертної оцінки обмежену кількість проєктів було відібрано для виступів. Серед них – проєкт Анісії Міхеєвої «Assessment of pollution of the atmospheric storage urboecosystem of Chernivtsy in the zones of car transport loads and generator operation». Після презентації Анісія у режимі живого спілкування відповіла на запитання експертів.

ВІЇЗНІ МЕТОДОБ'ЄДНАННЯ – ЕФЕКТИВНА ПЛАТФОРМА ДЛЯ ОБМІНУ ДОСВІДОМ

Валентина КУЗЬМІНСЬКА

Лариса ХЛУС

Комунальний заклад

«Чернівецький обласний центр еколого-натуралістичної
творчості учнівської молоді»

Методичні об'єднання відіграють ключову роль у підвищенні якості освіти, забезпечуючи безперервне професійне зростання педагогів, обмін педагогічним досвідом, вивчення та впровадження інноваційних методик і технологій, а також узгодження підходів до освітнього процесу, що в кінцевому підсумку сприяє розвитку особистості вихованця/вихованки.

З метою створення умов для вивчення, узагальнення та поширення для удосконалення наукового та професійного рівня сучасного педагога успішної педагогічної практики, а також наприкінці 2023 р. Чернівецький ОЦЕНТУМ започаткував проведення спільних засідань-методоб'єднання педагогічного колективу Центру та закладів загальної середньої освіти області. Перше засідання відбулося у грудні 2023 року на базі ЧОЦЕНТУМ. Педагоги закладу разом із членами професійної спільноти викладачів біології Клішківцевої ТГ обговорювали тему «Організація та проведення науково-дослідної роботи з біології та екології».

Надалі ми продовжили практику проведення виїзних засідань методоб'єднань педагогічних працівників відділів освіти територіальних громад області, на яких педагоги Центру виступають як основні спікери з питань тематики, організації і проведення дослідницької роботи та оформлення її результатів, запровадження STEM-технологій в навчально-виховний процес закладів освіти, участі в різноманітних заходах еколого-натуралістичного спрямування тощо.

Практика виїзних методоб'єднань успішно розвивається. Так, у квітні 2025 року відбулась робоча зустріч учасників виїзного методоб'єднання вчителів географії закладів освіти Клішківцевої ТГ з педагогами Центру.

Учасники методоб'єднання ознайомились з напрямками діяльності закладу, отримали фахову методичну допомогу з питань організації та проведення науково-дослідницької роботи, вимог щодо оформлення виконаних робіт. У STEM-лабораторії центру педагоги ознайомились з можливостями використання в експериментально-дослідницькій діяльності мультисенсорного модулю Panda, цифрової лабораторії Labdisk Enviro, люмініскопа, нітратоміра Greentest, професійного аналізатора ґрунту 4 в 1, мікроскопів MICROmed XS-3330 LED та MICROmed XS-5520 LED, шумоміра та інших приладів. Кульмінацією заходу стала навчально-пізнавальна та змістовна екскурсія в дендрарії та на контактному зоомайданчику пам'яті Василя Аксеніна. Також учасники заходу напрацювали дорожню карту подальшої співпраці.

У травні 2025 року відбулась чергова робоча зустріч у форматі виїзного методоб'єднання. Її учасниками були вчителі хімії закладів освіти Клішковецької ТГ та педагоги Центру. Теоретична частина засідання була традиційно присвячена питанням організації та проведення пошуково-дослідницької роботи. Значну увагу приділили інтеграції природничих дисциплін як дієвому засобу залучення юних дослідників до пошукової роботи та підвищення її результативності. Окремим блоком, у демонстраційно-практичному режимі в Екологічній STEM-лабораторії, розглянули організацію і проведення практико-орієнтованої дослідницької роботи з елементами STEM-технологій. Рефлексію провели на території Центру після «спілкування» з тваринами Контактного зоомайдачуку пам'яті Василя Аксеніна та екзотами нашої міні-птахоферми.

Проведення виїзних методоб'єднань сприяє не тільки загальному професійному росту педагогів, але і розвитку кожного з них як особистості, формування тих цінних орієнтацій, які лежать в основі його творчої активності.

ЕКСКУРСІЙНА ПЕДАГОГІКА В ПРАКТИЦІ РОБОТИ ПОЗАШКІЛЛЯ

Лариса ХЛУС

Валентина КУЗЬМІНСЬКА

Наталія ЛИПОВАНЧУК

Комунальний заклад

«Чернівецький обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»

Однією з ключових компетенцій «Нової української школи» є екологічна грамотність і здорове життя, виховання у підростаючого покоління

уміння розумно та раціонально користуватися природними ресурсами в рамках сталого розвитку, усвідомлення ролі навколишнього середовища для життя і здоров'я людини, здатності і бажання дотримуватися здорового способу життя.

Керуючись цим, у вересні 2017 року Чернівецький ОЦЕНТУМ започаткував регулярне проведення майстер-класів та семінарів-практикумів «Екскурсійна педагогіка в позашкільній та позакласній роботі еколого-натуралістичного напрямку» на базах заповідних територій області. Основи екскурсійної педагогіки учасники заходу опанували на території Національного природного парку «Хотинський».

Черговий семінар-практикум, організований Чернівецьким ОЦЕНТУМ спільно з НПП «Вижницький», відбувся у вересні 2018 р. на території Національного природного парку. В його роботі взяли участь понад 30 педагогів, а також науковці і працівники НПП «Вижницький». Учасники семінару відвідали еколого-просвітницький центр та куточок живої природи; ознайомились з роботою відділу екологічної освіти НПП «Вижницький». В ході семінару відбулася презентація діяльності еколого-просвітницького об'єкту «Музей природи», розміщеного в селі Зеленів. Друга частина заходу проходила у природі. Педагоги знайомилися з методикою проведення екскурсійного заняття на прикладі екскурсії за еколого-туристичним маршрутом «Урочище «Стіжок», взяли участь в експрес-практикумах по організації флористичних і фауністичних досліджень.

У вересні 2019 р. група педагогів Буковини, учасників семінару-практикуму «Екскурсійна педагогіка», для обміну досвідом відвідала Волинський ОЕНЦ. В цікавому спілкуванні пройшло обговорення діяльності різнопланових напрямів роботи екологічних центрів, питань інноваційної проєктної діяльності, впровадження інклюзивної освіти в позашкільлі, обмін досвідом з управлінської діяльності, ведення освітнього процесу. Буковинці відвідали навчальні кабінети Волинського ОЕНЦ, навчально-дослідну земельну ділянку, галерею кімнатних рослин, музей Волинського лісу, куточок живої природи, дендрарій. Ще одним із завдань семінару було ознайомлення чернівецьких позашкільників з екскурсійною діяльністю КП «Луцький зоопарк», налагодження співпраці. В рамках заходу була досягнена домовленість про безкоштовну передачу тварин Чернівецькому ОЦЕНТУМ для контактного зоомайданчика пам'яті Василя Аксенина: пара павичів, кури декоративних порід стали ще однією з родзинок контактного зоомайданчика, радістю для його відвідувачів.

За два насичених та цікавих дні педагоги не лише обмінювались досвідом, а й продуктивно провели дозвілля: побували в музеї сучасного

українського мистецтва Корсаків, Луцькому замку, Волинському лісовому селекційно-насінневному центрі (с. Гарабазів), помилувалися архітектурою старого міста.

У зв'язку з пандемією семінар-практикум у 2020 р. проходив у режимі онлайн. Захід провели Чернівецький ОЦЕНТУМ спільно з НПП «Черемоський». Учасникам було презентовано Національний парк, три екологічні стежини та 5 екологічних маршрутів.

У травні 2021 р., в режимі онлайн, відбувся семінар-практикум організований Чернівецьким та Закарпатським ОЦЕНТУМ. В його роботі взяли участь керівники гуртків еколого-натуралістичного напрямку, педагоги закладів позашкільної та загальної освіти. Колеги із Закарпаття поділились досвідом проведення комплексних екологічних експедицій, польових практик, профільних наметових таборів, оглядових та тематичних екскурсій, ознайомили з цікавими природними об'єктами Карпатського біосферного заповідника, НПП «Синевир», еколого-просвітницькою та природоохоронною роботою Хустського еколого-туристичного центру в Долині нарцисів.

В липні 2022 р. Чернівецький ОЦЕНТУМ, спільно з кафедрою ботаніки та природоохоронної діяльності Навчально-наукового інституту біології, хімії та біоресурсів ЧНУ імені Ю. Федьковича, провів черговий семінар-практикум; його метою стало ознайомлення з можливостями використання об'єктів природно-заповідного фонду та садово-паркового мистецтва в адміністративних межах населених пунктів для організації навчальних та еколого-пізнавальних екскурсій в рамках гурткової роботи і вивчення дисциплін природничого циклу в закладах загальної середньої та позашкільної освіти. Захід проходив в аудиторно-екскурсійному форматі; його учасниками стали педагоги, науково-педагогічні працівники закладів освіти з різних куточків Чернівецької області.

Теоретична частина семінару-практикуму відбулася у Просвітницькому центрі збереження біорізноманіття кафедри ботаніки та природоохоронної діяльності ННІБХБ ЧНУ ім. Ю. Федьковича. Практична частина розпочалася натурною лекцією-екскурсією «Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва «Чернівецький парк культури та відпочинку ім. Шевченка» як об'єкт дендрологічної екскурсії», Наступний маршрут від ППСМ ім. Шевченка до Дендропарку загальнодержавного значення «Чернівецький», розміщеного на території ЧНУ імені Ю. Федьковича – колишньої резиденції буковинських митрополитів пролягав через низку об'єктів ПЗФ: ППСМ «Парк-сквер» на вул. Кордуби, «Парк-сквер» на Соборній площі, ППСМ «Парк ім. Шіллера», ботанічну пам'ятку природи «Сквер з 4 різновидами рідкісних дерев». Тут учасники семінару-практикуму отримали інформацію про

можливості використання міських скверів як екскурсійного об'єкту в позашкільній еколого-натуралістичній роботі.

Фінальним акордом заходу стала екскурсія по території ЧНУ і партерній частині Дендропарку загальнодержавного значення «Чернівецький».

У травні 2023 р. відбулася поїздка в Румунію, центральною подією якої стала екскурсія до Ясського ботанічного саду.

В липні 2024 р. педагоги Чернівецького ОЦЕНТУМ побували у Кам'янець-Подільському позашкільному навчально-виховному об'єднанні, де спільно провели семінар-практикум «Анімалотерапія в екскурсійній та гуртковій роботі закладів позашкільної освіти».

У грудні поточного року, в межах традиційного семінару-практикуму з екскурсійної педагогіки, відбулася консультативно-методична зустріч у Романковецькому ліцеї імені К.Ф. Поповича. Захід став майданчиком для професійного діалогу, обміну досвідом та ознайомлення з освітнім і природним простором закладу. Учасники відвідали навчальні кабінети, ознайомилися з сучасними підходами до організації освітнього процесу, системою озеленення території та роботою розсадняка вічнозелених рослин. Особливу зацікавленість викликала практична складова екологічної освіти та досвід екологічного підприємництва.

Накопичений досвід свідчить про важливість застосування різних форм співпраці науковців, практиків та педагогів у справі збереження довкілля та екологізації освіти. Такі зустрічі сприяють професійному зростанню педагогів, розвитку партнерства та впровадженню інноваційних освітніх практик.

**НОВАЦІЇ В РОБОТІ КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
«ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСНА СТАНЦІЯ ЮНИХ НАТУРАЛІСТІВ»**

Комунальний заклад «Чернігівська обласна станція юних натуралістів» продовжує розвивати напрями еколого-натуралістичної роботи, вдосконалюючи зміст і підходи до організації діяльності з учнівською молоддю. Ми намагаємося створити простір, у якому дитина має можливість досліджувати природу, навчатися через практику, відчувати відповідальність за довкілля та піклуватися про нього.

У центрі нашої уваги — зацікавленість наших вихованців, їхня допитливість, природна схильність до спостережень і відкриттів. Через різноманітні форми роботи ми прагнемо підтримати цей інтерес і допомогти перетворити його на стійку екологічну свідомість.

У своїй діяльності ми орієнтуємося на актуальні виклики часу, впроваджуємо нові ідеї та шукаємо такі рішення, які дозволяють зробити природничу освіту змістовною, доступною й цікавою для кожного здобувача освіти.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

ЕСОСАМР (СІМЕЙНИЙ ФОРМАТ) «НА ЗЕЛЕНІЙ ХВИЛІ ЛІТА»

Тетяна КОРЕНЬ

завідувач відділу організаційно-масового

Комунальний заклад «Чернігівська обласна станція юних натуралістів»

ЕСОСАМР (сімейний формат) «На зеленій хвилі літа» — це еколого-просвітницький проєкт для дітей та їхніх батьків, спрямований на формування екологічної свідомості, розвиток родинного спілкування та виховання дбайливого ставлення до навколишнього середовища. Головна мета проєкту – створення безпечного, творчого й пізнавального простору для сімейного дозвілля в природному середовищі в літній період.

У межах проєкту було проведено серію івентів на різних тематичних локаціях: Анімалотерапія, Дендрологічна, Гарденотерапія, еколого-просвітницька стежка «Природа — наш дім», експозиції та творчі майстерки. Найцікавішими для наших учасників стали: творче заняття «Краса замість сміття», творчий хенд-мейд «Символіка українського віночка», гра-квест

«Експедиція мудрості» та майстерка «Подаруй життя в горщику». Діти та дорослі мали можливість ближче познайомитися зі світом тварин, дізнатися більше про місцеву флору, пройти пізнавальні маршрути, а також власноруч створити вироби з природних матеріалів. Така форма активностей дозволила учасникам вивчати екологічні теми через гру, спостереження і взаємодію з живою природою.

Формат «батьки + діти» став особливо цінним, адже дозволив родинам не лише отримати нові знання, а й провести час разом, у спільному досвіді, що сприяв зміцненню стосунків і розвитку емоційного зв'язку. Всього у заході взяли участь близько 300 осіб.

Важливою особливістю цього проекту стала участь дітей з обмеженими можливостями, які мали змогу на рівні з усіма брати участь у заняттях, майстерках та інтерактивних іграх. Такі інклюзивні ініціативи сприяють соціалізації, розвитку сенсорного сприйняття, комунікативних навичок і впевненості в собі. Через дотик до природи, роботу руками та живе спілкування діти не лише змогли розширити власний досвід, а й відчувти підтримку та рівноправність у спільній діяльності.

ЕСОСАМР «На Зеленій Хвилі Літа» залишив приємні враження, нові знання та теплі спогади про літо, проведене з користю, творчістю та в гармонії з природою.

РОЗРОБКА ІНТЕРАКТИВНИХ ЕКОДОДАТКІВ

Юлія СТУПАК

методист

Комунальний заклад «Чернігівська обласна станція юних натуралістів»

У сучасному світі, де цифрові технології дедалі більше інтегруються в освітній процес, надзвичайно важливо поєднувати їх із формуванням екологічної свідомості та практичних навичок сталого розвитку. Саме таку мету ставить перед собою комунальний заклад «Чернігівська обласна станція юних натуралістів», упроваджуючи інноваційні підходи в екопросвітницькій діяльності.

Тож у межах екопросвітницької діяльності та розвитку цифрових компетентностей здобувачів освіти було створено два сучасних цифрових інструменти: інтерактивний онлайн-додаток «EcoLab майстерня: Досліджуй! Відкривай! Створиуй!», розроблений на платформі Genially, та Telegram-бот «EcoFix (екорадар)», розроблений вихованцями клубу «Сімейне коло» комунального закладу «Чернігівська обласна станція юних натуралістів».

Онлайн-додаток «EcoLab майстерня: Досліджуй! Відкривай! Створюй!» — це віртуальна майстерня, яка поєднує наукове пізнання, творчу активність та інтерактивне навчання. Платформа Genially надала можливість створити візуально привабливий ресурс із багатим мультимедійним наповненням.

Цей інструмент дозволяє вихованцям та педагогам:

- поринути у світ флористики завдяки майстер-класам студії «АртФлора»;
- ознайомитися з основами акваріумістики, доглядом за гідробіонтами;
- отримати доступ до пізнавальних матеріалів у біологічному та екологічному лекторіях;
- взяти участь в інтерактивній грі «Врятуй ліс», спрямованій на формування відповідального ставлення до природи;
- дізнатися про можливість Telegram-бота EcoFix і приєднатися до команди екорейнджерів.

Окрему увагу заслуговує Telegram-бот EcoFix (екорадар), розроблений самими вихованцями у межах діяльності клубу «Сімейне коло» та представлений на Всеукраїнському екологічному конкурсі «Eco-Hackathon – 2025».

EcoFix — це мобільний цифровий інструмент, що дозволяє оперативно фіксувати випадки екологічних порушень та спрямовувати інформацію відповідним організаціям чи екоспільнотам для подальшого реагування.

Алгоритм взаємодії з ботом максимально спрощений і передбачає наступні етапи:

Завантаження фото або відеофіксації екологічного порушення (нелегальні сміттєзвалища, факти забруднення, вирубка лісів тощо).

Позначення геолокації інциденту.

Короткий опис ситуації.

Надсилання повідомлення, яке надалі автоматично передається відповідальним організаціям або волонтерським екологічним ініціативам.

Таким чином, бот сприяє розвитку громадянської участі у сфері охорони довкілля та формуванню навичок екологічної відповідальності.

Окрім моніторингової функції, EcoFix виконує також освітню роль. У його функціоналі передбачено доступ до інформаційних матеріалів, зокрема:

- інфографіка про тривалість розкладу різних типів відходів (пластику, скла, металу тощо);
- відеоматеріали, що демонструють ефективні способи сортування сміття та містять практичні поради щодо впровадження екологічного стилю життя.

Таким чином, бот забезпечує поєднання практичної екологічної дії з доступною формою екопросвіти, що робить його ефективним інструментом для формування сталих моделей поведінки.

Тож інтеграція цифрових інструментів в освітній процес є важливою складовою екологічної освіти нового покоління. Завдяки подібним ініціативам юні природолюби Чернігівщини отримують не лише знання, а й мотивацію до активної участі в збереженні довкілля.

Досвід створення та впровадження цифрових ресурсів, таких як «EcoLab майстерня» та EcoFix, демонструє високий потенціал використання інформаційних технологій для формування екологічної культури здобувачів освіти в умовах сьогодення.

ПРОЄКТ РОКАРІЮ «СТО РОКІВ У РИТМІ ПРИРОДИ»

Ніна СОЛОДКА

методист

Комунальний заклад «Чернігівська обласна станція юних натуралістів»

Серед цікавих ландшафтних новацій, створених руками здобувачів освіти нашого закладу, справжньою окрасою стала зелена інсталяція — рокарій «Сто років у ритмі природи», реалізований вихованцями гуртка «Основи флористики та фітодизайну» в рамках участі у Всеукраїнському конкурсі з квітництва та ландшафтного дизайну «Квітуча Україна».

Цей творчий проєкт присвячено сторіччю заснування Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України та позашкільної еколого-біологічної освіти в Україні. — ювілейній події, яка надихає на створення чогось символічного, глибоко природного і водночас освітньо значущого.

Мета та концепція: проєкт мав на меті створення ландшафтного об'єкта, який не тільки прикрасить територію, а й стане навчальною платформою для вихованців/вихованок, студентської молоді та педагогів. Обраний стиль — альпійський рокарій — уособлює гармонію, єдність із природою та ритм плінного часу. Він поєднує декоративність і змістовність, природність і структуру, форму і символіку.

Проєкт рокарію пройшов усі етапи реалізації — від задуму до повного втілення. Вихованці самостійно здійснили весь цикл роботи: від вивчення теоретичних основ та створення ескізу — до підбору матеріалів, висадки рослин і оформлення композиції. Кожен крок став практичним втіленням знань із флористики, фітодизайну та екології.

Символіка проекту: у центрі рокарію — три масивні камені, які символізують силу знань, сталість традицій та опору часу. Рослини, що змінюють свою декоративність залежно від сезону, — це відображення циклічності природи та ритмів життя. А поєднання альпійських рослин і яскравих квітучих українських видів — єдність природи, науки та національної ідентичності.

Імітація водного струмка додає динаміки, уособлює плинність часу — відлуння ста років природничої освіти, яка, мов струмок, рухається, розвивається, живить нові покоління.

Результативність: рокарій став не лише естетично привабливим елементом території, а й практичним освітнім об'єктом для вивчення основ фітодизайну, екологічного балансування та сезонної зміни флори. Його вже активно використовують під час занять, творчих майстерок, фотосесій та екологічних спостережень.

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

ВЕКТОРИ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ

Людмила ТРЕГУБОВА

директор

Комунальний заклад «Чернігівська обласна станція юних натуралістів»

Методична діяльність комунального закладу «Чернігівська обласна станція юних натуралістів» має на меті підтримку педагогів області в реалізації еколого-натуралістичного напрямку роботи. Ми прагнемо забезпечити якісний методичний супровід через проведення навчальних заходів, поширення актуальних розробок, створення умов для професійного зростання та обміну досвідом.

Змістовне наповнення методичної роботи формується відповідно до потреб педагогічної спільноти, викликів часу та пріоритетів розвитку освіти. Особлива увага приділяється практичній спрямованості, доступності матеріалів та відкритості до нових форм співпраці.

У межах методичної діяльності було проведено низку семінарів, спрямованих на підвищення професійної компетентності педагогів та обмін досвідом з питань організації еколого-натуралістичної роботи.

Зокрема, педагогічні працівники області взяли участь у семінарах з актуальних тем:

STEM – світ інноваційних можливостей;

Організаційно-масова робота в еколого-натуралістичному напрямі;
Проектна діяльність – ефективний засіб формування компетентностей здобувачів освіти;

Розвиток пізнавально-дослідницької компетентності здобувачів освіти у закладах загальної середньої та позашкільної освіти.

Під час проведення методичних заходів (семінарів) широко застосовуються сучасні цифрові інструменти й сервіси: Zoom, Google Meet, Microsoft Teams, Google Forms та інші. Це дозволяє забезпечити інтерактивність, доступність і своєчасну комунікацію з педагогами з різних громад області. Формується гнучкий простір для обговорення актуальних тем і пошуку ефективних рішень.

Такі заходи стали результативною платформою для професійної взаємодії, збагачення досвіду та впровадження нових підходів у роботі зі здобувачами освіти.

Окремий напрям діяльності — оновлення та розробка програмно-методичного забезпечення. У 2025 році педагогами та методистами закладу були переглянуті та затверджені навчальні програми з позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку, а саме: «Екознайки» та «Основи валеології».

На підтримку педагогічної діяльності керівників гуртків, учителів біології та організаторів еколого-натуралістичної роботи в закладах освіти області методистами станції підготовлено методичні рекомендації: «Розробка і впровадження екологічних квестів у освітній процес», «Квітникарство з дошкільнятами», «Розвиваємо екологічну свідомість через гру».

З метою підвищення зацікавленості та зручності у використанні методичних матеріалів запроваджуються сучасні підходи до їх оформлення та поширення. Розробки надаються не лише у традиційному друкованому вигляді, а й у форматі інтерактивних презентацій, відеоматеріалів, чек-листів, цифрових посібників та гіперпосилань на корисні онлайн-ресурси.

Це сприяє кращому засвоєнню інформації, зручному доступу до неї та можливості адаптувати отримані матеріали під власні освітні потреби.

Тож, методична діяльність закладу залишається дієвим інструментом підтримки педагогів у впровадженні сучасних підходів до еколого-натуралістичної освіти. Вона поєднує професійне навчання, обмін досвідом і впровадження інноваційних рішень, що сприяє розвитку екологічної культури серед здобувачів освіти та підвищенню якості освітнього процесу в цілому.

Міністерство освіти і науки України
Національний еколого-натуралістичний
центр учнівської молоді

НОВАЦІЇ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Збірник методичних матеріалів
з еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти

Художній редактор
Евген Щепкін

Коректор
Ольга Драган

Комп'ютерна верстка
Олександр Головай

Підписано до друку 04.01.2026 р.
Формат 60x84/16. Друк офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Ум-друк.арк: 10
Наклад прим.: 150. Зам. №28-05/26

Виготовлювач: СПД Андрієвська Л.В.
м. Київ, вул. Бориспільська,9
Свідоцтво: серія ВОЗ № 919546 від 19.09.2004 р.